

Тиждень

український www.ut.net.ua

ОКСАНА ЗАБУЖКО ПРО
МАХНОВЦИНУ
Й ПРАВОПИС.
СТОР. 46

№ 41 (50) 10 – 16 ЖОВТНЯ 2008 р.

**Їх хапають
на вулиці.
Стор. 22**

**ШНОБЕЛІ
УКРАЇНСЬКОЇ
ПОЛІТИКИ**

Вождям страшно, а нам
смішно. Стор. 18

ПОРТИ

«Вузьке місце» країни.
Стор. 26

**ПРИГОДИ
НЕСТАЙКА**

Як писалися «Тореадори
з Васюківки». Стор. 48

ISSN 1996-1561

41 >

9 771996 156002

ПЕРЕДПЛАТНА КАМПАНІЯ 2008 РОКУ

Оформити передплату ви можете:

Тиждень

український www.ut.net.ua

1. У редакції:

- заповніть квитанцію;
- оплатіть її у будь-якому найближчому відділенні банку;
- розбірливо зазначте адресу доставки та контактний телефон;
- відправте заповнений бланк замовлення (квитанцію про оплату):
  - факсом: (044) 503-37-41, 258-88-48
  - поштою: ТОВ «Український тиждень», вул. Васильківська, 2а, м. Київ, 03040

Вартість редакційної передплати журналу «Український тиждень»:

- 1 місяць — 14 грн;
- 2 місяці — 28 грн;

2. У будь-якому відділенні зв'язку «Укрпошта».

Передплатний індекс – 99319

3. У передплатних агенціях:

АТЗТ «САММІТ» (м. Київ)
(044) 254-50-50 (багатоканальний)

ДП «САММІТ-Крим»
(м. Сімферополь) (0652) 51-63-55, 51-63-56

Філія ДП «САММІТ-Крим» (м. Ялта)
(0654) 32-41-35

ТОВ НВП «Ідея» (м. Донецьк)
(062) 304-20-22

«САММІТ-Харків»
(0572) 14-22-60, 14-22-61

«САММІТ-Кременчук»
(0536(6) 3-21-88, 79-61-89

ДП «САММІТ-Дніпропетровськ»
(056) 370-44-23, 370-45-12

ТОВ «ПресЦентр»:
(м. Київ) (044) 536-11-75, 536-11-80
(м. Запоріжжя) (0612) 62-45-39

ТОВ «Фірма Періодика»
(м. Київ) (044) 278-00-24

ТОВ Агенція передплати «Меркурій»:
(м. Київ) (044) 248-88-08, 249-98-88
(м. Кременчук) (0536) 70-03-84

ТОВ фірма «Меркурій»:
(м. Дніпропетровськ)
(056) 721-93-93, 721-93-94
(м. Новомосковськ) (05693) 6-00-93
(м. Павлоград) (05632) 6-00-93

ТОВ «Донбасс-Інформ»
(м. Донецьк) (062) 345-15-92,
345-15-94

ТОВ «Медіа-Прінт» (м. Черкаси) (0472)
45-31-13, 45-25-10

ПП «Медиа-Новости»
(м. Полтава) (0532) 50-90-75

ТОВ «ВПА» (м. Київ)
(044) 502-02-22

ЗАТ «Передплатна агенція "KSS"»
(м. Київ) (044) 585-80-80

Агентство передплати та доставки
«Бліц-Преса» (м. Київ)
(044) 205-51-16, 205-51-50

ДП «Фактор-Преса» (м. Харків)
(057) 738-75-33

ТОВ Передплатна агенція «Статус»
(м. Київ) 391-74-51

повідомлення	отримувач платежу	ТОВ «Український тиждень»	
		26007026823721	35392656
		поточний рахунок отримувача код отримувача	
	назва установи банку	Печерське відділення КМФ АКБ «УКРСОЦБАНК»	
		322012	МФО банку
	Прізвище, ім'я та по батькові платника		
	Адреса платника, телефон		
	вид платежу: за передплату на журнал «Український ТИЖДЕНЬ»		
	період:		
касер	платник (підпис)	сума, грн	

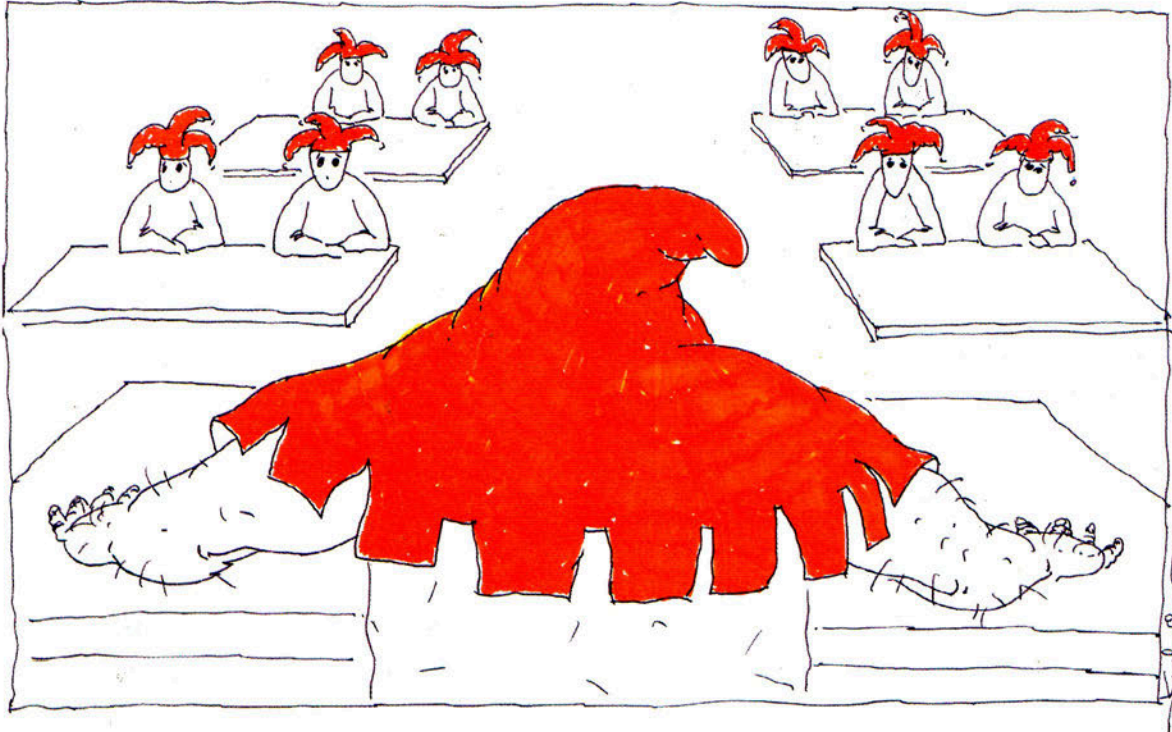
квитанція	отримувач платежу	ТОВ «Український тиждень»	
		26007026823721	35392656
		поточний рахунок отримувача код отримувача	
	назва установи банку	Печерське відділення КМФ АКБ «УКРСОЦБАНК»	
		322012	МФО банку
	Прізвище, ім'я та по батькові платника		
	Адреса платника, телефон		
	вид платежу: за передплату на журнал «Український ТИЖДЕНЬ»		
	період:		
касер	платник (підпис)	сума, грн	

За детальною інформацією
звертайтеся за тел. (044) 503-37-41
менеджер з передплати
Кашук Тетяна
kta@ut.net.ua

Клоунада у владі вийшла за всі пристойні межі. Про ефективність політика в нас уже судять із того, наскільки яскраве шоу

якщо все обійдеться лише достроковими виборами. Малюнок Віктора Кудіна

він може влаштувати. Тамуші люди, але без нахилів до бланзовання – вимирасчий

вид на владному Олімпі. Та насправді шоу ніхто не замовляв. Глядачі втомилися. Самозванним скоморохам пошастить,

Тижень

Засновник ЕСЕМ Медіа ГМЕХ

Видавець ТОВ «Український Тижень»

Шеф-редактор Юрій Макаров

Головний редактор Роман Кульчинський

Заступники головного редактора

Павло Солодзько, Наталка Васютин

Редактори Анатолій Бондаренко,

Наталія Васютин,

Роман Кавачій, Ігор Кручик, Андрій Лаврик,

Катерина Ліпа, Сергій Лук'янук,

Вікторія Поліненко, Дмитро Губенко

Спеціальний кореспондент

Марія Старожицька

Журналісти Анна Бабинець, Богдан Буткевич,

Василь Васютин, Сергій Гузь,

Інна Завгородня, Антон Зіжора, Вероніка Кіфічак,

Олександра Киричук, Наталія Петринська,

Олена Чекан

Літературний редактор Олександр Григор'єв

Контент-редактор сайта Таня Овчар

Виконавчий директор Роман Чигрин

Фінансовий директор Андрій Решетник

Відповідальний секретар Віталія Столига

Арт-директор Надя Кельм

Дизайнери Ганна Єрмакова,

Тимовий Молодчиков, Сергій Сторчай

Художники Андрій Єрмоленко, Павло Ніц

Більд-редакція Анатолій Белов,

Кирило Хайлов, Вікторія Буйнова

Фотографи Андрій Ломакін, Євген Котенко

Кольорокоректор Олена Шовкогляр

Коректори Марина Петрова, Світлана Стовпова

Відділ реклами Олена Карпенко

Відділ ПРОМО та PR Наталія Сал'ян

Відділ розповсюдження Наталія Астаф'єва

Відділ маркетингу Ганна Кашейда

Свідоцтво про державну реєстрацію

КВ №13005-1889Р від 13.08.2007 р.

Друк ЗД «Бліц-ПРИНТ»,

Київ, вул. Довженка, 3

№ зам. 58100

Наклад 30 700

Адреса для листування

03040, Київ,

вул. Васильківська, 2 а

Телефон (044) 503 3740

Виходить щоп'ятницю

Розповсюджується

в роздрібній торгівлі

та за передплатою

Ціна договірна

Передплатний індекс 99319

Ще не змерзла Україна?

СЕРГІЙ ГРАБОВСЬКИЙ

Господь таки милостивий до України. Цілий тиждень тепла наприкінці вересня та на початку жовтня! Боюся, що якби по-інакшому, коли б і далі трималося десь – 7–9°C удень, то не знаю, як би й виживали містяни. Точніше, мешканці не всіх міст, а тієї смуги України, де не гріє Чорне море. А ще точніше: ті, хто не має в своїх домах автономного водяного опалення чи коминів. Просто кажучи, хто не живе у т. зв. «приватному секторі» брежнєвських часів або у фешенебельних новобудовах.

Утім, не подумайте, що автор цих рядків ремствує, уподібнившись легіонам тих, хто ностальгією згадує: мовляв, за совдепу (варіант: за Кравчука, за Кучми) було краще. Ні, було гірше! Звичайно, опалення в Києві, та й у інших містах, коли траплялася рання холодна осінь, вмикали ще до 15 жовтня. Але ж зворотню стороною цього було абсолютно бездумне й безумне використання енергоносіїв, коли нерідко восени чи навіть узимку в оселях панувала така спека, що доводилося тримати вдень і вночі прочиненими квартирки. От і маємо те, що маємо: в кілька разів менші, в порівнянні з 1970-ми, обсяги видобутку українського газу та нафти, чи не так?

А те, що Система дбала про тепло в оселях відданих будівників комунізму, то це зрозуміло: наразі навіть у Північній Кореї тоталітарна влада намагається забезпечити населенню такий-сякий добробут; на самій лише ідеології жоден режим не втрима-

ється довго, хіба що в Зімбабве, але там завжди тепло.

Та мова не про колишні часи, а про сьогодні, коли в столичні пологові будинки тепло подали приблизно через тиждень по тому, як середньодобова температура сягнула 10°C, а то й 8°C. Добре, ми якось перебіємося; врешті-решт, ввімкнемо електрообігрівачі (аж так, що цілі будинки періодично «вибиває», що лічильники горять!), а хіба нагрієш велику палату масляним радіатором? І хіба можна допускати хоч найменший ризик переохолодження новонароджених? Може, й надто різко, та з цього приводу мій колега Віктор Каспрук назвав політику влади щодо пересічних городян Холодомором...

Але ж – зауважать – є рішення про дострокове ввімкнення опалення, є сам факт такого ввімкнення спершу в медичних закладах, потім у дитячих... То не так усе погано – могло би бути й гірше. Президент дав директиву, київський мер – також, чиновники забігали, колеса закрутилися...

А я згадую часи свого дитинства, прожиті на Печерську, коли кілька нових на той час п'ятиповерхівок були «зав'язані» на спільну невеличку котельню. Й жодних директив із самих верхів! Ішов холод – опалення вмикали. Теплішало – зводили до мінімуму. Таких котелень існувало по місту чимало. А потім комусь видалося, що комунізм неможливий без централізованих теплотрас.

Ні, звичайно, в цьому був певний резон: у разі аварії на одній ТЕЦ можна

давати тепло з іншої, ввівши там у дію резервні потужності. Й негоже малим котельням, якщо вони працювали на мазуті, диміти в житлових районах. Але хто заважав перевести їх на газ чи електроенергію й поставити резервні котли – щоб уникнути лиха? І головне: якщо принцип цілковитої залежності громадянина від влади («спасибі рідній партії...») був цілком закономірним за часів советчини, то чого ж сьогодні нікого не цікавить реконструкція систем опалювання великих міст? Бо хіба ж це не безумство загальнонаціонального масштабу, ці закопані в землю тисячі кілометрів труб і неймовірні втрати енергії теплоносієм, поки він доповзе до квартири?

...Понад 10 років тому в пресі промайнуло повідомлення, що в Луганську сконструювали універсальну (електрика, газ) міні-котельню, здатну обігріти стандартну дев'ятиповерхівку. Вона встановлювалася на даху й коштувала \$40–50 тис. Ясна річ, що зараз це було б десь удвічі дорожче. Та чи не були би такі установки вдвічі вигіднішими, ніж колосальні ТЕЦ?

А на додачу – автономія від влади, від її «мудрості», від офшорних компаній, що прихватували ТЕЦ, зрештою, від холодів. Чому ж зникли повідомлення про міні-котельні, а їх самих ми не бачимо? Чи не тому, що тоді не можна буде піаритися на турботі про городян, а гроші, які сьогодні ми платимо невідь за що, а не за реальне тепло, не плистимуть в офшори?

ЕСКІЗ: ІГОР ЛУК'ЯЧЕНКО

36 НОВОЯЗ
Мова блогів, SMS і форумів

ФОТО: АННА ВЕНГ

54 ДЕБАТИ В ХАЩАХ
Підпільний парламент керував УПА

58 БАЙКИ БАЙКАЛУ
З рюкзаком навколо озера

ОБРАЗ

1 КАРИКАТУРА ТИЖНЯ.
Малюнок Віктора Кудіна

ОСОБИСТА ДУМКА

2 ЩЕ НЕ ЗМЕРЗЛА УКРАЇНА.
Авторська колонка Сергія Грабовського

НА ЧАСІ

- 4 ФОТО ТИЖНЯ.**
Велика тайська жовтнева революція
- 6 ТЕНДЕНЦІЯ ТИЖНЯ.** Своя гра
- 11 ОЦІНКА.** Гроші на футбол
- 12 СУБ'ЄКТИВ.** Джедай із культиватором.

ВПРИТУЛ

- 14 ВСЕЛЕНСЬКА НАУКА.** Отець Борис Гудзяк про світосприйняття
- 18 ВТЕРТИ ШНОБЕЛЯ.** Антинобелівські лауреати й українські претенденти
- 20 УКРАЇНІ ШИЮТЬ НОВІ «КОЛЬЧУГИ».** Від «збройного» скандалу не захистить жодна зброя
- 22 СПІЙМАТИ СОБИ РАБА.** Як українські рабовласники «відпрацьовують» невільників
- 26 ПОРТ ІЗ ОДНОСТОРОННІМ РУХОМ.** «Морські ворота» України надто тісні
- 30 ВИГІДНИЙ ПРИЧАЛ.** Компанії, які працюють у портах
- 32 АВТОІНЬ-ЯНЬ.** Жінка та чоловік обирають нові авто по-різному
- 34 БОМБА НА ЧАСІ.** Час для Ізраїлю з'ясувати стосунки з Іраном визначають США
- 36 ІНТЕРНЕТ-ДІАЛЕКТ.** «Олбанський» сленг як двигун мовного прогресу

ТЕМА ТИЖНЯ

38 МОВНА ПАСТКА.
Мова є, а правопису немає

МИ

- 48 ПРИГОДИ НЕСТАЙКА.**
Поламана рушниця культового письменника
- 53 ПОТТЕР І ТОРЕАДОРИ.**
Авторська колонка Віктора Морозова
- 54 ЛІСОВИЙ ПАРЛАМЕНТ.**
Підпільне керівництво державою в 1940-х роках
- 57 ГЕТЬМАНСЬКИЙ МУШКЕТЕР**
Тиждень продовжує гру в солдатики – зБИРАЙТЕ!

НАВІГАТОР

- 58 БАЙКИ БАЙКАЛУ.**
Біля легендарного озера проходила магістраль і народжувались українці
- 64 ПОЛЮВАННЯ НА ЧОБОТИ.**
Розшукується пара якісних, зручних, за помірною ціною
- 66 ДЕКЛАРАЦІЯ ПРАВ ФОТОНА.**
Свобода волі – невіддільне право елементарних частинок
- 68 ЯК ПОВОДИТИСЯ В ТАНКУ.**
До Йоганнесбурга повз хорватських корсарів
- 70 КІНО БЕЗ ПЕРЕКЛАДУ.**
Отар Юсєліані – зустріч *Тижня* в Києві
- 72 МАЙСТЕР ОТАРІ.**
Авторська колонка Олени Чекан
- 73 КВІТИ «ЧЕРВОНОЇ ДЕПРЕСІЇ».**
Читальню *Тижня* представляє Ігор Кручик
- 74 ПОБУТОВА ПСИХОДЕЛІЯ.** Зрозумлий абсурд у мистецтві Василя Цаголова
- 76 ВІДГУКИ.** Вистави, фільми, виставки, книги, музичні записи
- 78 АНОНСИ.**
Коротко про культурні події
- 80** Кілька слів від журналістів *Тижня*

АБВГДЕ
Є І ПРА ЧІ
Й ВОП Н
О ІС Р
Т Х
Ц Ч Ш Щ
"БЮЯ

Ю КЮАКТАВ. ФІГАЛЬЧІК
МІЛЬОВАНІЙ ШРІМІТ

38 МОВНА ПАСТКА.
Життя без правопису

ФОТО: КИРИЛО ХАЙЛОВ
КОЛАЖ: АНДРІЙ ЄРМОЛЕНКО

Велика тайська жовтнева революція

У Бангоку знову гаряче. Лише місяць тому конституційний суд Таїланду відсторонив прем'єр-міністра Самака Сантуравета, а опозиційний «Народний союз за демократію» вже вимагає відставки його наступника Самчая Вонгсавата. Антиурядові демонстрації почалися 6 жовтня, коли мала відбутися інавгурація нового уряду. Прихильники опозиції намагалися завадити інавгурації, заблокувавши парламент, але поліція у відповідь застосувала сльозогінний газ. Самому ж прем'єрові довелося тікати з будівлі парламенту через чорний хід до вертольота. Жорстокі сутички демонстрантів із поліцією поновилися 7 жовтня, коли загинули дві людини. Загалом у заворушеннях постраждали 443 тайці.

П'ЯТЬ ОБЛИЧ

**ЄВГЕН
КАРАШОВ**
розпочав кар'єру
співака

Мер Запоріжжя дебютував як фронтмен спеціально створеної до Дня міста групи. На святковому концерті Карашов заспівав пісню «Мрії збуваються». Глядачі шоу-програми позитивно оцінили виступ мера та підспівували йому.

ПАВЛО УНГУРЯН
шукатиме порно
в Інтернеті

Наردهп від БЮТ зобов'язав інтернет-провайдерів проводити моніторинг веб-адрес, які відвідують користувачі, й у разі виявлення сторінок з дитячою порнографією повідомляти про це правоохоронним органам.

**ОЛЬГА
КУРИЛЕНКО**
відвідала Київ

Українська актриса, яка зіграла головну жіночу роль у фільмі про Джеймса Бонда, приїхала в столицю на презентацію нової серії бондіани – «Квант втіхи». За словами організаторів, Куриленко сама захотіла побувати на прем'єрному показі.

ЮРІЙ ЛУЦЕНКО
йде з НУ-НС

Міністр внутрішніх справ заявив, що залишає політичну команду блоку «Наша Україна-Народна самооборона». Він звинуватив у розпаді парламентської коаліції Віктора Ющенка. Цей крок не став несподіванкою, оскільки Луценко де-факто вже давно є членом команди Тимошенко.

ІГОР РИМАРУК
пішов із життя

Відомий український поет, лауреат Національної премії імені Тараса Шевченка помер на 51-му році життя. У минулому Ігор Римарук – головний редактор журналу «Сучасність», віце-президент Асоціації українських письменників.

Своя гра

Партія регіонів довіряє лише собі. І комуністам

Звинувачення в тому, хто – НУ-НС чи БЮТ – активніше домовлявся про коаліцію з Партією регіонів, буде чи не найголовнішим сюжетом передвиборчої кампанії, якщо така все ж відбудеться найближчим часом. Ані помаранчеві, ані біло-сердешні не визнають того факту, що мали коаліційні перемовини з регіоналами. Протягом двох найближчих місяців ми дізнаємося багато цікавих деталей про те, що відбувалося (та й відбувається зараз) за лаштунками – на дачах, у штабах та в таємних кабінетах.

А що Партія регіонів? Вони від початку не заперечували консультацій з усіма парламентськими фракціями. Навпаки – іноді навмисне розповідали, хто й коли приходить до них у гості. Біло-блакитні будь-що хотіли залишити таку незручну лаву опозиціонерів.

Того дня, коли БЮТ разом із НУ-НС скасовували законопроекти, перед цим ухвалені БЮТом та ПР, регіонали блукали кулуарами сумні. «Ми самі винні, забагато хотіли», – ка-

зали найбільш емоційні. Й пояснювали: ПР виставила вимогу, щоб прем'єром став Янукович, а Тимошенко – віце-прем'єром при ньому. Коли Юлія Володимирівна відмовилася, частина біло-блакитних почала показово кусати лікті. Проте регіонали грали на два фронти й у них був запасний варіант: подекують, що Рінат Ахметов та Віктор Ющенко вже давно домовилися про дострокові вибори. А всі навколокоаліційні

**ХРОНІКИ ТЕОДОРА ДРАЙВЕРА
АВІАШОУ**

ВІЗИТ УРЯДОВОЇ ДЕЛЕГАЦІЇ

ВСЕ СВОЄ НОШУ З СОБОЮ

НА ЧАСІ

У регіоналів є план

рухи НУ-НС і БЮТу, які ми спостерігали, — це піар-акції.

У вівторок бютівці влаштували «слайд-шоу» в Верховній Раді: голова фракції Іван Кириленко демонстрував купу документів (підписи, угоду, резолюцію по Грузії тощо), які вони підготували для коаліції з НУ-НС. «Треба лише поставити підписи, й за п'ять хвилин у нас буде коаліція», — казав він. Контраргументи нашоукраїнців незмінні —

вони весь час повторюють, що створенню коаліції заважає розмита позиція БЮТу щодо дій України під час російсько-грузинського конфлікту. «Це питання про Грузію. Це питання про Україну. Чи ми будемо дозволяти, щоб чужоземні війська туди-сюди плавали, чи ми будемо поважати власний суверенітет», — пояснював напередодні лідер «Нашої України» В'ячеслав Кириленко. Після консультацій у президента з приводу розпуску ВР регіонали замість того, щоб сидіти в парламенті, майже всі зібралися в своєму штабі на вул. Липській. Переконані, що жодної нової коаліції не буде, вони вирішили не гаяти часу та обговорювали підготовку до виборів.

«Ви бачили останню соціологію? В нас — 28%, у комуністів — 8,2%... Ми цілком зможемо створити коаліцію в наступному парламенті», — розповідав у кулуарах ВР регіонал Нестор Шуфрич. У такому випадку тривалих «коаліціад» не буде, Віктор Янукович отримає посаду прем'єра, а мрія Віктора Ющенка усунути Тимошенко з прем'єрської посади буде втілена. Регіонали сподіваються, що нарешті гратимуть свою гру. Й без зайвої метушні сконцентруються на наступній меті — президентських виборах.

Анна Бабінець

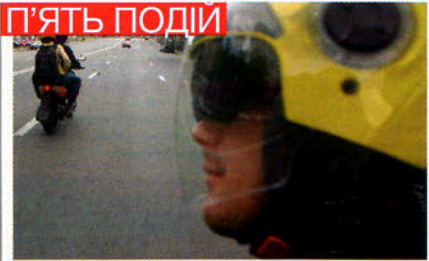
ДУШЕВНА РОЗМОВА

ЩО Ж ЦЕ У
ВАС, ЮЛЯ,
ЗА ПЕРЕВОРОТ
СВІДОМОСТІ !?!

ЩОБ НІЯКИЙ
МАЗУРИК ЗНОВУЛІТАК
НЕ ВКРАВ !!!
ХІБА ВАМ, ЧОЛОВІКАМ,
ВІРИТИ МОЖНА ?!

WEEK&BUSH
© SYNDICATE

П'ЯТЬ ПОДІЙ

ЗАСТІБНИ ШОЛОМ! Кабмін зобов'язав водіїв мопедів і їх пасажирів їздити в обов'язково застібнутих мотошолохах.

ТРАГЕДІЯ. Шестеро гірників загинули внаслідок вибуху метану на шахті «Дуванна» в Суходільську Луганської області

НЕІСТІВНА РИБА. Практично вся продукція 160 українських підприємств з переробки риби не відповідає нормам.

НАРКОТРАФІК. УБОЗ столиці ліквідував канал, яким в місто мало потрапити півтонни макової соломки.

СТРІЛЯНИНА. У Києві п'яний співробітник СБУ зробив кілька пострілів із карабіна, поранивши 25-річного хлопця.

Доларовий психоз

Коли курси валют здійснюють божевільні стрибки, найкраще – зберігати холодну голову

В Україні стрімко зростає курс долара. Так, 7 жовтня гривня стосовно долара впала ще на 4,7%. Коли номер здавали до друку, середньостатистичний курс, за яким люди могли продати чи купити долари в банківських обмінних пунктах, становив, відповідно, 5,42 та 5,88 грн. Більше того, деякі банки (особливо це характерно для регіонів) виставили «продажну» ціну до неймовірних ще зовсім недавно 6,05 грн/1 USD.

На загальноекономічному рівні причина такого різкого злету долара одна – попит на «зелені» як у вітчизняних банків, так і в нерезидентів (які зараз активно знімають гривневі депозити й переводять їх у валюту, щоб потім перевести її за кордон) значно перевищує пропозицію. Натомість Національний банк, який раніше в подібних ситуаціях здійснював масовані продажі доларів зі своїх резервів і таким чином «збивав» ажіотажний попит, наразі в ситуацію не втручається. Навіть більше – високопосадовці НБУ відверто заявляють: курсові коливання зумовлені спекулятивними обладками учасників валютного ринку, й Нацбанк не збирається витратити валютні резерви для їх забезпечення. В цих мірку-

ваннях є резон. 38 млрд «доларового запасу» України – значна сума, якої вистачило б для корекції курсу, але в умовах глобальних економічних потрясінь цим коштом може знайтися ефективніше застосування.

Втім, ситуація з доларовими торгами на міжбанківському валютному ринку – окреме питання, яке має свій набір економічних причин та наслідків і заслуговує окремої розмови. Натомість звичайного смертного, який бачить на табличці біля обмінного пункту: купуємо долар по 5,1 грн, а продаємо по 5,7, цікавить інше – що це означає для нього особисто.

Відповідь на запитання проста – не звертати уваги. Якщо ця рекомендація комусь здається занадто спрощеною, то варто згадати, як іще в травні-червні поважні фінансові аналітики запевняли, що зовсім скоро долар коштуватиме 3 грн., а то й менше. Можна поспівчувати людям, які повірили цим рекомендаціям і побігли «зливати» доларові заощадження по 4,5, – поки зовсім не знецінилися. Цікаво, чи знайдеться з-поміж них хтось охочий знову помінати гривні на долари за курсом 6,0?

Прощай, ОРТ!

Нацрада заборонила ретрансляцію російських телеканалів

Національна рада з питань телебачення й радіомовлення нарешті зобов'язала кабельних операторів припинити ретрансляцію неадаптованих до вітчизняного законодавства телеканалів. З вітчизняного ефіру «підуть» ОРТ, РТР, Ren TV. Експерти ж вважають, що на такий крок вплинули дві причини. По-перше, президент і РНБО неодноразово вимагали забезпечити інформаційну безпеку країни, якій загрожує пропаганда, котра транслюється російськими каналами. По-друге, в усуненні конкурентів зацікавлені українські загальнонаціональні канали, які після рішення Нацради очікують збільшення доходів від реклами.

Кожному своє

Хтось вкладає інвестиції, а хтось «згортає діяльність»

Ізраїльська компанія Azorim Investment Development and Construction Ltd. веде переговори про купівлю земельної ділянки площею 350 акрів за 45 км від Києва. На майданчику вартістю \$2 млн зведуть 1250 будинків, торговельний центр і громадські споруди. Загальна сума інвестицій у реалізацію цього проекту становитиме \$60 млн. Тим часом компанія дружини мера Москви Юрія Лужкова Єлени Батуриної «Інтеко» згортає девелоперський бізнес в Україні, зокрема, спорудження мікрорайону «Московський» у Києві. Це рішення пов'язане з падінням цін на українську нерухомість.

ОПИТУВАННЯ

Живемо по-середньому

Лише 1,7% переконані, що живуть на «широку» ногу, а половина населення вважає себе середнім класом

50,7% українців зарахували себе до середнього класу. Саме такі результати опитування, яке провів Центр Разумкова. До нижчого класу «приписується» 31%, а от до вищого – 1,7%.

Та попри те, що така велика кількість громадян України вважає себе представниками середнього класу, за додатковими психологічними та майновими ознаками дослідники визначили – лише 17,6% жителів України на сьогодні можна віднести до так званих середніх. Адже до них зараховують людей, які є управлінцями середньої та нижчої ланок, кваліфікованими працівниками, творчими людьми чи власниками бізнесу. Середній клас – найактивніший на ринках, і на його долю припадає лівова частка попиту.

Якщо ж вважати цей клас не лише економічною категорією, а й основним рушієм демократичних перетворень у країні, що передбачає його залучення до громадської діяльності, тоді до середнього класу в Україні, за оцінками дослідників, можна зарахувати лише 2,6% громадян.

ЯКЩО УКРАЇНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО УМОВНО ПОДІЛИТИ НА ТРИ СОЦІАЛЬНІ КЛАСИ, ДО ЯКОГО НАЛЕЖИТЕ ВИ?

НАТХНЕННЯ

Дитина з мережі

Державний департамент із питань усиновлення та захисту прав дитини оголосив про запуск інтернет-ресурсу «Діти». На цьому порталі буде зібрано, зокрема, всю інформацію про ті кроки, які має пройти сім'я, що захоче всиновити або взяти на виховання дитину, а також про наявні варіанти всиновлення.

*«Тиждень» вітає проект –
Може усе Інтернет!
Скільки чуток не розпускають –
Діти тепер не з капусти,
Їх не лелека несе –
В Яндексі знайдеться все!*

Рима Шотижнева

Металургійний песимізм

В Україні зупинилися 17 із 36 доменних печей

Зі зниженням світових цін на метал вітчизняні комбінати вже закрили 17 із 36 доменних печей. Через проблеми зі збутом на складах компаній накопичилася продукція. Металурги налаштовані песимістично, вони розглядають можливість повної зупинки роботи підприємств і вимагають урядової підтримки. Представники мільярдерів лякають нас тим, що в разі зупинки меткомбінатів країна отримає букет проблем – від недовиконання бюджету й масових звільнень до глобальної кризи в українській економіці. Зараз обсяг виробництва досяг мінімальної позначки за останні чотири роки, незважаючи на те, що початок року для металургів був дуже вдалим. Тоді світова ціна на метал зросла на 60%! Саме тому аналітики не вважають критичною ситуацію, яка склалася на металургійному ринку. Нагадаємо, Україна посідає восьме місце в світі з виробництва сталі й четверте – з її експорту.

ФОТО: PHIL UNGAN, REUTERS

Науковий «Оскар»

У Швеції роздають Нобелівські премії

На початку жовтня Нобелівський комітет Королівської шведської академії наук традиційно називає й нагороджує найкращих науковців і літераторів. Першими щасливчиками цього року стали французькі вчені Люк Монтен'є і Франсуаза Барр-Сінуссі, які отримали премію з медицини. Їхня робота присвячена вивченню вірусу імунодефіциту людини, і їм уперше вдалося виділити його з клітин заражених людей. Також Нобелівську премію з медицини одержав німецький учений Харальд цур Хаузен, який відкрив папіломавірус, що спричиняє рак шийки матки. У Стокгольмі вже оголосили й найкращих фізиків. Половину премії отримав Йоїтіро Намбу ір США за відкриття механізму спонтанного порушення симетрії в фізиці елементарних частинок. Другу половину премії поділять японці Макото Кобаясі й Тосіхіде Маскава. Їх удостоїли нагороди за відкриття джерела порушення симетрії, яке дозволило передбачити існування в природі щонайменше трьох семейств кварків.

«Чистка» закінчена

Росія збільшує квоти на іноземну робочу силу

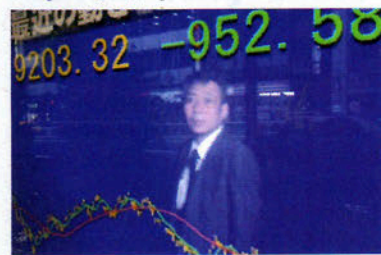
Федеральна міграційна служба РФ знову почала видавати дозволи на роботу гастарбайтерам. Раніше уряд зменшив ліміт робочих квот на 2008 рік утричі, але вже в середині року «імпортних» працівників забракло. На початку жовтня прем'єр-міністр Росії Володимир Путін підписав постанову уряду, згідно з якою кількість гастарбайтерів, котрих можна законно впустити до країни, зросла з 1,8 до 3,4 млн. І це ще не межа! Міністерство охорони здоров'я та соціального розвитку РФ планує подати в уряд проект рішення про збільшення квот на 2009 рік до 4 млн. Експерти, однак, побоюються, що в результаті нинішньої економічної кризи роботу втратять мільйони росіян, а влада цього не врахувала.

Як правило, квоти розраховують, зважаючи на заявки підприємств. Торік, подаючи заявки на 2008-й, багато хто не врахував своїх потреб у мігрантах. Унаслідок цього квоти в низці регіонів були вичерпані вже в травні. Не виключено, що, аби уникнути повторення ситуації, підприємства закладають у заявки на наступний рік надмірну кількість іноземних працівників.

Рекордний відтік

Інвестори виводять гроші з країн, що розвиваються

У третьому кварталі цього року вкладники вивели з інвестиційних фондів, які спеціалізуються на ринках країн, що розвиваються, \$20,5 млрд — це 27% коштів цих фондів. Спричинений фінансовою кризою відтік капіталу став рекордним. Міністерство економічного розвитку Росії вже повідомило, що притік капіталу до країни за результатами 2008-му дорівнюватиме нулю.

ОЦІНКА

Прощання слов'янки

Російські війська відходять із «буферних зон» у Грузії

Восьмого жовтня розпочався довгоочікуване вивідення російських військ із шести «миротворчих постів» на південній межі так званої «зони безпеки Південної Осетії». Зокрема, бульдозери зрівняли з землею основний російський блокпост у селищі Каралеті, а сапери провели розмінування навколишньої території. Згідно з домовленостями президентів Росії та Франції Дмитрія Медведева й Ніколя Саркозі, російські війська мають залишити територію Грузії за межами Південної Осетії та Абхазії до 10 жовтня. За виконанням цих домовленостей стежать спостерігачі Європейського Союзу, які розпочали свою роботу в буферних зонах ще 1 жовтня.

Тим часом Росія та Грузія, які розірвали дипломатичні відносини, визначили, яким чином уряди країн будуть підтримувати контакти. Дипломатичні інтереси Російської Федерації представлятиме у Тбілісі посольство Швейцарії, а Грузії в Москві — посольство Швеції. Як заявляє МЗС Грузії, Швейцарія не представлятиме політичних інтересів Росії в Грузії, а забезпечуватиме суто технічні зв'язки двох країн.

Гроші на футбол

Скандали у польській федерації шкодять Євро-2012

ДМИТРО ГУБЕНКО
редактор рубрики Світ

Проведення багатотраждального українсько-польського Євро-2012 знову опинилося під загрозою. Цього разу незадоволення міжнародних футбольних функціонерів викликала Польща, де 29 вересня арбітражний трибунал національного олімпійського комітету відсторонив від посад керівництво місцевої федерації футболу (PZPN) на чолі з Міхалом Лісткевичем. Міністр спорту Мирослав Джевецкі, який був ініціатором розгляду справи, звинуватив провід PZPN у постійних порушеннях власного статуту та нездатності викоринити корупцію в польському футболі, котра полягала в проведенні договірних матчів. Як результат, федерація отримала куратора — Роберта Завлоскі, а Польща — ультиматум від ФІФА та УЄФА, які відмовилися працювати з новим керівником PZPN.

Річ у тім, що світова та європейська футбольні асоціації дуже болісно реагують на будь-які спроби державного втручання у футбольні справи. «Чемпіонат Європи організують польська та українська федерації футболу, а не уряди країн. Якщо не буде легітимної федерації у Польщі, Євро-2012 там не буде», — заявив директор УЄФА зі зв'язків із громадськістю Вільям Гайар. Більше того, ФІФА погрозувала не допустити польську національну збірну до відбіркових матчів Чемпіонату світу-2010 зі збірними Чехії та Словаччини, які мали відбутися 11 та 15 жовтня. Після тижня конфронтації польський уряд капітулював — 6 жовтня, коли вже спливав термін ультиматуму, куратора було відкликано, а міністерство спорту розпочало переговори з Міхалом Лісткевичем.

За польським скандалом уважно стежили й у нас. Президент Федерації футболу України Григорій Суркіс навіть літав 6 жовтня рятувати спільний чемпіонат до Варшави. Схоже, українці можуть зітхнути спокійно, та чи надовго цей спокій? Якщо раніше ми переживали за брак стадіонів у Києві та Львові, то топор додали частіше чуємо про проблеми поляків. Одна з київських газет навіть підбрала Україні кращого компаньйона з проведення Євро-2012 — Румунію. На думку газетярів, значна перевага цієї країни — румунські «Суркіси та Ахметови», які охоче вкладають у футбол серйозні гроші й для яких справою честі було б організувати чемпіонат на найвищому рівні.

Але Польща — це не Україна й не Румунія. Польські капіталісти не звикли викидати гроші на вітер — тобто футбол, який у східноєвропейських умовах ще не скоро стане прибутковим бізнесом. Та й багатіїв українського масштабу, готових інвестувати десятки мільйонів євро у збиткові стадіони, в Польщі просто немає. Найбагатший поляк Міхал Соловов з \$2,35 млрд. посів лише 35-те місце у минулорічному рейтингу від журналу Wprost «100 найбагатших жителів Центральної та Східної Європи» — та й він захоплюється зовсім не футболом, а автоперегонами.

ЗВОРОТНИЙ ЗВ'ЯЗОК

Таша

Масмо дуже гарне телебачення — просто не треба забувати, що дивитися його більше двох годин на день — шкідливо. Історичні, наукові, мистецькі, кулінарні програми, цікаве кіно, милі серіали. А на рекламу можна вимкнути звук і зайнятися своїми справами.

mishadoff

Навпаки!

Телебачення стає тупішим, тупішає і населення. Хоча тут навіть важко сказати, що саме є причиною тупості: чи телевізійники «підганяють» свої програми під основну сіру масу, чи спеціально випускають заамериканізовані передачі для зомбування нашого народу. Шкода.

Ирина

А Гаррі Поттер здесь причём? Тоже из области НАЛП? Зачем же так бездумно клишировать?

Святослав

Ця духовна криза триває вже багато років. Власне, в такій от кризі перманентний зросло не одне покоління радянських та вже й пострадянських людей. А «чаклуни, ворожки, екстрасенси» лише її індикатори.

Roman

Ой заплутався БЮТ у своїх позиціях...

Oleg

Та немає у них в цьому плані позиції, куди вітер дме, туди й хилиться. Янукович усім зрозумілий, бо «послідовний», і абсолютно чужа для української культури людина. Ці в своїй більшості — такі самі, тільки прикриті.

Свої зауваги та коментарі до статей Ви можете залишати в блозі **Тижня** — ut-magazine.livejournal.com та на нашому сайті www.ut.net.ua

КАТЕРИНА ЛИПА
редактор відділу історії та науки

Джедай з культиватором

Коли я була першокласницею, мою уяву настільки вразив віршик із букваря, що пам'ятаю його й досі: «Трактор тягне культиватор, / Рівний слід за ним лягає. / Татко мій механізатор, / Буряки він обробляє». Це все видавалося повним сюрсом: половина слів була абсолютно незрозуміла міській дитині, а щодо другої половини, то тут був незрозумілий контекст, зміст віршика здавався невловимим і загадковим. Виникало безліч запитань: «Який слід залишає культиватор? Що таке механізатор і чи можна вважати таким мого татка у момент, коли він розібрав на деталі радіоприймач і тепер тулить їх знову до купи? І як ще можна обробляти буряки, окрім як потерти на тертушці чи порізати?»

За кілька років до мене дійшло, що всі ці нудні буряки, культиватори, ярі та озимі в підручниках для радянських шкіл із українською мовою викладання з'явилися з єдиної причини — всіляко продемонструвати, що мова ця ще якось животить лише на селі, а міста балакають і читають російською. Звідси — її «меншцварність», «непрестижність» та інші дур-

ниці. Як не дивно, вони й досі живі. Найсумніше, що фантазію про виняткове сільське використання української підтримує і чимало патріотично налаштованої публіки, яка картинно обожає село й закидає великим містам русифікованість. Насправді ж і село не зовсім «посолов'їному» щечече, і місто ніколи не було всуціль зросійщенням. Віршик про культиватор я прочитала сучасним дітям. Ці шанувальники «Зоряних війн» теж нічого не зрозуміли, але одразу ж перекрутили слова: «Трактор тягне мотиватор, / Татко мій — джедай вусатий». Що таке «мотиватор» пояснили просто: «А це щось таке, що мотивує писати дурниці й добре римується». Потім мені додали, що серед тинейджерів кілька років тому було модно бути українцем, а нині це не мода, а норма. І пішли знущатися з синтезатора та електрогітари, намагаючись запхати в саморобний death metal український текст.

Про сучасну українську мову читайте на стор. 36
Про війни навколо правопису читайте на стор. 38

Редакційна рада: Анатолій Бондаренко, Кирило Галушко,
Роман Кульчинський, Юрій Макаров, Лідія Смола, Олексій Сокирко,
Роман Цуприк

АДРЕСА «ТИЖНЯ»

Листи надсилайте за адресою: 03040, Київ, вул. Васильківська, 2а
Телефонуйте: (044) 503-3740; факсуйте: (044) 503-3740
E-mail: office@ut.net.ua

Редакція залишає за собою право на літредагування надісланих матеріалів без узгодження з автором. Рукописи не повертаються й не рецензуються.

Почесний президент фестивалю Президент України Віктор Ющенко
 Співголови Опікунської ради Жерар Депардьє та Харес Юссеф
 Міністерство культури і туризму України
 Головне управління культури і мистецтва КМДА
 Київська обласна державна адміністрація
 За підтримки Міжнародного благодійного фонду «Україна 3000»

**КИЇВСЬКИЙ
 міжнародний
 кінофестиваль**
**18-26 жовтня
 2008**

molodist

38

**Кінотеатр
 Київ**
 фестивальний
 центр 2008

**Жовтень
 Кінопанорама**

Детальну інформацію про
 кинопокази, склад програми та
 супутні події Київського
 міжнародного кінофестивалю
 Молодість шукайте на

www.molodist.com

Проекти всіх фестивальних
 фільмів відбуваються з
 англійськими та українськими
 субтитрами.

**ХТО ВПОЛЮЄ
 оленя?**

**повірити
 Мюнхгаузену**

Французький культурний центр • Гетьманський Київ • Британська Рада в Україні • Італійський інститут культури в Україні • Державний Фільмофонд Росії • Російський державний архів фільмів та фотодokumentів • Українське Фільм Інформаційне • German Film • AG KinoFilm • Mediaset Sistema Forever • Felsen Center Srbije • Ocean's Cine Fan • Hollywood Classics • Центр М. Олександр Довженко • Міністерство закордонних справ Франції • Міністерство закордонних справ Німеччини • Французька співдружність у Бельгії • Посольство Фінляндії в Україні • Посольство Італії в Україні • Посольство Іспанії в Україні • Посольство Польщі в Україні • Посольство Республіки Філіппіни в Україні • Посольство Республіки Чехія в Україні • Посольство Російської Федерації в Україні • Посольство Республіки Казахстан в Україні

38
molodist
kyiv international film festival
oct 18-26 2008

афіша

Еurovision Plus, cinetext, МІТ, ТНА, СМТ, ПРОФІЛЬ, Еурі, УМІМ

ХІРО, zlewis.ua, КИНО-1, notional, tele city

прогощає: makorag, P&P PARTY RESTAURANT

афішний партнер: Міжнародні Асоціації України, Ukraine International

технічний партнер: LINTA, PEUGEOT, hp

офіційний партнер: DHL, Wild Puppies, Uplab, АДАМАНТ, Checkup

Вселенська наука

СПІЛКУВАВСЯ Роман Кабачій

ФОТО: Андрій Ломакін

Ректор УКУ – душпастир і адміністратор

Отець Борис Гудзяк, доктор Гарвардського університету, мав спокійне й налагоджене життя в США. Проте від його залишив і прийшов на батьківщину предків, аби створити у Львові Український католицький університет (УКУ). Сьогодні цей виш є центром релігійного й інтелектуального життя Галичини.

ВТРАЧЕНА ЕЛЕГАНТНІСТЬ

У. Т.: Знайомі з Білорусі не раз повторювали, що коли б у них була така собі Галичина, проблем із етнотриптичною ідентичністю було б набагато менше. Якою ви бачите на сьогодні роль «українського П'ємонту»?

— Підхід до Галичини як до П'ємонту вже дещо вивітрився. Ніхто не замінить Києва як центру. Для нас як греко-католиків важливим є питання київської традиції християнства. Галичина скрізь в Україні намагалася щось стимулювати й чимало витратила на це сил. Тепер має навести лад у себе, повернутися

до свого європейського стилю, до певної елегантності, та саме цим ділитися з іншими, гостити їх і пропонувати свій досвід. Нині в «похідних групах» на Схід не бачу потреби, навпаки, галичани повинні запрошувати Схід до себе.

У. Т.: Українці загалом і ваш університет та УГКЦ зокрема часто роблять акцент на «жертвності українського народу». Чи не здається вам, що ми тут передаємо кути меду?

— Якщо ми не вміємо відмолити наші рани, то вони переллються в якийсь інший комплекс. Коли дитину батьки кидають напризволяще і її хтось усиновлює за рік-два, всеодно помітна її душевна травма. Ми ж у наших сім'ях маємо великі трагедії. У мого батька було дев'ятеро братів і сестер, із них поховали востаннє дев'ятьох, взявши до Сибіру. Батько врятувався, втікши на Захід у 18 років. Моя бабуся та дідусь лишилися самі. Дідусь навіть не знав, скільки насправді було дітей у родині — сам був десятим. Чи хтось сьогодні міг би опинитися у такому становищі? Я потім зрозумів батька, його постійну боротьбу за виживання, переживання й деяку боязнь, — що означає «вижити»? Оцінив його подвиг цілком по-іншому,

зрозумів його людську історію. Такі приклади є навіть серед тих, хто чинили репресії.

У. Т.: Ви говорили про розчарованість наслідками Помаранчевої революції. Вожді не виправдали надії мас чи маси виявилися неготовими до свободи?

— Я не був розчарований Помаранчевою революцією, я її бачив як підйом народу, бачив, наскільки це змінило молодь, студентів. Ми не усвідомлюємо, скільки потрібно часу, щоби народилося нове суспільство. Я розумію теж і свої слабкості — задоволення від праці з молодими, коли помічаєш їхнє зростання, потім щасливе подружжє життя, коли народжують багато дітей... Коли ідуть вчитися за кордон і повертаються! Ці тенденції посилюються в роки після революції. Те, що наш університет існує і розвивається, вже є прикладом самоствердження, не кажучи про Україну як державу. Не забуваймо, над нами ще є Великий Господь. Не все в руках політиків, не все рахується грішми, вистачить поглянути на моменти останнього двадцятиліття, щоб зрозуміти: спроектувати все неможливо, не все відбувається за схемами. Навіть сильніші за наших політиків нерідко нічого не могли протиставити волі Божій.

ДОСЬЄ ТИЖНЯ

о. Борис Гудзяк

Народився 1960 року у Сиракузах (США).

1992 стає доктором славистики та візантиністики Гарвардського університету.

1992 – переїздить до України, очолює комісію з відновлення Львівської богословської академії (ЛБА), з 2000 року – ректор (переобраний у 2007-му).

1995 – віце-ректор Львівської богословської академії.

1998 – рукоположений на священика.

З 2000 року – ректор ЛБА (з 2002-го назва змінилася на Український католицький університет).

Кавалер Академічних пальм – найвищої нагороди міністерства освіти Франції

У. Т.: У закордонних ЗМІ, інтелектуальних колах, як на Сході, так і на Заході, нерідко мусується тема неоднорідності України, та, відповідно, штучності її утворення. Що ви особисто відповідаєте в таких випадках?

— Що є штучним? Це те, що кимось створене. А що в цьому житті не створене, особливо держави? Вони всі штучні. Сицилієць не зрозуміє жителя Мілана, коли вони говоритимуть кожен на своєму

«Не все в руках
політиків»

«Знання в Україні
не пов'язані
з любов'ю»

діалекті. Двісті літ тому французький хлібороб навряд би сам назвав себе французом. США є країною усіх рас чи вона не штучна? Факт, що при нашій різноманітності й тому, скільки колосальних зусиль і коштів кинуто на розкол України, вона живе без насилля, свідчить про велику зрілість нашого народу. Навіть при міжконфесійних чварах жодного смертельного випадку не було. А на Близькому Сході? А в Ірландії? У деяких штатах Америки білі й досі спляють церкви чорних. Переживши ті невимовні травми, коли в Україні між 1914 і 1945 роками неприродною смертю загинув кожен другий чоловік і щочетверта

жінка, на тому моральному попелищі люди живуть мирно...

У. Т.: Але це радше не толерантність, а можливо, нерішучість...

— Толерантність є виміром нашої гостинності, відкритості до ін-

«Священик не завжди підготовлений до запитань, які йому ставлять прихожани»

шого. В нашій християнській культурі глибоко вкорінене відчуття, що коли ти приймаєш іншу людину,

можливо, ти приймаєш ангела. Ця гостинність є основою у наших теперішніх пертурбаціях.

КАТАЛІЗАТОР ТРАДИЦІЇ

У. Т.: Чому вчать на факультеті з такою екзотичною для нашого часу назвою, як богослов'я?

— Наше навчання тримається на трьох стовпах.

Перший — постулат «Ми діти Церкви-ісповідниці». Церкви, яка встояла перед радянськими випробуваннями, не пішла на компроміс, не продала себе. Була група людей, певна спільнота вирішила плисти проти течії, як хто міг, хоч нерідко це переростало в «плисти

давній історико-філологічний підхід, дещо його модернізувавши.

Третій — увага до потребуючого, до убогого. Ми не є організацією соціальних послуг, але майже всі наші студенти, насамперед богослови, мають практику роботи з сиротами й престарілими. В університеті є центр, котрий координує структури в різних куточках України, які служать розумово неповносправним людям. Це своєрідний радикальний виклик інтелектуальній академічній установі — подивитися на себе крізь гідність розумово неповноцінної людини. Ми навіть у новому гуртожитку хочемо виділити кілька кімнат для такої молоді.

Знать в Україні нібито й немало, та вони не пов'язані з любов'ю. У нас низький рівень істеблшменту, бо він навчався в радянських вишах. Нам слід у самовихованні й професіоналізмі поєднувати компетентність і високі технології зі спогляданням, любов'ю й готовністю служити. Цей делікатний дискурс, який не можна нав'язувати, надзвичайно Україні потрібен.

У. Т.: Чим займаються випускники богослов'я в Україні?

— З майже 500 наших випускників — лише близько 180 священників. Хоча у нинішніх умовах для священника добра богословська освіта є вкрай необхідною. Бо кожен шкільний вчитель має вищу освіту, а парох не завжди підготовлений до запитань, які йому ставлять прихожани, — від астрономії до фінансів, біоетики і клонування. Богослов'я для світської молоді людини є, по суті, елітарною освітою, — дає змогу нашим випускникам у бізнесі, політиці, соціальній сфері бачити й відчувати корінь проблемних питань.

У. Т.: Центральні установи УГКЦ перенесено до Києва, чи не планує ваш Університет так само переїжджати до Києва й стати справді Українським, а не Галицьким католицьким університетом?

— Таке бажання є. Маємо проблеми лише з коштами. Сходу ми не боїмося, постійно співпрацюємо з колегами. Зростання УКУ відбувається завдяки посвяті та жертвовності праці нашого викладацького складу. Я пишаюся тим, що у нас працює така людина, як Мирослав

ІСТОРИЧНА ДОВІДКА

Український католицький університет

Спадкоємець Греко-католицької богословської академії, створеної у 1928 році митрополитом Андреем Шептицьким.

Справу Академії продовжив Український католицький університет св. Климентія, заснований у 1963 році Кардиналом Сліпим у Римі.

У 1994 році відновлено діяльність Львівської богословської академії.

У 1998-му ЛБА отримала міжнародне визнання.

З 2002-го — носить назву Український католицький університет.

У складі УКУ гуманітарний та філософсько-богословський факультети, Катехично-педагогічний інститут і Львівська бізнес-школа. Готує студентів за спеціальностями: «Історія», «Соціальна педагогіка», «Богослов'я».

Маринович, котрого ув'язнено в СРСР на 10 років за захист людських прав. Працюють викладачі з-за кордону: росіяни, французи, американці. Навчаються грузини, вірмени. УКУ ніколи не буде великим закладом, радше має працювати в динаміці лабораторії, яка показує певні можливості. Наше завдання — каталізувати певні процеси. Сказати, що можна бути, приміром, чітко християнським і толерантним водночас.

У. Т.: Більшість студентів та викладачів УКУ — греко-католики. Чому не було відображено цієї особливості в назві закладу?

— Він працює в системі сотень католицьких університетів на всіх континентах. Ми кілька років йшли до такої назви — використали назву Українського католицького університету в Римі, хоча могли й скоригувати її при перенесенні на український ґрунт. Мені особисто заімпонувала позиція, що вказувала деяку перспективу, — голос Соломії Павличко, яка була великим прихильником нашого проекту. «Університет повинен називатися так, як його назвав Йосип Сліпий, — переконувала вона. — Якщо є питання й негативні асоціації, що означає «католицький», треба це долати самою поставою УКУ». По-грецькому «католицький» означає «вселенський», — «той, що відкритий і обіймає всіх». ■

проти Ніагари». Християни в підпіллі, прості люди — матері, котрі прищеплювали віру своїм дітям, молоді люди, які в тих умовах ставали священниками й монахами, — набували вміння приймати важке рішення — триматися принципів. Нині ми можемо лише вчитися у тієї школи.

Другий — це солідна освіта, яка кличе до джерел. Гуманітарій сьогодні має уміти «читати» писаний текст — розрізняти образ, атмосферу культури. Повинен «слухати» й знати кілька мов, передовсім англійську. Треба розуміти мистецтво, треба відчувати історію. В основу повернення до джерел ми поклали

Втерти Шнобеля

АВТОР: Антон Зікора

**Ющенко, Тимошенко,
Путін і досягнення,
«які спочатку
примушують людей
сміятися, а потім
думати»**

Якщо коротко, то минулий тиждень ознаменувався всього двома подіями. В Массачусетському технологічному інституті вручали Антинобелівську премію, в Україні відбулося... те, що відбулося. На перший погляд здається, що між цими подіями немає нічого спільного, та якщо копнути глибше, розумієш, що це зовсім не так. Антинобелівська премія вручається за наукові досягнення, «які спочатку примушують людей сміятися, а потім думати». Претендентів вибирають читачі гумористичного журналу «Аннали неймовірних досліджень». Шнобелівська, як її ще називають, премія стала популярною в наукових, навколонукових і зовсім ненаукових колах. Сьогодні **Тиждень** порівнює те, що було відзначене Антинобелем-2008, з тим, що відбувалося в українській політиці з понеділка по п'ятницю. І якщо ви думаєте, мовляв, аналогії притягнуті за вуха, то це суто ваші проблеми.

Отже, літературний Антишнобель дістався британцеві Девіду Сімсу за книгу під назвою «Ах ти гад: опис досвіду внутрішньоорганізаційного обурення». Автор до-

сліджує процес розчарування людей у решті людства. Сімс аналізує причини, з яких урівноважені й терпимі люди раптом міняються та починають вважати своїх колег покидьками. Нам усе це нагадало безуспішну боротьбу за збереження демократичної коаліції у Верховній Раді. Й хоча Тимошенко раптово заявила минулого тижня, що приймає всі ультиматуми Ющенка заради збереження єдності, президент дав зрозуміти, що не вірить їй. Процес супроводжувався взаємними випадками. Тимошенко, в свою чергу, повідомила пресі, що саме голова держави відштовхнув Володимира Литвина від входження в коаліцію демократів. «Ах ти гад», — одним словом.

РЕЙТИНГИ І БЛОХИ

Звістка про те, що шлюб Партії регіонів із БЮТОм, про який говорили всі доморослі політологи, не відбується, викликав істеріку в стані регіоналів. А взагалі, як романи, так і протистояння між двома найвпливовішими політичними силами — ПР і БЮТ, породили асоціації ще з однією номінацією. Шнобелівської премії з біології удостоїлися вчені з ветеринарної школи в Тулузі, які провели порівняльний аналіз бліх, що живуть в шерсті собак і кішок. Дослідники переконливо довели, що «собачі» бліхи стрибають далі, ніж «котячі». В середньому різниця становить 20 см. Схоже, хто краще стрибає — БЮТ або регіонали, покажуть позачергові вибори. А коментуючи те, що відбулося на тому тижні, Віктор Ющенко назвав це «перевіркою на вшивість».

Серед досягнень Антинобеля-2008 — премія в номінації «Науки про мозок», що дісталася дослідникам із Японії та Угорщини, які встановили, що слизовики розумніші, ніж прийнято вважати. Учені примушували цих одноклітинних грибоподібних організмів повзати по лабіринтах і переконалися, що вони здатні знаходити вихід із них. Як організми знаходять вихід з лабіринтів, так і Тарас Чорновіл із легкістю знайшов вихід із Партії регіонів.

Поїздка Юлії Тимошенко до Москви безумовно якимось чином пов'язана з присудженням Шнобелівської премії в галузі медицини. Ден Аріелі з Університету Дюка пропо-

нував добровольцям під виглядом безбездіяльних пігулок плацебо — імітацію ліків. Одній групі піддослідних він повідомив, що пігулки коштують \$2,5, а інший — лише €10. Після вживання ліків волонтери піддавалися дії несильних, але болючих ударів струму. З'ясувалося, що для тих, хто прийняв «дорожчу» пігулку, удари струму здавалися менш відчутними, ніж для добровольців, яким надавали «дешевих пілюлей». На думку автора, чим більше грошей люди витрачають на ліки, тим більшого ефекту вони очікують. За цією логікою, дешевший газ, про який нібито домовилася Тимошенко, вже не дасть стільки тепла, як дорогий. Справді кажуть, що Юлія Володимирівна змогла домовитися про ціну на газ на наступні роки. Шкода лише, що ніхто цієї ціни не знає.

А МИ ТУЮ КАЛИНУ...

Лауреатами Антинобелівської премії з археології стали учені з Бразилії, які були прикро вражені поведінкою броненосців. У процесі роботи дослідники ретельно вивчили, як саме ці тварини знищують місця археологічних розкопок. Погодьтеся, прямолинійні дії броненосців нагадують поведінку російського прем'єра, який назвав Віктора Ющенка «мазуриком». «Мазурик якийсь потягнув літак», — сказав Путін про українського президента, котрий скористався літаком прем'єрки, на якому вона мала відбути до Москви.

Зате сам Віктор Андрійович, перебуваючи у Львівській області, продемонстрував чудеса толерантності. Президент перерізав символічну стрічку на відкритті нової школи в селі й посадив кущ калини у дворі. Як тут не пригадати, що «Шнобелівка» «За мир у всьому світі» дісталася членом Швейцарського федерального етичного комітету з біотехнології, а також разом всім громадянам Швейцарії. Премію цим гідним людям присудили за те, що вони на правовому рівні визнали наявність у рослин гідності, а також право на переживання з приводу власної долі. Безумовно, такою є і калина, посажена Віктором Андрійовичем.

Це поки все, але є ще декілька номінацій Шнобелівської премії. Наприклад, двоє серйозних учених

суворою мовою формул довели, що будь-який клубок ниток мимоволі плутається і зав'язується у вузли! Те саме відбувається і з думками простих виборців, якщо залишити їх наодинці з телевізорами. Нещасні громадяни мають можливість щодня спостерігати там суперечливі заяви своїх політичних кумирів.

Дослідник з Оксфордського університету встановив оптимальну тональність хрускоту чипсів, за якої вони здаються свіжішими, ніж є насправді. Хіміки, котрі отримали Шнобелівську премію, з'ясували: дієтична «Кола» вбиває всіх сперматозоїдів через хвилину. А в недавно випущеній New Coke вживає 41% чоловічих статевих клітин. Інші учені перевіряли, чи є зв'язок між менструальним циклом стриптизерок і розміром отримуваних ними чайових. Виявилось, що заробіток їх суттєво збільшується в ті дні, коли в жінок відбувається овуляція. Ці безперечно цінні для людства відкриття поки залишилися неасоційованими нами з подіями в українській політиці, та все ще попереду: й нові коаліції, й нові вибори. ■

ЗАКОНОТВОРЧІСТЬ

А якщо серйозно

2 жовтня представники фракцій БЮТ і НУ-НС спільним голосуванням відмінили низку законів, які 2 вересня прийняли БЮТ і ПР. Зокрема, скасовані зміни до Закону «Про Кабінет Міністрів України», поправки до законів про Конституційний Суд і СБУ, Закону «Про тимчасові слідчі комісії, спеціальну тимчасову слідчу комісію і тимчасові спеціальні комісії Верховної Ради України». Всі ці документи так чи інакше обмежували владу Ющенка. Також БЮТ і НУ-НС скасували прийнятий у першому читанні Закон «Про державну службу», котрий розширював вживання російської мови в держорганах. Тимошенко пообіцяла, що її соратники приймуть всі ультиматуми президента, щоб не допустити проведення дострокових парламентських виборів і не розвалити демократичної коаліції. Фракція БЮТ лише відмовилася прийняти спільну заяву про події в Грузії.

Україні шиють Н

АВТОР: Андрій Лаврик

«Збройний скандал» знову став інструментом інформаційної війни

«**У** країна незаконно продавала зброю Грузії», «захоплене піратами судно «Фаїна» везло танки не кенійським військовим, а суданським партизанам» — такими тезами рясніють зараз заголовки ЗМІ. Інформаційний потік викликає відчуття *deja vu*: п'ять-шість років тому був схожий скандал. Тоді він істотно вплинув на зовнішньополітичний курс країни, її репутацію та майбутнє й приніс певні дивіденди окремим гравцям як усередині, так і ззовні. Сьогодні вигоди учасників гри «Спіймай Україну на контрабанді зброї» більш очевидні.

МАСОВАНІЙ УДАР СКАНДАЛОМ

Нинішній збройний скандал почався в серпні, ледь у зоні грузино-осетинського, точніше, грузино-російського конфлікту стихла стрілянина. Російські політики звинуватили Україну в «озброєнні агресора» та поклали на неї частину відповідальності за «загибель тисяч мирних жителів». «Ті, хто постачали зброю до Грузії, повинні постати перед судом на рівні з грузинським керівництвом», — заявив громадянин РФ Сергій Багапш — президент самопроголошеної республіки Абхазія.

Не таємниця, що більшу частину озброєнь — бронетехніку, авіацію, артсистеми, боеприпаси тощо — грузинське оборонне відомство закупило саме в нашої країни. Власне, про такі поставки офіційний Київ

«Фаїна», захоплена піратами: скандалом з її вантажем нам закривають дорогу до НАТО

добровільно інформував ООН. Заяви про незаконність постачання зброї Грузії не витримують критики: жодних ембарго стосовно цієї країни міжнародна спільнота не наклала.

Водночас другий фронт усередині України відкрили внутрішні проросійські сили. Голова тимчасової слідчої комісії українського парламенту, що вивчає обставини поставок озброєнь Грузії, депутат від Партії регіонів Валерій Коновалюк обстоює тезу про те, що зброю продавали за низькими цінами. «Комісія вважає, що зброя поставлялася в Грузію за заниженими цінами, — заявляє він. — Також ми просимо парламент уповноважити нашу комісію

розслідувати ситуацію, яка склалася на судні «Фаїна».

Нагадаємо, що біля берегів Сомалі триває епопея довкола захопленого піратами торгового корабля з танками й іншим військовим вантажем на борту, який, за офіційними документами, Україна продала Кенії. **Тиждень** уже писав (*див. №40, 2008*) про дивні обставини цієї історії. Експерти із судноплавства сумніваються, що морські розбійники опинилися на курсі «Фаїни» випадково — вона йшла поза зоною дій корсарів. Можливо, секрет у тому, що зараз за сомалійськими піратами стоять ісламістські угруповання, яких підтримують близькосхідні союзники Москви — Іран і Сирія. До речі, саме

ОВІ «КОЛЬЧУГИ»

ФОТО: REUTERS

вірно від піратів, копію вантажної декларації «Фаїни». З неї чітко видно, що отримувачем озброєння по контракту є міністерство оборони Кенії. В назву контракту входить акронім GOSS, яку оглядачі Бі-Бі-Сі розшифрують як «Уряд Південного Судану». Ось це і є тим єдиним «доказом», що зброя потрапить у зону військових дій. Хоча, це вже проблеми виключно уряду Кенії, і ніяким чином не України.

КОМПРОМЕТАЦІЯ З ДАЛЕКОСЯЖНИМИ НАСЛІДКАМИ

«Постачання зброї — це злочин!» — виголосив Владімір Путін, прем'єр-міністр Російської Федерації, зброя якої кілька років поспіль активно використовується терористичним угрупованням Хезбола. Ці слова експрезидент РФ промовив 2 жовтня під час зустрічі з очільником українського уряду Юлією Тимошенко.

«Якщо буде потрібно зупинити незаконну торгівлю зброєю, то треба від підпорядкування президентові це (збройний сектор — Авт.) передати в підпорядкування урядові, й тоді ми зможемо навести порядок із цим», — так висловилося Юлія Володимирівна напередодні зустрічі з Путіним.

Ющенко хочуть позбавити довіри керівників західних держав і залишити в міжнародній ізоляції, як свого часу Кучму

За чинним законодавством, підприємство «Укрспецекспорт», уповноважений торговель зброєю, підпорядковане президентові. На тлі останнього збройного скандалу в мас-медіа поповзли чутки про те, що родина Віктора Ющенка будцімто вже котрий рік заробляє на контрабанді української зброї.

У 2002–2003 роках в епіцентрі подібного скандалу (тоді він називався кольчужним) опинився попередник Ющенко — Леонід Кучма. Його звинуватили в нелегальних

поставках комплексів пасивного радіостеження «Кольчуга» до Іраку тамтешньому диктаторові Саддаму Хусейну. Резонанс у світі ця звістка викликала не тільки тому, що на торгівлю зброєю з Іраком було накладене ембарго, а й тому, що «Кольчуга» здатна «бачити» найновіші натовські літаки-невидимки. Цим скандалом скористалися всі: й тогочасна демократична опозиція, що боролася за повалення «режиму Кучми», й Москва, щоби той самий режим максимально ізолювати від Заходу та схилити на свій бік. Коли в 2003 році війська США та їхніх союзників захопили Ірак і не знайшли там «Кольчуги», Вашингтон на спішив реанімувати Кучму, оскільки зробив ставку на кандидата в президенти України Віктора Ющенка. Певною мірою «кольчужний скандал» сприяв вибору адміністрацією Кучми «східного вектора» й висунуванню в спадкоємці Леоніда Даниловича відвертого русофіла Віктора Януковича. Щоправда, історія з «кольчугами» зачепила тоді й реноме Віктора Федоровича.

Сьогоднішній збройний скандал б'є по теперішньому президентові зокрема й по державі в цілому. Ющенко може втратити довіру з боку керівників західних держав —

загарбники «Фаїни» першими озвучили тезу, що вантаж насправді призначений для Південного Судану, постачання зброї якому заборонила ООН. Попри те, що бандитам не прийнято вірити на слово, їхню версію підхопили контрольовані Кремлем ЗМІ. За їхніми публікаціями, як за «темниками», виступають окремі українські політики. «Є відомості, що озброєння, заявлене на цьому судні <...>, направлялося в Південний Судан, котрий знаходиться під жорсткими санкціями ООН, — стверджує той-таки Коновалюк. — Вірогідно, невдовзі відкриються й інші факти».

І факти відкрилися. Бі-Бі-Сі отримало в свої розпорядження, ймо-

одну з небагатьох своїх сильних сторін — й опинитися в міжнародній ізоляції, як свого часу Кучма. Підозри в контрабанді зброєю також стануть одним із факторів, що гальмуватимуть євроатлантичну інтеграцію країни. Нагадаємо, що в грудні відбудеться саміт НАТО, де розглядатиметься питання про надання Україні Плану дій щодо членства в Альянсі, й збройний скандал не буде тим стимулом, що змушуватиме чинних членів НАТО голосувати за нашу країну. ■

СПІЙМАТИ С

АВТОРИ: Андрій Лаврик, Валерій Забора, Богдан Буткевич

В Україні досі існує рабовласництво. Часто невільників, які випрацювали свій «ресурс», буквально утилізують

Поширена думка, що рабство ХХІ ст. — це передусім насильницька сексуальна експлуатація людей за кордоном. Та в нашій країні непоодинокі випадки «класичного» рабства, коли людей примушують безоплатно працювати на найтяжчих роботах. Непокірних нещадно б'ють і навіть убивають. Невільників вербують обманом або брутально викрадають із вулиці. Зазвичай, жертвами стають представники незахищених верств населення, передусім, безпритульні. Але схопити можуть також добропорядного сім'янина.

СВИНАРИ-НЕВІЛЬНИКИ

Наприкінці вересня поблизу Запоріжжя міліцейські оперативники

проводили на одній зі свиноферм незвичайну спецоперацію. Сільгоспідприємство штурмували вночі разом із загonom «Беркута». Правоохоронці звільнили півтора десятка нещасних, які слугували фермерам рабами — по 17-19 годин на добу поралися з худобою, за що отримували ту саму їжу, що й свині.

За словами начальника ГУ МВС

Особливо непокірних невільників, а також тих, хто виснажилися й не могли працювати, рабовласники просто вбивали

Запорізької області Віктора Ольховського, крізь кріпацтво на свинофермі пройшло щонайменше 100 людей. «Мисливці за головами» шукали майбутніх рабів передусім серед бомжів — просто на вулиці пропонували безпритульним роботу за хороші гроші й житло, саджали в критий фургон і везли на ферму, де на бідолах чекало пекло. Але у МВС задокумен-

тований випадок, коли на злощасну ферму потрапив добропорядний працевлаштований сім'янин — він опинився не в той час не в тому місці. Крім того, що людей нещадно експлуатували, їх за найменшу провину жорстоко били, кидали до імпровізованого карцеру — глибокої холодної ями. Спати рабам доводилося на робочому місці — поруч зі свинями. Пан Ольховський повідомив, що міліція спіймала шістьох кривдників безпритульних — розпорядника ферми, його найближчих помічників і наглядача за рабами. Про арешт власника ферми офіційно не повідомляють, як і будь-які інші подробиці — таємниця слідства.

Цікава деталь: через тиждень після того, як міліція розповіла про штурм «фазенди», в одному загальноукраїнському виданні з'явилася публікація, в якій заперечувалося нелюдське поводження з робітниками. Посилаючись на слова односельців власників ферми, газета пише, що бомжів годували ледь не делікатесами, жодним чином не обмежували пересування й навіть тішили подарунками за особливі трудові досягнення.

обі раба

Натомість джерело **Тижня** в правоохоронних органах повідомило, що рабовласники навмисне ділили невольників на дві касти. Ті, хто повністю змирилися зі своїм становищем, мали більше прав, а решту навіть не випускали зі свиноферми, постійно тероризували, доки ті остаточно не зламаються. Відповідальний за цю частину «виховної роботи» наглядач — колишній злочинець-рецидивіст — роками набував досвід поводження із в'язнями у виправних колоніях. Крім того, в міліції не виключають, що особливо непокірних невольників, а також тих, хто виснажилися й не могли працювати, рабовласники просто вбивали.

«Звідти живими люди не повертаються», — упевнений Олександр Н., 40-річний чоловік із Харкова. Що таке рабство, він відчув на власній шкірі. Каже, в «тусовці» безпритульних уже давно чули про запорізький «освенцім», і ледь не кожен український бомж знає — той район треба оминати. «Якщо пройтися посадками (біля тієї ферми — Авт.), багато скелетів знайти можна», — стверджує Олександр.

Зазначимо, що на липневій колегії МВС, яка проходила в Запоріжжі, міністр внутрішніх справ Юрій Луценко обурювався, мовляв, 205 людей, котрі зникли в регіоні за перші півроку, досі не знайдені. Водночас у Запорізькій області нараховується більше тисячі неопізнаних трупів.

УТІКАЧ

Уже згаданий безпритульний Олександр пробув у рабстві два роки — з 1996-го по 1998-й. «Якось я вирішив поїхати з Києва до Яготина, казали, там була робота, будувати дачі, — згадує він. — Та з приміського автобуса мене зняли «менти» й запроторили до райвідділку. Потім мене і ще двох бомжів довго везли на фургоні, потім пересадили в інший...»

Так наш співрозмовник опинився в якомусь селі (його назву так і не дізнався) Вовчанського району Харківської області на тваринницькій фермі, де вирощували свиней, корів, кроликів та кіз. Ферма була сімейною — сини, куми — всі разом. Най- ►

бруднішу роботу виконували 16 рабів — прибирали за тваринами, молотли зерно, косили сіно тощо. Односельці рабовласників знали про незвичайну робочу силу, але, здається, таке поводження з робітниками вважали прийнятним і не повідомляли про злочини владі. Щоправда, господар ферми сам мав стосунки до влади — колись служив у міліції і, вірогідно, зберіг зв'язки в МВС.

«Система покарання за непослух була досить простою — величезна важка гумова палиця, — каже Олександр. — Мабуть, там ще був металевий стрижень всередині. Біла вона дуже боляче».

Своїх товаришів по нещастю Олександр характеризує як «лю-

див. Боявся, що мене спіймають і повернуть на ферму — тоді мені гаплик. Стала в пригоді армійська підготовка з орієнтування в лісі. Їв замерзлі ягоди, яблука. Викопував біля сіл кабачки, картоплю з-під снігу. Запхав собі під одяг соломи для утеплення, обв'язався мотузками».

Наш герой вийшов з лісу аж біля російського кордону. Звідти вже добрався на перекладних до Харкова, з Харкова — до Одеси, а з Одеси — до Хмельницького, й далі по колу, замітаючи сліди. «Нелегко було мандрувати, адже я був настільки брудним і смердючим, що на мене було страшно дивитися, — розповідає сміючись Олександр. — Та світ не без добрих людей — деякі все ж підбирали».

Одного дня Василь узагалі не зміг устати. Вночі чоловіка вивезли в ліс і кинули помирати

дей, що опустилися». «Я єдиний з-поміж усіх не пив те, що нам давав хазяїн, а іноді нам наливали 150-200 г «паленої» горілки, — пояснює він. — Щоб працювали, адже єдиним стимулом для праці, крім побиття, в цих людей була горілка. Я своє питво вимінював на їжу (а годували нас не краще, ніж свиней). Тих, хто сильно хворіли і не могли більше працювати, просто кудись вивозили — бачив на власні очі. Назад вони вже не поверталися». Господарі говорили, що везуть невільників до лікарні, але Олександр у це не вірить.

Серед рабів був старий дідзоотехнік, який прожив на фермі понад десяток років. Він розповідав, що в середньому раба вистачає десь років на три — на важкій роботі при поганому харчуванні людина більше не витримує. Замість неї з'являвся новий раб.

«Вирішив тікати, коли відчув, що слабну. А в те, що мене врешті-решт відпустять, не вірив, — згадує Олександр. — Був Новий рік, господар та його підручні понапивались, і я чкурнув до лісу. Продирався крізь хащі цілий тиждень, нікуди не захо-

Згідно з міліцейськими зведеннями, на початку цього року правоохоронці викрили в селі Федорівка Вовчанського району на Харківщині фермера, який також використовував рабську працю. На відставного офіцера МВС вийшли випадково, розслідуючи пограбування й убивство в цьому селі. На думку слідчих, їхній колишній колега убив щонайменше трьох невільників.

Чи це той самий рабовласник, від якого втік Олександр, наш співрозмовник не знає. Каже, дуже б зрадів, аби негідника покарали. Але не вірить у правосуддя, оскільки переконаний: рабовласництво в Україні без прикриття правоохоронців неможливе. «Інші бомжі розповідали, що моя ситуація — зовсім не поодинокі. Такі «фазенди» є в кожній області».

Сергій П., який довго бомжував, доки не влаштувався в Києві двірником, розповів **Тижню** таку історію: «Був у мене колись «кореш», Василем звали. Кремезний дядько, не такий чахлик, як я. Одного дня «менти» нас разом узяти біля смітника. Привезли до РУВС, присудили десять днів адмінарешту. Всі ці дні нас зранку забирали міліцейський фургон і відвозили на чи-

юсь дачу, де ми сапали картоплю, косили траву та робили паркан. Потім мене відпустили. Василь же так і не вийшов. Він повернувся тільки через три місяці — блідий, як смерть, повністю виснажений, руки в чиряках. Розповів, що його на десятий день знову закинули в фургон, відвезли кудись на околиці міста й віддали якимось кавказцям, що торгували шаурмою та пиріжками. Й Василю щодня, з ранку до ночі, доводилося порпатись у напівгнилому м'ясі. Дуже швидко руки перетворилися на один великий гнійник. Але бранця змушували працювати й далі. На ніч приковували до стіни сараю великим цепом, щоб не втік. Почалася інтоксикація — одного дня Василь узагалі не зміг устати. Вночі чоловіка вивезли в ліс і викинули помирати. Та він вижив і зміг доповзти до найближчого села, де його врятували жалісливі селяни. Однак бідолаха довго не протягнув — помер через півроку».

ПРИКМЕТИ СИСТЕМИ

«Я впевнений, що така система збудована по всій країні, — заявляє Дмитро Гройсман, керівник Вінницької правозахисної групи. — Вже кілька років надходить інформація: трудове рабство досить поширене в Україні».

Він згадує випадок, коли років сім тому в Вінниці затримали групу сомалійських біженців. Їх помістили в місцевий приймальник, але не знали, що з ними робити. В Сомалі депортувати не можна, бо там іде війна, статус утікача надавати їм також не поспішали. «Їх тримали, доки до нас не дійшли скарги про те, що якихось темношкірих використовують як різноробочих на будівельних роботах просто в центрі Вінниці, — розповідає пан Гройсман. — Мігрантам нічого не платили, а офіційно оформляли, ніби це була «добровільна робота». Хоча насправді ніхто з них такого бажання не висловлював».

У лютому 2006 року стало відомо про рабську працю в Шаргородському районі Вінницької області: в одного фермера, який орендував велику земельну ділянку, широко застосовувалася примусова праця. Для цього підбирали п'яниць, волоцюг тощо. На території своєї ді-

лянки фермер облаштував щось на кшталт приватної в'язниці з порожньої залізничної цистерни. Туди запроторювали тих, хто чимось завинили перед хазяїном. «Все відкрилося завдяки химерному випадку», — пояснює вінницький правозахисник. За його словами, дільничний міліціонер щось не поділив із місцевим подружжям, і кинув чоловіка та жінку в ту приватну в'язницю-цистерну. Але односельці заступилися за невільників, і пішли на ферму штурмом. Інцидент ледь не призвів до масових заворушень. «Але цю справу спустили на гальмах, — стверджує Дмитро Гройсман. — Фермер переїхав жити кудись в інше місце. Міліціонера нібито звільнили з органів, але через два роки суд його поновив».

«Найжахливіший випадок стався влітку цього року, в липні, — каже далі правозахисник. — Недалеко від того-таки Шаргорода двоє найманих працівників убили свого господаря». Господар також був орендарем і для догляду за хазяйством заманив двох волоцюг. Він їх постійно бив, принижував, примушував ночувати разом зі свинями, колов їм сироватку в ногу, щоб вона

роз'їдала шкіру. Казав, що коли вони втечуть, то він їх уб'є. Зрозуміло, він нічого їм не платив. «Закінчилося це тим, що один із рабів убив його вночі, коли фермер спав, а потім обидва здалися міліції, — розводить руками Дмитро Гройсман. — Причому з'ясувалося, що раніше кілька людей також пройшли через рабство в того фермера».

На початку цього серпня в Кременчуці, що на Полтавщині, міліціонери ввіймали потенційного рабовласника фактично під час викрадення жертви. 38-річний Руслан, виходець із ромської громади, серед білого дня на вулиці схопив бомжа й запхав у багажник автівки. Але пильні громадяни повідомили, куди слід. Міліціонери наздогнали викрадача на березі Дніпра, куди Руслан привіз майбутнього раба, аби відмити від бруду. Затриманий пояснив правоохоронцям, що викрав бомжа, щоб його одомашнити й пристосувати для роботи по господарству.

Тим часом у Житомирі триває судовий процес над... суддею-рабовласником. Він використовував невільників для будівництва замського будинку свого батька. Причому рабами служителя Феміди ставали люди, ним же засуджені на 15 діб за адміністративні правопорушення. Суддя просто приходив до ізолятора тимчасового утримання, забирав арештантів під власну відповідальність і вів на будівництво.

Якщо колишній рабовласник не знайде спільної мови з правосуддям, то може потрапити за ґрати на 5-8 років.

■

Порт з одност

АВТОР: Сергій Гузь

«Морські ворота» України наразі нагадують вузьку й скрипучу хвіртку

За СРСР Україна була потужною морською республікою. З набуттям незалежності в нас з'явився шанс стати впливовим гравцем на ринку міжнародних морських перевезень. **Тиждень** спробував дослідити, як на практиці реалізується урядова політика створення транспортних коридорів між Європою й Азією.

КРАЇНА НА ВИВІЗ

Аби побачити, як працюють «морські ворота», **Тиждень** обрав одеський порт як найбільший в

КОНТРАБАНДА

Романтика закінчилася

Сучасний порт із усіх боків обнесений парканом і суворо контролюється. Навіть щоб зробити фотографії, треба отримати дозвіл прикордонників. Нам його не дали, хоча нічого секретного ми на території не помітили. Романтичні контрабандисти, які під прикриттям темряви завозять нелегальні товари, давно перевелися. Тепер це солідні бізнесмени, котрі через обладнання на паперах намагаються уникнути зайвих податків. А так — усе чисто. Ну, буває, що в м'яких іграшках ховають цигарки. Інколи трапляються наркотики. Останній випадок був зовсім кумедний: хтось викинув за борт діжку з 15 кг кокаїну. Так вона й плавала в акваторії порту, поки її не знайшли місцеві працівники.

Україні. Ми йдемо портом. Здається, що на суші не залишилося вільного місця — скрізь лежить те, що має кудись попливти, чи очікує своїх українських власників.

Але що то за вантажі? Ось ціла гора скрученої у мотки катанки, далі височіють такі самі бухти, ще й ще. Рядами розташовані стоси металопрокату й труби. Це і є український експорт. Хоч би де зустрілася якась техніка вітчизняного виробництва чи бодай щось, що свідчило б про Україну, як про сучасну державу з промисловими технологіями XXI, а не XIX ст.

Втім, «несировинна» продукція тут теж є. Ось із великого, ні — величезного, наче хмарочос, контейнеровоза розвантажують, судячи з усього, товари широкого вжитку. Й воно таки так: від нас везуть сировину та напівфабрикати, а нам пропонують сучасний еквівалент скляного намиста. Порт — наче дзеркало, яке не збреше: Україна в експортно-імпортному сенсі перетворюється на типову колоніальну територію.

Хтось скаже — це поверхнєве враження, і в інших портах зовсім інший тип вантажів. Якби ж то. Ми навмисне поцікавилися ситуацією ще в одному порту — «Південному». Все те самісіньке: на рейді стоїть корабель із пальмовим маслом для України, а під стінкою — кораблі, які беруть на борт мінеральні добрива, вугілля, залізну руду, прокат, зерно. Й жодного судна з українським прапором, а були ж колись морською державою.

«Справді, по вантажах, що проходять через порти, можна судити й про країну, — погоджується Юрій Васьков, перший заступник начальника Одеського морського торгового порту (ОМТП). — Сьогодні ▶

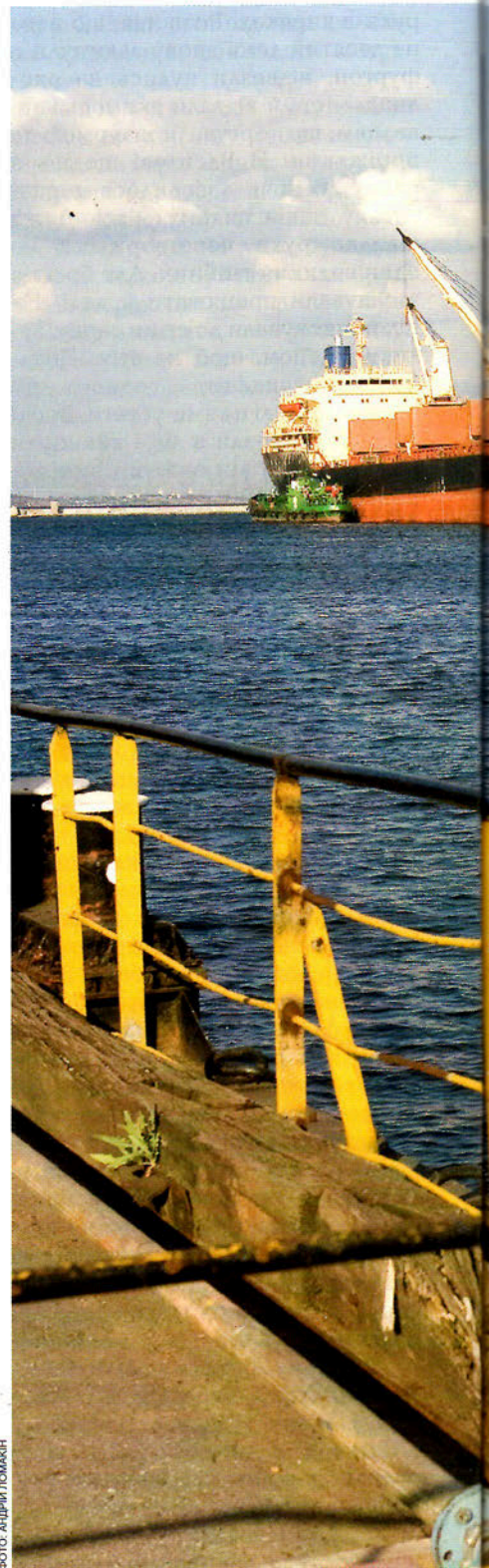

ФОТО: АНДРІЙ ПОМАКІН

| ВПРИТУЛ |

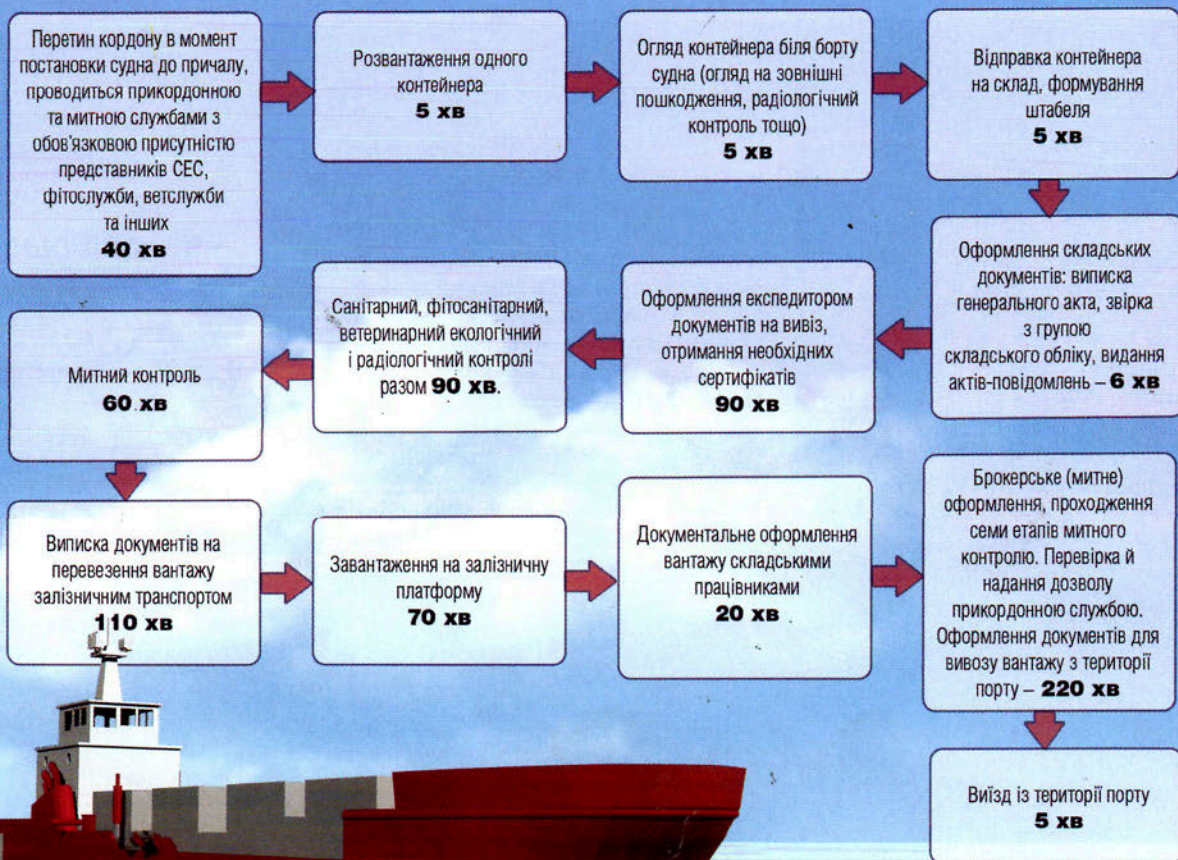
ОРОННІМ РУХОМ

Морський транзит

Теоретична схема обробки контейнерного вантажу в режимі імпорту/транзиту, Одеський морський торговельний порт

Загалом на проходження вантажу оптимально потрібно приблизно **24 години** (без урахування терміну зберігання), однак на практиці на це витрачається по кілька тижні

ми на 90% продаємо сировину, яку в інших країнах переробляють і продають нам уже готову продукцію».

ВУЗЬКЕ МІСЦЕ

Цьогоріч наша країна ледь не вперше за часи незалежності зіштовхнулася з проблемою перевиробництва зернових. З'ясувалося, що навіть із продажем збіжжя іншим країнам великі проблеми. Вітчизняні порти й загалом транспортна система просто не здатні вчасно відвантажити на експорт таку кількість зерна.

Втім, нинішній урожай хоча й рекордний, проте суттєво менший від експортних обсягів, які були за часів СРСР. Можна уявити, який параліч станеться з транспортною системою, якщо зросте експортний потенціал і в інших галузях виробництва.

Що таке параліч портів, країна відчула минулого року на власному досвіді. Коли уряд почав реалізовувати програму «Контрабанда — стоп!», порти швидко переповнилися вантажами, які вчасно не проходили розмитнення. Обробка кон-

тейнерів тільки в ОМТП впала з 1000 до 300 на добу, тоді як з кораблів щодня розвантажували ту саму тисячу, та весь час надходили нові й нові судна.

МОРСЬКІ БОЇ

«Усі ці програми боротьби з контрабандою мають правильну мету, — вважає Юрій Васьков. — Але неправильно те, що порт хотів зробити основним пунктом тотального контролю, перевірки, перезважування й так далі. В даному випадку, як тільки ми починаємо вигравати від збіль-

шення митних надходжень, одразу ж втрачаємо від зменшення кількості оброблених вантажів. Скорочуються доходи порту, наших партнерів і, в кінцевому результаті, платежі до бюджету. Й ще невідомо, яким буде загальний підсумок».

Надання транспортних і портових послуг — досить прибутковий бізнес не тільки в усьому світі, а й в Україні. Одеський морський торговий порт, який належить до державних підприємств, забезпечує обробку 30% усіх вантажів, що йдуть морським транспортом в Україну чи

вання резерву землі під розширення портів і будівництва доріг їх розвиток неможливий. Поки що ці резерви перебувають у державній або комунальній власності. Проблему можна вирішити, чітко визначивши умови й обсяги, на яких державні чи приватні підприємства зможуть отримати земельні ділянки для розвитку портів.

Ще одне слабе місце «на суші» — дороги, які ведуть до порту. Якщо додати до цього недостатню кількість під'їздів і виїздів біля портів, те, що транспортні артерії

Одеський морський торговий порт забезпечує обробку 30% усіх вантажів, що йдуть морським транспортом в Україну чи транзитом

транзитом. За рік це більше 16 млн т. У минулому році на цьому отримали 126 млн грн прибутку.

Проте одеська міська влада розробила проект перенесення порту за межі міста: пропонують на 140 га портової території розвивати готельно-туристичний бізнес.

Втім, ідея закриття Одеського порту має й інший вимір: є проект побудови поруч іншого, та вже приватного порту, точніше — контейнерного терміналу, на базі ВАТ «Одессільмаш». Подейкують, що за цим проектом стоять інтереси групи «Приват».

Однак поки триває ця війна, Одеський морський порт не може будувати нові причали, збільшувати потужність тощо. Й хоча шлях із Азії в Європу через наші порти на 3000 миль коротший, підприємці починають оминати Україну. Сьогодні для них вигідніше накинути такий гак, ніж три тижні чекати, поки всі служби перевірять їхній вантаж. До того ж, митна політика залишається «гнучким інструментом» для поповнення державної скарбниці, й ніяка СОТ нікому не вказівка. Як результат, власники вантажів не можуть спланувати ні календарні терміни, ні свої витрати на перевезення товарів із пункту А десь у Китаї до пункту Б десь у Європі.

ЗНОВУ ПРО ЗЕМЛЮ

Прикметно, що найбільша проблема портів не вода, а земля. Без форму-

проходять через міста чи вантажні потоки, збігаються з пасажирськими, то взагалі стає дивно, як ми ще можемо щороку нарощувати обсяг транспортних перевезень.

Але найгірше — бюрократія. Це не вкладається в голову, та оформлення всіх папірців на проходження товару в нас займає більше часу, ніж морський шлях до європейських портів. А оренда сучасного судна аж ніяк не дешева — від \$50 000 до \$100 000 на добу. Зрозуміло, що держава повинна «отримати своє» з товарів, які проходять митний контроль. Але з інтересами власників вантажів теж слід рахуватися. Інакше Україна може скільки завгодно рекламувати свої «гостинні морські ворота», все одно у них ніхто не захоче заходити. ■

ДОВІДКА

Державне підприємство «Одеський морський торговий порт»

Потужність порту — 38 млн т вантажних перевезень на рік. Із них — 14 млн т сухих та 24 млн т наливних вантажів.

Порт обладнаний сучасними перевалочними машинами та механізмами, здатен обслуговувати перевезення нафти й нафтопродуктів, паперу, цукру-сирцю, зернових, цитрусових, бананів та інших вантажів у мішках, ящиках, пакетах, «біг беггах», бочках, контейнерах.

ІНШИЙ БІК

«Чорні діри» країни

Через морські порти щезають гроші

АНДРІЙ ЛАВРИК
редактор відділу розслідувань

Наші морські ворота, порти, крім того, що забезпечують левову частку торгівлі країни й транзиту товарів її територією, мають свою темну сторону. Це «чорні діри» для контрабанди, наркотрафіку та інших, порівняно чесних, способів заробити гроші.

Місцеві розповідають, що найбільший в Україні роздрібно-гуртовий речовий ринок, одеський «7-й кілометр», відчуває брак товару в дні, коли в Одеський морторгпорт прибуває якась перевірка. Попереджені судна з поставками для базарників просто не заходять у порт, а стоять на рейді, чекаючи, доки перевіряльники заберуться геть. У трюмах цих кораблів не лише турецький одяг, китайська електротехніка та панамські банани (серед яких інколи трапляється кілька кілограмів кокаїну). Переважно морем в Україну везуть десятки тисяч напівконтрабандних «сірих» автівок.

Після кожної зміни уряду в країні одним із найперших порушується питання про зміну начальників морських торгових портів. Що зрозуміло: контролюючи керівництво морторгпорту, контролюєш фінансові потоки підприємства. Словом, це — Ельдорадо.

За вітчизняним законодавством порти не можна приватизувати. Але, починаючи з 1990-х, відбувається їх «повзуча» приватизація. За принципом вона схожа на один зі способів приватизації землі під забудову, коли підприємці отримують в оренду ділянку, споруджують на ній будинок і експлуатують чи продають зведені площі. Керівництво портів активно підписує договори про спільну діяльність із комерційними структурами, ті будують на території портів перевантажувальні термінали, склади тощо. Формально портова земля лишається державною, але зведені на ній підприємцями споруди й право користуватися ділянкою — ні.

Нафтогазовий термінал забезпечує спільно з нафтобазами ВАТ «Ексімнафтопродукт», ВАТ «Одеснафтопродукт», ЗАТ «Синтез-Ойл» і комплексом із перевантаження зрідженого газу ТОВ «Укрлоудсистем» перевалювання всіх видів експортно-імпорتنих нафтопродуктів і зрідженого газу

Судноверф «Україна». На верфі виконують різні види ремонту всіх типів суден. Максимальний розмір судна, яке може бути заведене в акваторію комплексу: завдовжки 215,0 м; завширшки 32,0 м

Складські приміщення різного типу

Стивідорна компанія «Одеський портово-перевалювальний комплекс» (ОППК). Забезпечує переробку й зберігання рослинних олій

Стивідорна компанія ТОВ «Новотех термінал»: металопрокат, чавун у чушках навалом, метал у злитках, плодово-овочеві й цитрусові, зернові, залізорудна сировина, автотехніка, устаткування, вантажі в «біг-бегах». Причали №№ 22, 23, 25, 26.

Українська національна стивідорна компанія спеціалізується на обробці металопрокату, целюлозно-паперовій продукції, продовольчих вантажів, вантажів у мішках, кіпах і «біг-бегах». Причал № 14

Стивідорна компанія «Металзюкраїн». Спеціалізується на переробці металопродукції та машиноустаткування. Причали №№ 7,8

За необхідності судно заправляють водою, паливом та мастильними матеріалами біля причалу або на рейді.

Плаваюча майстерня порту надає послуги з ремонту суден

Перевантажувальний комплекс ТОВ «Бруклін-Київ» включає 5 причалів: №№ 29, 30, 31, 32, 33 спеціалізується на обробці цукру, зернових та інших вантажів. Причали № 29, 32, 33 – усі види вантажів. Причали № 30, 31 – зернові, цукор.

Заводський хвильоріз

Морський вокзал може обслуговувати до 4 млн пасажирів на рік. У даний час завантажений на 4%.

Виробничо-перевантажувальний комплекс – 11 (ВПК-11) спеціалізується на перевалюванні металопродукції (арматура, заготівка, катанка, труби, кутник, руда), генеральних вантажів, пиломатеріалів, навалювальних і продовольчих вантажів, контейнерів. Причал № 17

Старий хвильоріз

Потаповський мол

Андросовський мол

Військовий мол

Новий мол

№2

№3

№4

№7

№8

№9

№10

№11

№12

№13

№14

№15

№16

№17

№18

№19

№20

№21

№22

№23

№24

№25

№26

№27

№28

№29-1

№30

№31

№32

№33

№4H

№5H

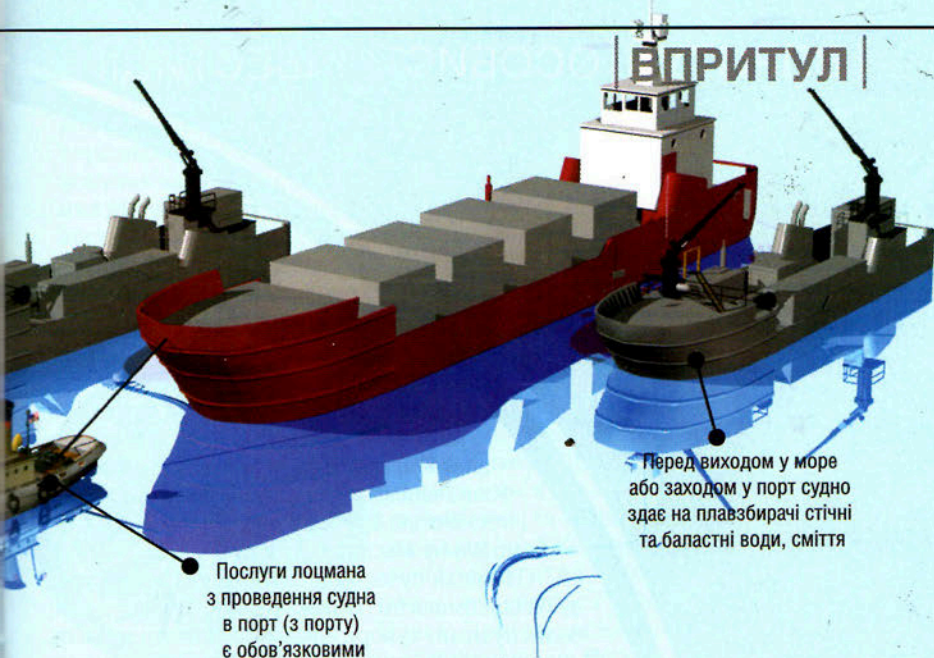
№6H

№1H

№3H

Перед виходом у море або заходом у порт судно здає на плавзбирачі стічні та баластні води, сміття

Послуги лоцмана з проведення судна в порт (з порту) є обов'язковими

Українсько-австрійсько-німецький порт-термінал «НОВОЛОГ». Ця стивідорна компанія спеціалізується на переробці металопродукції. Причали №№ 10 –13

Стивідорна компанія «Олімпекс Купе Інтернешнл». Спеціалізується на обробці металопродукції, металобрухту та сипких вантажів відкритого зберігання. Причали №№ 3,4, тилова площа причалу № 4

Рейдовий мол

Карантинний мол

Контейнерний термінал, яким управляє стивідорна компанія «ГПК-Україна» (комерційна структура). Причали №№ 2,3,4. Тут одночасно можуть зберігатися 13 500 контейнерів

Перевалювальний комплекс зі зберігання, перевантаження й додаткової обробки базових (нафтохімічних) олій дочірнього підприємства «Пріста-Ойл Україна» (комерційна структура). Причали №№ 5,6

Вигідний причал

АВТОР: Сергій Гузь

Судно або власник вантажу отримують кілька десятків портових послуг

Порт – це двобічний рух вантажів, наземного транспорту та суден. Щоб забезпечити його належне функціонування, потрібно кілька десятків служб, починаючи від лоцманів, які проводять судно до стінки причалу, й закінчуючи митними брокерами, котрі оформлюють вантажі. Відповідає за роботу цієї махину капітан порту, який, за морським правом та «Зводом звичаїв» морського порту, – є цар і Бог на цій території.

Аби пояснити, як влаштований порт зсередини, ми взяли ДП «Одеський морський торговельний порт». На його території в 133,3 га розташовано вісім виробничо-перевантажувальних комплексів із переробки сухих вантажів, пасажирський комплекс, нафтовий та контейнерний термінали, комплекс із перевалювання рослинних олій і мастила. Контейнерний термінал, що розвивається найдинаміч-

ніше, розрахований на перевантаження понад 500 000 контейнерів на рік (TEU). На території Карантинного молу діє вільна (спеціальна) економічна зона «Порто-франко». 54 захищених причали загальною протяжністю більше 9000 м дозволяють приймати судна вантажопідйомністю до 100 тис. тонн, завдовжки до 300 м та осадкою до 13,0 м. Обслуговують комплекс близько 4 000 працівників.

Також на території порту працюють численні стивідорні та сюрвеєрські компанії (див. словничок), морські агентства, оператори контейнерних ліній, експедиторські та фінансові компанії. Загальна чисельність комерційних партнерів ДП «ОМТП» – близько 100 компаній. ■

СЛОВНИЧОК

Стивідорна компанія – фірма, що володіє причалом у порту й виконує вантажні роботи (оператор порту).

Сюрвеєр – термін страхового бізнесу, позначає інспектора чи агента страхової компанії, який здійснює огляд майна, що приймають на страхування.

АВТО ІНЬ- ЯНЬ

АВТОРИ: Анна Бабінець,
Сергій Лук'янчук

**Жіночий і чоловічий
погляди журналістів
Тижня на купівлю
нового авто**

У країна автомобілізується, й **Тиждень** автомобілізується разом із нею. Протягом останнього місяця щасливими власниками «колiс» стали двоє співробітників редакції. Тому до написання матеріалу про вибір авто з-поміж новинок, що представлені (або ось-ось будуть представлені) в Україні, ми підійшли прагматично. Й надали слово колегам, які саме зараз перебувають на «передкупівельному» етапі.

ПРАГНЕННЯ ЧОЛОВІКА

Серед моїх знайомих, які нещодавно придбали нове авто, переважна більшість обрали такий транспортний засіб, що дає змогу пересуватися з пункту А в пункт Б з мінімальними витратами. Мушу зізнатися, що такий підхід не для мене. Каша-вівсянка — корисна й недорога їжа, і несмачною її теж не назвеш. Але їсти «автомобільну вівсянку» кілька років...

На жаль, сучасна автомобільна Європа уподобала компактні малолітражки з двигунами, «затиснутими» суворими екологічними нормами. Й пропозиція машин, які за дизайном чи характеристиками відрізняються від «євровівсянки», наразі дуже скоротилася. Але дещо таки є.

Скажімо, я дуже серйозно міркував про придбання Dodge Caliber. Так, я знаю і про «негламурний» пластик, і про шум у салоні — типово американські вади ергономіки. Проте Caliber, окрім підкресленої брутальності, несе собі відбиток суто американської любові до авто як до Засобу Долання Простору, а не просто як до «персональної міської маршрутки». Ех, якби ж тільки в нас продавалися «заряджені» Caliber SRT4 із двигуном 2,4 л, які розганяються до 100 км/год за 6 секунд. У США така машина коштує близько \$23 тис. — приблизно стільки ж, скільки «нормальний» Caliber в Україні.

Рік тому довелося пережити період нерозділеного кохання до Mitsubishi Lancer X — аж до ходіння колами навколо припаркованих машин. Однак у цьому конкретному випадку зовнішність виявилася значно ефектнішою за ходові властивості. Проте ще зберігається надія на презентований зовсім недавно Lancer-хетчбек. Дизайн у нього такий самий «злісний», а 1,8 л двигун на 143 «коники» в поєднанні з семиступеневим «автоматом» дає підстави сподіватися на не менш «злу» динаміку. Втім, це треба буде ще перевірити.

Останнім часом усе більше подобається підхід Seat — це чи не єдина європейська марка, яка пропонує «активні» авто з яскравим дизайном за помір-

кованою ціною. Seat Toledo в персональному списку ймовірних покупок залишається на одному з цільних місць, утім, не так через ходові властивості (вони звичайні), а завдяки вдалому поєднанню нетривіальної зовнішності з багатою комплектацією. Єдине, що стримує від купівлі, — наразі ця модель уже старувата.

Щодо сплеску популярності «міських позашляховиків» (де незаперечним лідером залишається Nissan Quashqai), то ця мода здається мені швидкоплинною, та й ціновий діапазон (від \$30 тис.) для мене занадто високий. Хоча дуже подобається VW Tiguan. Проте є ще надія, що «споріднена» з Volkswagen'ом чеська Škoda випустить на його платформі

кросовер Yeti за більш «народною» ціною, наразі ж є тільки концепт.

Як би там не було, а з купівлею доведеться визначитися протягом найближчих півроку — очікується переїзд із Києва до передмістя, де з транспортом проблеми. Утім, наразі ціни падають, пропозиція зростає — можна не квапитися.

ЖІНОЧЕ ОКО

Обрати автомобіль не складніше, ніж мобільний телефон. Він просто має подобатися! Зовнішність — перший критерій для більшості жінок, що б вони не обирали. Особисто мені подобаються італійські та французькі авта. Що б не розповідали чоловіки про потужність німецьких машин та комфорт «японців», стильні авта виготовляють там, де й одяг — в Італії та Франції. Lancia, Alfa Romeo, Citroen справді можуть вразити... Принаймні зовнішністю.

За моїми спостереженнями, жінки набагато рідше від чоловіків вирушають у автотурівки, беруть участь у перегонах та взагалі стикаються з бездоріжжям. Я не належу до тієї категорії представниць прекрасної статі, яким будь-що потрібний джип. Мені, як і більшості жінок, цілком достатньо невеличкого міського автомобіля.

Отже, якщо ми говоримо про гарненьку міську машину за помірковані гроші, найбільш стильну продукцію, на мою скромну думку, роблять дизайнери компанії Lancia. Хетчбеки Delta (2009) та Upsilon — це справді фантастично. Ці авта, як і Alfa Romeo MiTo, не назвеш суто жіночими. Їх купують і чоловіки. Але якщо в чоловічому мозку

обов'язково виникне думка про те, що ці «красуні» дороги та незручні в обслуговуванні (принаймні, в нашій країні), мій жіночий мозок вільний від таких міркувань. Запчастини та обслуговування — це взагалі складно та незрозуміло для леді, тому для мене в даному випадку немає різниці: «трохи простіше» чи «трохи складніше».

Та якщо йдеться про купівлю автомобіля, я радитимуся з особою чоловічої статі. А ця особа обов'язково порадить, вибачте на слові, не вимахуватися. Купити щось скромніше (і по грошах, і по дизайну) та звичніше для працівників СТО. В такому випадку я зверну увагу на Hyundai i20 чи Ford Fiesta. Вони теж гарненькі, особливо якщо обрати якийсь яскравий колір!

Повертаємося до реальності та згадуємо про київські затори. Перед ними всі рівні, навіть красиві жінки на красивих авта. Крім тих, хто за кермом дуже-дуже маленької машини. Наприклад, Ford Ka чи Fiat 500. Гарні, компактні, економічні автомобілі з майже людськими виразами обличчя. А Fiat — ще й з приємним ретро-присмаком. «Попсовіший» варіант — Nissan Micra. Хоча, як на мене, він аж надто солодкий.

Розмір має значення, це правда. Але залежить і від мети купівлі автомобіля. Якщо я обираю машину «для себе, коханої», це буде щось тридверне зі спортивними рисами. Якщо ж «думати на перспективу» (не лише діти-візочки, але й подорожі, навіть просто Україною), я обрала би Citroen C4. Він досить просторий і стильний ззовні. Машина сімейного типу, за кермо якої я сяду із задоволенням, — Opel Meriva. Принаймні, у концепт-версії вона виглядає досить цікаво.

Щодо технічних характеристик, про які так люблять побалакати чоловіки, мені достатньо знати, що моє авто буде хетчбеком з об'ємом двигуна 1,2-1,4 л. Ну, може, 1,6. Про те, що таке кінські сили та скільки їх має бути в невеличкому симпатичному автомобілі, я не дуже замислююсь. У цьому пункті я сподіваюся на чоловічий розум, який допоможе моєму жіночому оку обрати і красиве, і зручне авто.

Бомба на часі

АВТОР: Ігор Семиволос, Центр близькосхідних досліджень

Ядерні амбіції Ірану – ключове питання ізраїльської політики

Легше Ціпі Лівні домовитися з сирійцями, ніж умовити депутатів кнесету утворити коаліцію, жартує ізраїльська преса, натякаючи на комплімент в сирійській газеті, де новообрану лідерку правлячої партії «Кадіма» назвали «моссадівською красунею». 50-річна Ціпі Лівні, міністр закордонних справ Ізраїлю в уряді Егуда Барака, обіграла своїх конкурентів на внутрішньопартійних виборах, і, найімовірніше, очолить кабінет міністрів.

Втім, хто б з ізраїльських політиків не посів прем'єрського крісла, перед ізраїльськими політиками гостро стоїть питання Ірану з його ядерними амбіціями.

МИРОЛЮБІВІ ПЛАНИ?

Минулого тижня стали відомі подробиці таємних травневих переговорів між урядами Ізраїлю та США щодо можливості нанесення ракетно-бомбового удару по Ірану. Як повідомила газета The Guardian, тодішній прем'єр-міністр Ізраїлю Егуд Ольмерт скористався приїздом Буша до Ізраїлю на святкування 60-річчя заснування цієї країни, щоб порушити це питання. Буш, як стверджують джерела, висловився проти нападу й наголосив, що при його адміністрації перегляду рішення не буде. Аргументи господаря Білого дому ґрунтувалися на двох чинниках. По-перше, США занепокоєні можливою відповіддю Ірану, про невідворотність якої Іран неодноразово попереджав. По-друге, Вашингтон цілком справедливо вважає, що Ізраїлю, навіть якщо він задіє чимало літаків, не вдасться повністю знищити іранські ядерні об'єкти. До того ж, Ізраїль не

зможе здійснити серію авіанальотів протягом кількох днів, не наражаючись на повномасштабну війну. Отже за плюси такого удару доведеться заплатити надто дорого.

Справді, той, хто уважно прислухався до риторики ізраїльських політиків упродовж декількох місяців, не міг не помітити певних змін, які швидше за все свідчать про готовність Ізраїлю жити в «тіні іранської бомби». Найочевидніша зміна сталася з Егудом Ольмертом. Якщо навесні він запевняв своїх співгромадян, що Іран за жодних обставин не матиме ядерної бомби, то вже восени, напередодні єврейського Нового року, він зробив наголос на слабкості Ізраїлю перед іранською потугою та провалі міжнародних дипломатичних зусиль. «Припущення, що ми, ізраїльтяни, знаємо, що треба зробити з Іраном, коли США, Росія, Китай, Британія та Німеччина не знають, є прикладом втрати пропорцій. Будьмо скромнішими, будьмо реалістами», – наголосив він в інтерв'ю газеті «Єдіот Ахронот». Цікаво, що оцінка Ольмерта майже повністю збігається зі словами президента Ірану Мохаммеда Ахмадінежада, який в інтерв'ю CNN заявив, що Америка не здатна зараз напасти на Іран, а Ізраїль занадто маленький, аби з цим впоратися.

Інші ізраїльські міністри теж погоджуються з оцінкою, що іранська тема зараз не на часі. Урядова криза та зміна лідерства в правлячій партії також не сприяють прийняттю такого рішення. Видається, що в іранському питанні сьогодні політики як в Ізраїлі, так і за кордоном воліють поставити якщо не крапку, то принаймні крапку з комою, відклавши його до кращих часів. «Ми зробимо все можливе, щоб не опинитися перед вибором – чи іранська атомна бомба чи бомбардування Ірану», – заявив, перебуваючи з візитом в Ізраїлі, міністр закордонних справ Франції Бернард Кушнер. Тим часом, аби

убезпечити Ізраїль від ймовірного нападу, американська адміністрація погодилася розмістити в пустелі Неgev системи раннього оповіщення проти іранських ракет класу «земля-земля». Це перший випадок, коли Ізраїль погодився на постійну американську присутність на своїй території.

АЛЬТЕРНАТИВНИЙ СЦЕНАРІЙ

Втім, кожен із чинників, про які йшлося вище, за бажання можна читати абсолютно по-іншому. Припустимо, що Ізраїль планує і готує напад на Іран, політики своїми поміркованими заявами просто намагаються зробити його несподіва-

ним. Навіщо дратувати іранців воєвничими заявами? Краще заспокоювати їх, ніж погрожувати. Навіщо стимулювати іранців на можливі контрзаходи, як-то зміцнення протиповітряної оборони чи укріплення ядерних об'єктів?

Постійний наголос ізраїльських політиків на потребі все більших санкцій та міжнародного тиску дає легітимне виправдання таким діям — мовляв, ми надали вам повноваження й сподівалися на позитивний результат, але наше терпіння не вічне. Навіть розгортання американських радарів може трактуватися як посилення військової потужності Ізраїлю в разі іранського удару в відпо-

відь. Це збільшує свободу дій Ізраїлю та скорочує до мінімуму можливі ризики. Ізраїльтяни вже провели повномасштабні військові навчання, в яких були задіяні десятки військових літаків. За оцінками експертів, ізраїльські літаки подолали приблизно таку саму відстань, як від Ізраїлю до Натанза (іранського міста, поблизу якого розташований комплекс зі збагачення урану).

Який із цих сценаріїв імовірніший із огляду на те, що, за оцінками спецслужб, іранська бомба з'явиться у часовому проміжку від одного до чотирьох років? Очевидні дві речі: по-перше, Ізраїль не буде діяти, якщо матиме сумніви в оператив-

ності та ефективності своїх дій, і, по-друге, без американської згоди ця операція на сьогодні видається практично не можливою. Відмова Буша від схвалення удару по Ірану зменшує шанси на реалізацію так званого жовтневого сюрпризу напередодні президентських виборів США. Втім, залишається проміжок між 5 листопада та 20 січня (після президентських виборів, але до інаугурації новообраного президента), коли Буш матиме розв'язані руки та зберігатиме повноваження для прийняття такого рішення. Чи скористається він цим шансом, аби поставити крапку в іранському питанні? Питання відкрите. ■

Інтернет-діалект

АВТОР: Сергій Лук'янчук

«Олбанський»* жаргон української мови

У ХХІ ст. до переліку соціальних діалектів української мови, про які давним-давно написано в підручниках та енциклопедіях, увійшов новий — діалект спілкування в Інтернеті.

ПЕШІТЬ НИПРАВЕЛЬНО

Моя приятелька веде в Інтернеті блог і, як 99% інших блогерів, пише про теми, які для неї важливі й актуальні. Наприклад, таку (орфографію оригіналу збережено):

«Король Швеції ето вам не принц Дацкій і поетому ми сьогодні сиділи в офісі півтори години за замкненими вікнами і балконами виходити на балкони було ніззя, видно не хотіли щоб ми чогось на голову його величності не вкинули))) курити не полагалось в ето время (оскільки ми куримо тіко на балконі), і виходити з офіса теж».

Моя приятелька, окрім того, що веде блог, ще має червоний диплом філфаку університету Шевченка й окрім української та російської досконало знає ще дві мови. І не сумнівайтеся, їй чудово відомо, що речення треба починати з великої літери і в кінці ставити крапку, що в українській мові немає слів «ето» і «ніззя». Але вона чомусь зумисно допускає такі орфографічні, пунктуаційні та лексико-стилістичні помилки, яких у шкільному диктанті не зробив би хронічний трієчник.

Утім, це ще питання, чи можна взагалі вважати помилками свідоме порушення мовних норм, що в блогосферно-форумних текстах спостерігається не оказіонально, а системно? Й про що це свідчить — про деградацію української мови чи про її розвиток?

ГРАМОТНІ ПАДОНКИ

Мабуть, будь-яка людина, котра регулярно спілкується в мережі, знає, що таке «падонківський» (саме так,

через «а») сленг (інша назва — «олбанська мова»). Всі ці «аФФтари», «зачоД», «ржунімагу», «медведи» з «преведами» тощо. Одне слово, стилістичний прийом, спрямований на досягнення експресивно-комічного ефекту шляхом зумисно помилкового написання слів.

Але якщо придивитися до цього явища уважніше, то виразно простежуються два етапи еволюції «падонківського сленгу». На першому він просто імітував правописні помилки не дуже грамотної людини, яка пише так, як вимовляє. Типовий приклад: сакраментальне побажання «аффар, пеши ісчо». Такий собі варіант фонетичного правопису.

Однак за цим першим етапом відбувся другий, де бачимо зовсім інше явище. Незнайома з правописом людина цілком може написати слово «кредетка» через букву «и»: «крИветка». Але вона ніколи не напише це слово як «кредедкО» — з переходом «т» в «д» (одзвінчення) і, тим більше, не змінить закінчення жіночого роду (-а) на закінчення середнього роду. Утворити «кредедкО» з «кредетки» чи «хлопчЕГа» з «хлопчика» можна тільки одним способом: якщо носій мови ЗНАЄ, як це слово пишеться правильно, й свідомо змінює написання так, щоб воно стало якомога незвичнішим. Тобто «падонківський сленг» — приклад типової мовної гри. Такої ж за суттю, яку засвідчено в першому тексті сучасною українською мовою: «Борщів як три не поденькуеш, На моторошні засердчить; І зараз тяглом закишкуеш, І в буркоті закендюшить». Зараз ці забавки українських спудеїв ХVІІІ ст., відтворені Котляревським, — класика, а як вони сприймалися тоді? Мабуть, так само, як зараз сприймається «олбанська».

SMS-КОМПРЕСІЯ

«Замість «має бути» пишу «мб», «треба, хочеш» скорочую на «тре, хош». «Коли смієшся, просто

«тгттт»)). «Загалом, пишу з маленької літери. іноді навіть імена і географічні назви часто без розділових знаків». Це цитати з міні-опитування **Тижня** про те, як знайомі редакційного колективу пишуть sms чи спілкуються за допомогою програм миттєвого обміну повідомленнями (наприклад ICQ). Вони свідчать — на відміну від «мовних ігор», sms-сленг виник із цілком прагматичних причин. А саме — через потребу вмістити якомога більший обсяг інформації в якомога меншій кількості символів («класичні» sms вміщали не більше 160 знаків латинкою). Звідси — скорочення слів, відсутність розділових знаків або й навіть пробілів (кожне нове слово починається з великої літери). Окрім кількості символів, не менш важливу роль відіграло бажання спростити їх набір. Саме цим, до речі, можна пояснити перетворення «класичного» смайлика :-)) у послідовність дужок)))).

Це явище, яке в лінгвістиці має назву «мовна компресія», для мешканців пострадянського простору не дивина, адже в нашій історії був період активного захоплення «церабкопами» та «ВЦСПСаами». Розшифрувати ці аббревіатури ровесникові незалежності буде не простіше, ніж його батькові зрозуміти, що має на увазі його чадо під словом «ЛОЛ».

І не треба думати, що sms-компресія є сучасним винаходом. Дослідники середньовічних мечів звернули увагу на те, що на клинках ХІІІ ст. трапляються дивні написи, які неможливо асоціювати ні з іменем майстра, ні з іменем власника. Наприклад, SOSMENCRSOS або NONON. Фахівці вважають, що за цими аббревіатурами прихована молитовна фраза чи цитата з Біблії, закодована окремими літерами слів. Для сучасників зміст цієї середньовічної «есемески» — тільки адресованої Богові й написаної на клинку меча — був апіорі зрозумілим. Вісім віків потому про нього можна лише здогадуватися. Можливо, через сто-

ліття науковці точно так дешифруватимуть тексти наших sms.

ІНТЕРНЕТ-СУРЖИК

Хтось скаже: сучасний мережевий сленг насичений російським суржи́ком та лайливими висловами. І, відповідно, ніяк не може вважатися позитивним для української мови явищем.

Це справді так. Але варто все ж додати два зауваження. По-перше, суржик теж буває різним. Якщо проаналізувати тексти блогів чи ICQ-листування на предмет «суржикоподібних» запозичень, то можна прийти до висновку — більшість випадків суржику в них — це цитування установлених (більше чи менше) російськомовних виразів. Отже, йдеться не про «дефіцит» українських слів, а про ще один стилістичний прийом — коли іншомовний вислів створює певний експресивний ефект. Окрім того, з активізацією спілкування іно-

земними мовами в інтернет-слензі почали з'являтися приклади аналогічного «англійського» або «польського» цитування. Так що можна сперечатися, чи засмічує такий «суржик» мову, але фактором русифікації він навряд чи є.

Щодо лайливої лексики, то тут теж не все так просто. Мова знає чимало прикладів того, як лайливий вислів із плином часу входить до літературної норми, й навпаки — коли нормативний ставав лайливим. Скажімо, в часи Гоголя фраза «кулі віддивати» (тобто брехати) вважалася непристойністю. І навпаки, слово «похерити», яке зараз викликає цілком зрозумілі асоціації, сто-двісті років тому було цілком невинним. Адаже воно походить від «херь» — назви старослов'янської букви «х» (як «аз» — «а», «буки» — «б» тощо). Позначало всього-на-всього «перекреслити нахрест». У етимологічному словнику Фасмера «похе-

рити» ілюструється цитатою з Лескова: «владика рішення консисторії синім хером перекреслили». Натомість неважко уявити, як сприймався б зараз вислів «я це синім хером перекреслив», сказаний, наприклад, редактором *Тижня* на адресу автора статті.

Як би там не було, «інтернет-версія» української мови не є ні добром, ні злом — вона просто є. Це окрема форма існування мови як засобу спілкування. Втім, зверніть увагу: поки середньовічні книжники «бавилися в слова» (а вони це робили незгірш від сучасних блогерів), порушуючи при цьому мовні норми латини, вона залишалася живою. Натомість стовідсотково нормативна мова — це мова мертва. ■

* Є дві версії написання: «олбанський» та «албанський», останній зазвичай просять не плутати з мовою країни Албанії

Мовна

ЇЗБИТКИ СРЦА

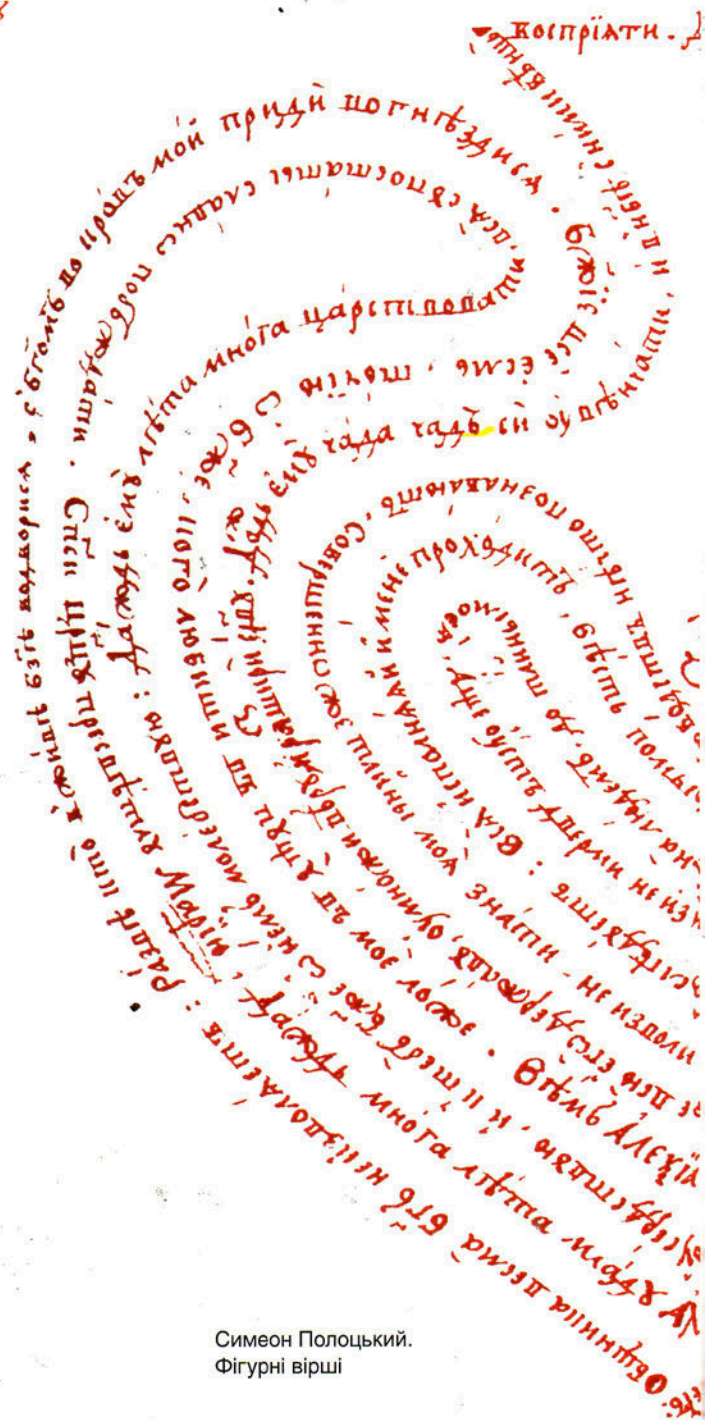
коспріати.

* Від надміру серця вуста глаголять

«Солов'їна, калинова, веселкова» — як би поетично не називали українську мову, факт залишається фактом: у нас і досі немає законодавчо затвердженого, прийнятого всіма без винятку користувачами, правопису. Натомість є кілька його варіантів, котрі відрізняються один від одного, як старий комуніст від завсідника нічних клубів. Хоча, здавалося б, усі люди. **Тиждень** з'ясовував, якими мовними правилами ми користуємося сьогодні й про що свідчить відсутність легітимного правопису в країні тотальної грамотності.

Ілюстрації для Теми номера взято з книги «Естетика українського рукописного шрифту» Віталія Мітченка

Симеон Полоцький.
Фігурні вірші

Відсутність

АВТОР: Вікторія Поліненко

Академічна спільнота ніяк не дійде згоди щодо українського правопису

Боротьба за мовні правила наприкінці 1990-х набула ознак боїв без правил. Щоправда, пересічні громадяни цього не помітили, оскільки дискусії відбувалися за принципом «не виносити сміття з хати». Тобто спочатку фахівці мали домовитися між собою, а потім поставити на рід перед фактом наявності нормативу. Та оскільки консенсус у цьому питанні виявився неможливим, то й спільної мови науковці не знайшли. Не кажучи вже про правила.

ПРИЙНЯТИ НЕ МОЖНА ВІДМОВИТИ

Наче за схемою Свіфтової сатири, вітчизняні мовознавці, котрі брали участь у Національній комісії з питань правопису при Кабінеті Міністрів України, розділилися на Гостроконечників і Тупоконечників. «Усім відомо, що яйця, перед тим, як їх їсти, розбивають із тупого кінця, і так ведеться споконвіку». Останнє слово — ключове. «Споконвіку» означає «від

правопису 1960 року», де в загальних рисах було оформлено насильницьке підтягування української до російської на ґрунті «спільної колиски» братніх мов.

Інша група лінгвістів, зокрема й залучених із діаспори, наполягала якщо не на відновленні норм «скрипниківки», то принаймні на поверненні питомо українських рис правопису. Її пропозиції базувалися на компромісі: пропонувалося ввести початкові «и» в словах «иноді», «инший»; кінцеве «и» в родовому відмінку однини іменників III відміни («любови», «крови»); сполуку «ія» на місці «іа» в словах іншомовного походження «матеріальний». Аргументи реформістів виявилися настільки науково переконливими, що керівництву Комісії довелося звжувати заходи.

На прохання академіка Віталія Русанівського, аби посилити позиції групи прихильників радянського варіанта української мови (так званих реалістів), 2002 року зі складу Комісії терміново вилучено діаспорних мовознавців і, натомість, введено ідеологічне підкріплення. Перевірені товариші — археолог Петро Толочко, культуролог Олексій Онищенко, доктор технічних наук Володимир Широков — до філологічних проблем не мали жод-

Ярослава Галькун. «Жах».

ного стосунку, натомість мовне питання розуміли «правильно».

Свої кульмінації правописна драма сягає 2003 року: «Проект правопису 1999 року» **Ідив. довідку!** Комісія визнає нелегітимним. За основу приймається «Український правопис» у редакції Русанівського. Ні перший, ні другий варіанти не закріплюють на законодавчому рівні — заважає чехарда з міністерськими портфелями. Й академічне протистояння замерзає.

А ВІЗ І НИНІ...

Відгомін великого лінгвістичного сидіння все ж часом доносився до широких мас, які з дитинства засвоїли лєнінський афоризм «Мова — найважливіший засіб людського спілкування». Кілька років авторитети з обох сторін бомбували аудиторію публікаціями, де переважала рито-

ДУМКА ФАХІВЦЯ

АНДРІЙ МОКРОУСОВ
директор видавництва «Критика»,
відповідальний редактор часопису
«Критика»

«Скрипниківські» принципи*

Від початку ми усвідомлювали, що такий часопис, як «Критика», не має права використовувати силоміць накинута «постишевський» правопис. Попервах ми обмежилися тим, що запровадили вживання «г» в обсязі словника Григорія Голоскевича. А коли було розроблено «Проект правопису 1999 року», ми поклали на нього чималі сподівання, хоча, на погляд редакторів й авторів «Критики», ця пропозиція не була оптимальною. Але прийнятним був сам меха-

нізм: академічна спільнота «делегус» групу фахівців, ті здійснюють певну підготовчу роботу і намагаються досягти компромісу. Цей процес характерний для будь-якого суспільства, що намагається працювати зі своєю мовою, а не вдавати, ніби вона розвивається, немов дерево. На жаль, коли довкола «Проекту» створили імітацію громадського обговорення й почали переконувати, що населення ледь не втратить свої орфографічні навички, усі нововведення було поховано.

ПРИСУТНОСТІ

Репліка

Кабінетні щури

Коментарі від розробників «реального» правопису **Тиждень** намагався отримати марно. Щойно мовознавці дізнавалися про предмет розмови, одразу посилалися на щільний робочий графік або просто відмовлялися у спілкуванні. Крапки над «і» розставила телефонна бесіда з одним із авторів поміркованого варіанту, професором Олександром Тараненком: «Я не хочу говорити про правопис, оскільки ця справа загальмована, а мовознавці не хочуть домовлятися. Ми усі – кабінетні щури, тому зайве слово може зашкодити», – вищерпно пояснив «мовчання ягнят» доктор філологічних наук.

LATYNKA

Vid polityky do mystetzva

Na terytoriji Zahidnoji Ukrainy neodnorazovo vynykaly sprobny latynizaciji ukrajyns'koji pysemnosti. Gramatyk Josyp Lozyns'kyj u 1834 roci proponuvav vidmovyvystja vid kyrylyci i zaprovadyty pol's'kyj variant latynyci. Cherez kil'ka rokov avstrijs'ka vlada namagalasja perevesty galyc'ko-ukrajyns'ke pys'mo na latyns'ku osnovu za ches'kym zrazkom. Odnak pravopysna reforma narazylasja na protesty miscevoogo naselennja. Ostannja sprobna latynizaciji, inicijovana u nash chas hudozchnykom Volodymyrom Kostyrko, maje suto mystec'ke zabarvlennja.

рика звинувачень. Чим досягли тільки одного: спраглий ясності народ, наче верблюд в оазі, й досі припадає до сірої книжечки «Українського правопису», в якому від 1993-го закріплено мовну анархію і котрий щороку виходить друком у «Науковій думці».

Окремий позитив цього видання – нам нарешті, хай і в обмеженому обсязі, офіційно повернули літеру «г». Але не без застережень. Зокрема, правильною вимовою визнано паралельні форми на кшталт Гренландія – Гренландія, Гете – Гете. А ось «Хемінгуей» перетворитися на «Гемінгвея» так і не довелося.

Ті, хто за спеціальністю постійно мусять давати раду з мовним безладом, – письменники, видавці, журналісти – або приймають варіант «маємо те, що маємо», або почина-

ють упроваджувати власні правила гри. Найбільш послідовними «скрипниківцями» дотепер виявилися редактори телеканала СТБ: це чи не єдина нині інституція, котра норми правопису й вимови 1928 року залучає без купюр і озирань на східні регіони України, де можуть не зрозуміти, наприклад, хто така «спортовка». За логікою, жінка, яка займається спортом, ніколи не буде «спортивним-чоловіком-ка» (у кальці з англійської – спортсменка). І цієї логіки тут дотримуються беззастережно.

А ось **Тиждень** у своїх лінгвістичних експериментах зайняв помірковану позицію. Приблизно 80% правил беремо з сірої книжечки, бо нас мають розуміти в усіх без винятку областях. Найважче – з написаннями імен: дотепер погодили-

«Критика» сповідує принцип певної редакторської диктатури. Наша «правописна реформа» – передусім справа рук літературного редактора Вадима Дивнича. Він і його колеги покликані пильнувати правописну норму в часописі. Тому її іноді навіть називають «критиківкою» або «дивничівкою». Щодо книжок, тут ситуація набагато плюралістичніша. Наприклад, Юрій Андрухович не дотримується в своєму письмі «скрипниківки» чи «дивничівки», тому коли зайшлося про видання «Дванадцяти обручів», ми разом обговорювали прийнятність або неприйнятність для нього певних засад. Він погодився не з усіма правилами, зокрема,

не визнав наш варіант написання німецьких імен і скасування подвоєнних приголосних. Сергій Жадан наполіг на суцільному незастосуванні нашого правопису, навіть волів, аби ми не вживали «г», бо це суперечить природі його письма. Для нашої правописної системи вельми важить момент ідентичності. Найскладніше у сумнівних випадках здійснити не лінгвістичну, а посутню реконструкцію, і далеко не завжди вона для всіх переконлива. Скажімо, в одному з наших архівних видань упорядник мусив розрізнити написання прізвищ двох Срезневських: один з російською ідентичністю писався як «Срезневський», а другий з українською

ідентичністю – як «Срезневський». Та хоч як химерно це виглядає, ми переконані, що саме так варто чинити.

А загалом найгірша наша проблема – не в пануванні того чи того правопису, і не в уживанні кількох одночасно, а в тому, що переважна більшість українських мовців, навіть і фахових, повсякчас пише (і мислить) ніби в перекладі, і то неабияк кострубату. Себто йдеться не так про ортографічні тонкощі, як про засадничу мовну неадаптованість. І наші софістиковані суперечки про те, як передавати грецьку «тету», на жаль, мало тут зарадять...

*Текст написан за скрипниківським правописом.

ся хіба навмисне розрізняти українські та російські, зокрема, не перетворювати Фьодора Достоевського на покозаченого Федора Достоевського.

НЕСТЕРПНА БЕЗХРЕБЕТНІСТЬ

Якщо лексичний запас — тіло мови, то унормований правопис — її кістяк. Позбавлена хребта українська мова подібна до людини з ослабленим імунітетом: вона ніби й не помирає, але животіє ледь-ледь. Легко надається до лінгвістичних фантазій, потужність яких залежить лише від інтелекту вигадника.

Академічні звари між нашими науковцями й тотальне ігнорування ситуації чиновниками, які за своїми обов'язками давно повинні були закріпити мовну норму, засвідчують дві головні тенденції.

Перша: проголошена 1991 року незалежність країни для багатьох і досі лишається «проголошеною», а те, що ми, сподіваючись на швидкі зміни, цнотливо називаємо залишками радянського світосприйняття, є невинним «совком». Друга: ми — не самотні. Болісний шлях позбавлення «чехословакізмів» пройшли словаки. Десятий рік у Німеччині тривають дебати щодо принципово нового правопису — літератори й солідні місцеві видання нарекли запропоновані трансформації плодом бюрократичного неробства. Одноставності в такому дразливому питанні ще ніхто не задемонстрував, але інші мали хоча б, від чого відштовхуватися. ■

ДОВІДКА

Разом їх багато

1798 — «Енеїда» Івана Котляревського стає поштовхом для реформування традиційного письма.

1818 — «Грамматика малоросійського нарбчія» Олексія Павловського: поява літери «і», передача [г] за допомогою буквосполучення «кг».

1837 — перша фонетична система правопису української мови, вжита «Руською трійцею» в альманасі «Русалка Дністрова». Маркіян Шашкевич: «Пиши, як чуєш, а читай, як видиш».

1856–1857 — розроблена Пантелеймоном Кулішем система розширює сферу впливу «і» та послідовно усуває «ы». Натомість в «кулішівці» відновлюються права «ё».

1873 — правопис «Південно-Західного відділу Російського географічного товариства», співавторами — Павло Житецький і Кость Михальчук: йотований [і] вперше позначено «і»; йотований [е] фіксується як «е»; у кінці слова переставляється «ь».

1870-ті — запропонована Михайлом Драгомановим та його колегами проста фонемічна система: один звук — одна літера.

1886 — Євген Желехівський створює свій варіант фонетичного правопису. Більшість правил «желехівки» застосовує в своєму «Словнику української мови» Борис Грінченко.

1919 — Академія наук схвалює «Найголовніші правила україн-

ського правопису», розроблені очолюваною Іваном Огієнком Правописною комісією.

1928 — нарком освіти Микола Скрипник затверджує «Український правопис», де обстоюється використання питоми української лексики та кодифіковано вживання літери «г» і м'якого «л» у словах іншомовного походження.

1933 — «скрипниківку» затавровано як «націоналістичний правопис». Нова версія вилучає «г» і максимально русифікує українські правила орфографії.

1960 — поява чергового «Українського правопису»: русифікацію продовжено в морфології та пунктуації.

1990 — Орфографічна комісія АН УРСР затверджує нову редакцію, яка повертає до абетки «г» і номінацію «кличний відмінок» замість «клична форма».

1994 — постанова уряду України про склад Національної комісії з питань правопису при Кабінеті Міністрів, яка мала підготувати за 2,5 роки нову редакцію правопису.

1999 — всі пропозиції, підготовлені Комісією, передані до Інституту української мови й отримали назву «Проект правопису 1999 року» (серед інших тут пропонується відновлення йотування перед голосними).

2003 — розроблено проект «Українського правопису» за редакцією Віталія Русанівського.

ДУМКА ФАХІВЦЯ

ОКСАНА БАС-КОНОНЕНКО
кандидат філологічних наук, доцент
кафедри сучасної української мови
Інституту філології КНУ
ім. Т. Шевченка

«И» на початок слова

На мій погляд, зміни в правописі повинні бути спрямовані на уніфікацію, а не ускладнення. Я добре знайома з проектом правопису 1999 року й погоджуюся з ним у багатьох моментах. У ньому, зокрема, запропоновано відновити деякі несправедливо вилучені елементи, усунути розбіжності в написанні споріднених слів. Для мене як фонетиста важливе, наприклад, поновлення «и» на початку слова: «идол», «ива», «инший», оскільки таке звучання є історичним явищем, зафіксованим у багатьох діалектах української мови, художній літературі, прислів'ях. Із часом початкове «и» почало б сприйматися цілком природно, як і кінцеве «и» в родовому від-

мінку («ради», «імени»). Згадайте, до 1993 року нині звичні слова «парфуми» та «журі» писалися через «ю».

Для того, щоб упровадити нову редакцію правопису, не потрібно виносити це на широке обговорення. Ми ж не дискутуємо громадою щодо будівництва нового мосту через Дніпро. Так само й у правописних питаннях треба покладатися на фахівців.

Сьогодні постійно постають проблеми з написанням імен іншомовного походження, з переданням дифтонгів тощо. Всі ці правила існують, але треба, щоб держава взяла під контроль їх виконання. Нинішня ж ситуація призводить до розмитості мовних норм, а відтак — і до певної мовної анархії.

Спорожнілий кошик

За шістьдесят років кількість синонімів зменшилася вп'ятеро

Чи не найбільше українська мова за радянських часів потерпала від «братання» з російською та введення замість своєї лексики калькованих слів. Схема проста: в синонімічному ряду, де першу

скрипку мають відігравати характерні для певної мови лексеми, вони відсувалися подалі. Натомість чільне місце посідали найближчі до російської відповідники.

Беремо найпростіший приклад — «кошик». У «Новому словнику української мови» 2006 року видання знаходимо таке тлумачення: «Виріб, різний за формою та розміром, вплетений із лози, стебел рогозу, драпки тощо, який використовують

у побуті для зберігання чи перенесення чого-небудь; кіш, кошель, короб, козуб, луб'янець». Сучасні укладачі як синоніми використали й справді питомо українську лексику. Якщо ж поглянемо на варіанти, які від 1920-х років і дотепер містяться, зокрема, в російсько-українських глосаріях, легко знайдемо розбіжності, котрі доводять, що мовний «совок» і досі живе й подекуди — пермагає. ■

Корзина — кошик, кіш, кошіль, кошеліна, кошар, кошівка, лозяник, сапет, сапета, козуб.
Російсько-український словник. — К.: 1924–1933 (був вилучений із бібліотек, зберігся лише в спеціальних сховищах, не перевидавався).

Корзина — корзина, кошик.
Русско-украинский словарь. — К.: Институт языкознания НАНУ, 1948.

Корзина — кошик, корзина, кошіль, кіш, сапетка.
Російсько-український словник. — К.: «Радянська школа», 1974.

Корзина — кошик, корзина, кошіль, кіш, сапет, сапетка.
Русско-украинский словарь: В 3-х томах. — К.: «Главная редакция украинской советской энциклопедии», 1982.

Корзина — кошик, корзина, кошіль, кіш, сапетка.
Великий сучасний українсько-російський, російсько-український словник. — Донецьк: ТОВ «БАО», 2003.

Корзина — кошик, корзина, кошіль, кіш, короб, верейка, луб'янець, сапет, сапетка.
Російсько-український словник. — К.: «Абрис», 2003.

Корзина — кошик, кіш, кошіль, корзина.
Російсько-український словник. — К.: «Наукова думка», 2004.

Корзина — кошик, корзина, кошіль, кіш, сапетка.
Новітній російсько-український словник. — Харків: «Белкар-книга», 2006.

Корзина — кошик, кошіль.
Російсько-український словник-довідник. — К.: «Довіра», 2008.

Одноразова

АВТОР: Сергій Жадан

Спостереження «незацікавленого» письменника за двомовністю офіційною та побутовою

Всі говорять: двомовність, двомовність. Скільки дискусій було на цю тему, скільки народних обранців до парламенту проїшли завдяки їй, скільки їх звідти через це було з ганьбою виведено! Я людина незацікавлена, участі в дискусіях не беру, й у парламенті ніколи не був, навіть у буфеті, тому стратегічно мені про зазначену тему й говорити особливо нічого. Хоча, скажімо, «побутова» двомовність: якщо користуватись риторикою опонентів і визнати, що така існує на офіційному рівні (в тому ж парламенті, наприклад) і на побутовому (в буфеті парламенту), то зустрічатися, безперечно, частіше доводиться саме з останньою.

НАЩАДКИ МИНИ МАЗАЙЛА

Я живу собі в спальному районі міста Харкова, де більшість населення є міщанами в першому поколінні — себто років 20 тому вони збудували собі цей спальний район і відтоді автоматично зараховуються до «російськомовного населення Сходу України». Двомовність цього населення є показовою та беззапечною: в під'їзді, ліфті та на лавочці — суржик (на українській, так би мовити, основі), в гастрономі та на пошті — російською (ну, ви чули цю російську, «Мину Мазайла» читали).

Але поцікався ти в цього населення на предмет мовного питання, певен, що більшість висловлять підтримку саме російської мови. Можливо, тому ніхто й не питає в суперечках про двомовність обидві сто-

рони — й із «російськомовного» боку, і з «українськомовного», бо насправді дотримуються подвійних стандартів і постійно лукавлять, тому що куди краще в цій ситуації обходитися загальною риторикою. Почнеш говорити відкрито — справді з'являться проблеми. А проблем ніхто не хоче.

ХТО ВИНЕН?

«Та всі винні», — відповідь населення, й матиме рацію. Оскільки так уже виходить, що всі колізії з двомовністю виникають тоді, коли цю проблему починають підіймати на офіційному рівні. До того більшість людей її просто не помічають. Дійсно, як виявилось, не так і важливо, якою мовою пишеться зовнішня реклама в місті й оголошуються зупинки в ме-

Переписування в супермаркетах усіх назв ковбаси державною мовою не спричинило стрімкої українізації широких народних мас

трополітені. Попри побоювання профільних установ, перехід на українську в рекламних оголошеннях і випусках радіоношин не призвів на Сході країни до масових заворушень і погромів.

Хоча, з іншого боку, попри таємні сподівання частини тих же профільних установ, переписування в супермаркетах усіх назв ковбаси державною мовою не спричинило стрімкої українізації широких народних мас. Очевидно, тут справа не в мові. Й не в ковбасі. То в чому ж? Справа, як на мене, в здоровому глузді. Який підказує, що населення найбільше дратує не так насильницька українізація чи повзуче ру-

сотяпство, як намагання використати при цьому безпосередньо тебе як гарматне м'ясо.

Навряд чи знайдеться багато батьків, які будуть виступати проти того, щоб їхні діти володіли державною мовою. Ну, окрім, можливо, стійких севастопольських бабусь, готових, якщо треба, піти на дно слідом за флагманом російського флоту. Навряд чи кому заважає реклама українською (хай вона й писана з помилками!). Навряд чи кому справді не вистачає інформації російською. Навряд чи хто стане культурним дауном внаслідок усунення зі шкільних програм творів якогонебудь Дем'яна Бедного. Я, скажімо, свого часу, років так сім тому читав на курсах підвищення кваліфікації вчителів лекції з історії російської літератури українською мовою. І мене навіть не звільнили, як я не намагався. Можливо, проблема не в мові, а в замовниках?

ГРА В ГОЙДАЛКУ

Отже, ще раз про подвійні стандарти, котрі перетворюють усі дискусії на безкінечне переживання давно відомих пафосних гасел про мову як серце народу, чи про права національних меншин. Найгірше те, що в дискусіях про мову опоненти засадничо не здатні прийти до порозуміння, оскільки одна сторона (та, котра виступає за російську як другу державну) ніколи не визнає, що формально двомовність і так існує й що інформаційний простір в країні й далі лишається переважно російськомовним, а інша (та, яка проти двомовності) ніколи, зрозуміло, не визнає, що українізація, як не крути, справді є насильницькою та що іншою вона бути не може, що населення саме собою не перейде на державну мову лише через те, що в нього, населення, українськомовний президент і що воно, населення, за невеликими винятками — козацького роду.

ДВОМОВНІСТЬ

Василь Цаголов. «Зайчик».
Ми сподіваємося на наших нащадків

Так само противники двомовності ніколи не визнають, що на сьогодні, скажімо, відбувається фактичне ігнорування «російськомовного культурного продукту» (жахливий термін, погоджуйтесь), який створюється в Україні, себто спрацьовують ті самі подвійні стандарти, коли патріотизм піднімається звичайною русофобією. І оскільки ні ті, ні інші ніколи цього всього не визнають, ми просто приречені борсатись у неприємній за витоками та наповненні ситуації.

КВІТИ ЖИТТЯ

Єдина надія на дітей. Якось же їм удається вільно суміщати україн-

ську на уроках із російською на перервах? І в їхніх світлих дитячих головах все це вкладається в нормальну систему й не викликає жодних нервових розладів та електоральних заборів, як у їхніх, зіпсованих демократичними реформами, батьків. Діти не дивилися програми «Время», не були членами комсомолу, не йшли на дембель і не будували БАМу. Їм важко зрозуміти всі глибини євроазійства чи євроатлантизму.

Вони дивляться свої мультики й не знають, хто такий Жириновський. І знати їм цього не треба. Чим менше вони будуть дивитися

новини (українською чи російською — байдуже), тим більше в них шансів не втратити віри в розум і справедливість. Можливо, потрібно більше спілкуватись із дітьми, як до того закликає соціальна реклама? Можливо, вони виростуть і вирішать усі проблеми, з мовною включно. А можливо, до того часу жодної такої проблеми й не лишиться. Зникла ж в Україні проблема з ядерною зброєю? Тому залишається тільки чекати. В будь-якому разі, діти подвійними стандартами не користуються. Принаймні, в молодших класах. ■

Анар

СПІЛКУВАЛАСЯ

Галина Іваненко

Оксана Забужко про українську анархію, мовну матрицю та засади цивілізованого життя

Видатний мовознавець Юрій Шевельов, чие сторіччя, до речі, ризикує в Україні пройти непоміченим, 1997 року привітав мене з тим, що моя «синтакса», як він висловився, стала власною й неповторною, а це — верхів'я. Найприємніше було те, що стосувалися ці слова не художньої прози, а есею «Прощання з імперією». Лише тоді, коли є власний синтаксис, мож-на сказати, що письменник має свою неповторну мову.

«Невчитні Забужчині речення, без крапок і ком на дві сторінки» — це і є власний синтаксис, на який нерідко нарікають читачі. А насправді потрібно відчутти інтонацію письменника, й тоді вона сама тебе веде. Інше питання — вміти читати автора, який виробив мову, котра відрізняється від стандартів, що їх навчають у школі.

У нашому дискурсі відсутнє таке поняття, як language author, а в західних дискурсах воно є: це той автор, який грається з мовою, творить літературу як мистецтво слова, а не просто розповідає історію. За всіма класифікаціями, я потрапляю до категорії language writers, і в цьому сенсі мова моєї есеїстики, публіцистики, художньої прози й навіть поезії не сильно відрізняється. Тут є свій хід, коли речення рухається за думкою, і звідси, наприклад, виникають вставні дужки.

Якось Леонід Плющ у розмові розвивав теорію про дужки у жінок-письменниць, зокрема, в Ельфріде Єлінек, Емми Андїєвської — й зауважував, що внутрішні дужки в них мають щось спільне з потенційною ва-

Оксана Забужко: «Щоб порушувати правила, потрібно їх мати»

фото: ігор доволівський

ХІЯ ЛІТЕР

гітністю. Думка виростає ніби зсередини, з іншої думки.

Незалежно від того, що я пишу, — роман, есей, оповідання чи блог — мене завжди вабить фактура мови. Це для мене один із головних моментів радості писання. Цікаво міняти «голоси» — сленг, жаргон, діалект, стилізацію; обожнюю грати по всіх октавах цієї клавіатури.

Коли я працювала над своєю першою суто науковою роботою — філософською монографією про Івана Франка — одним із рушійних чинників при її писанні було й те, що на початку 1990-х був великий «напряг» із українською філософською термінологією. Це був такий несамовитий шал — читати наших розстріляних і репресованих інтелектуалів, емігрантських науковців (тоді ще зовсім не відомих) — і з того «тіста» ліпити термінологію. Чимало з тих слів, які я тоді впровадила, попередньо випробувала на поезії.

Але поезія — це завжди вузька аудиторія. Зокрема, слово «оприсутнення» я вперше вжила у вірші в 1989 році, потім у «Філософії української ідеї» я вже використовувала його як готовий термін. І це «оприсутнення» так і ввійшло в обіг.

Часто кажуть: «ми живемо без мовної норми». Так ми взагалі без будь-якої норми живемо — без верховенства права, без закону, позбавлені безпеки на дорогах. Це наше історичне, рідне, кровне — махновщина, анархія й звичка виживати за будь-яких обставин.

«Хвороба бездержавності», як говорив Євген Маланюк. Так ось ця слабкість позитивна в тому сенсі, що українці навчилися покладатися лише на самих себе. Що б там не було, але є мої шість соток, моя хата скраю, мій дім — моя фортеця, і я сам собі дам раду, аби до мене не лізли. Це той категоричний імператив, який український громадянин пред'являє державі, щоб вона йому, як не допомагає, то, принаймні, не заважала.

Наші найближчі північні сусіди, білоруси, втрапили в свою лукашківську радянську халепу тому, що прагнули патерналістської держави,

яка би давала певні блага. Натомість у найважчі часи на початку 1990-х українці роз'їхалися по всій Європі — хто заробітчанами, хто «човниками», й виявилось, що в такий спосіб вони без держави обійшлися. І то був правдивий переворот у суспільстві.

Оце і є та наша незалежність, яка часами «Ок», а часами вилазить боком, бо воленька святая — воленькою святою, але для цивілізованого життя існують певні суспільні консенсуси, правила гри — так само, як правила дорожнього руху, котрих ми всі повинні дотримуватися.

А ми якимось і без норми можемо, в тому числі, й без правописної. Коли я переконую, що норматив потрібен, я говорю з погляду письменника, справа якого — порушувати норму. Але щоб порушувати правила, потрібно їх мати. Норма має бути жорстко закладена, наче матриця, зі шкільної лави.

Про «харківський» правопис я дізналася від батьків уже в свідомому віці. Треба віддати їм належне: вони не розхитували дитячі базові знання, при тому, що вони з тієї інтелігенції, яка ще знала, як то має бути. Вони розповіли про «скрипниківку», коли мені було вже років 14, тобто коли моя чинна матриця, хай вони її не приймали, була вже в свідомість уштампована. А потім я пізніше, на прикладі поезії, зрозуміла, що «харківський» правопис для української мови більш органічний.

Віршами просто перевіряти артикуляцію. Й коли трапляються кілька рядків, які напинають рот, і ти вимовляєш їх, ніби на суцільній посмішці, бо за українсько-радянськими правилами ті слова мають закінчуватися на «і», а не «и», для мене це стало відкриттям: замінити в конкретному випадку «мудрості» на «мудрости» — і вимова повністю змінюється. Спробуйте проговорити назву драматичної поеми Лесі Українки «На полі крові» — це навіть фізично зробити важко. Й зовсім інша річ «На полі крові» — інша мелодика, звук, малюнок артикуляції.

Штучно репресоване «г» породило в мові української радянської інтелігенції фантастичне слово-

покруч, від якого мене з дитинства пересмикувало — «інтелегенція». Воно виникло саме через те, що так легше вимовляти, — й виходить «інтелегенція» від слова «телега». Це для мене стало яскравим підтвердженням правильності моїх відчуттів задовго до того, як я вчитала, що ознака фонемності — це коли в мові наявний бодай один взірєць, де є розрізнення на кшталт «грати на фортепіано» й «на вікнах грати», тобто ця відмінність має оформлюватись окремою літерою.

Після 1991 року я живосилом, незалежно від наявності чи відсутності нормативів, включила в свою «советську» матрицю ті речі, котрі я, працюючи з мовою, відкрила сама для себе як насущні. Скажімо, «Ода радості» — це ода, яку радість проголошує; тут родовий відмінок потрібен по смислу. Й «Ода радості» — ода, яка складається «радістю», і тоді це давальний відмінок. Без таких нюансів сенсу речення не второпаш. Ось тому без «скрипниківського» правопису не обійтися — він якраз не ускладнює, а полегшує життя живої мови.

Наразі в усьому світі відбувається загальний мовний деграданс. Та, на відміну від нас, інші мають точку відліку. ■

Волхв Слововежа
(В. Чупринін).

Поезографічна версія
паліндрома поета
А. Мойсієнка
«Хижих мечем мирим»

Пригоди та книжки Всеволода Н

естайка

АВТОР: Ігор Кручик
ФОТО: Андрій Ломакін

Метр вітчизняної дитячої літератури живе в столиці на Печерську. Репліки *Тижня* щодо своєї «культовості» сприймає з іронією. Він легкий у спілкуванні: уникає категоричності, натомість свої розповіді присмачує гумористичними чи добродушними пасажами

На стіні у вітальні праворуч книжкової шафи висить у рамі шарж. На ньому автор знаменитих «Пригод Робінзона Кукурузо» з пером павича й качаном кукурудзи в руках сидить на маленькому безлюдному острові.

«Це Анатолій Базилевич малював», — сміється Всеволод Зіновійович. Так, бурлескний стиль знаменитого ілюстратора «Енеїди» впізнається одразу.

Дружина письменника Світлана допомагає спілкуванню: знаходить і підказує якісь цифри чи прізвища.

ПРО АУДІО І ТІВІ

Звання «культового» чи просто найпопулярнішого вітчизняного автора для школярів зароблене не лише талантом, а й відчуттям сучасності й рідкісною працездатністю Нестайка. Загальні наклади його книжок — понад 2 млн примірників, вони перекладені двадцятьма іноземними мовами, серед яких такі як арабська та бенгалі. ►

Нещодавно видали дві аудіо-книжки письменника «В країні сонячних зайчиків» і «Чудеса в Гарбузянах». Їх можна слухати за кермом авто (якщо дорослий), або тихцем на уроці — через навушники, поклавши плеер під парту. «На компакт-дисках багато класики видають, потрапив туди й Нестайко, — каже письменник. — А «Тореадори» увійшли в інший звуковий збірник — «Золота скарбниця України. Бібліотека української літератури для школярів».

Всеволод Нестайко знову опинився серед лідерів і «піонерів» формату, як колись стояв біля витоків українських ігрових дитячих телефільмів. За його оповіданнями «Пригоди в кукурудзі» й «Тореадори з Васюківки» у 1960-х роках було знято стрічку в трьох частинах, яка одержала Гран-прі в Мюнхені, першу премію в Австралії, її замовили загалом 72 країни світу.

На жаль, в Україні на телеекранах фільм не з'явився. Чиновники від культури знайшли в ньому наклеп на радянську дійсність, а героїв визнали «нетиповими піонерами».

Бесіда переходить на нинішні серіали-довгограї, ігрові й мальовані: імпортні «Сімпсони», «Скубі Ду», «Сралаш» тощо. «Це добре, що дітям подобається — я не проти серіалів. Але біда, що вони переключилися з книжок на телебачення, мультики й комп'ютери. Річ у тім, що, не читаючи, дитина втрачає уяву. Коли за неї все вже уявив режисер, це не правильно для розвитку. От аудіокнижки — це я вітаю! Але все-таки треба більше читати очима», — переконаний письменник.

ДОНБАСЬКА БІБЛІОТЕКА ІМ. НЕСТАЙКА

У ДРУЖКІВЦІ АВТОР «ТОРЕАДОРІВ» ПОПУЛЯРНИШИЙ ЗА ЛЕСЮ УКРАЇНКУ

У донбаському місті Дружківка з 2004 року працює дитяча бібліотека імені В.З. Нестайка. «У 2002 році ми отримали нове приміщення й вирішили — щоб стати більш впізнаваними — назватися іменем відомого українського письменника, — розповіла **Тижню** завбібліотекою Тетяна Борисенко. — І провели своєрідне соціологічне опитування серед дітей». Юним дружківчанам пропонувалося кілька варіантів — починаючи з Лесі

Тиждень цікавиться, чому ж зараз немає українських серіалів для малечі й середнього шкільного віку? «Голубе, я не знаю», — скрушно розводить руками Всеволод Нестайко.

«У ДИТИНСТВІ В МЕНЕ НЕ БУЛО ДИТИНСТВА»

Схильність до літератури, вважає Нестайко, в нього від мами — Марії Іванівни Довганюк. «Вона була вчителькою російської словесності, почала викладати ще до революції — у 1913 році; українських шкіл тоді не було. Потім під час Першої світової пішла в сестри милосердя й опинилася по один бік фронту, а мій батько — по інший, бо він був січовим стрільцем».

Нестайко переповідає сімейну легенду: мати-філолог народила його в перерві між читанням Ремарка. «Акушер, старий єврей, каже: «Мадам! У вас, здається, з'явився

«Акушер, старий єврей, каже: «Мадам! У вас, здається, з'явився письменник!»

письменник!» І з пологового будинку мене перевезли на вулицю Пушкіна».

Знайшовся Нестайко в містечку Бердичеві, під яким, мабуть, розташована якась аномалія, що притягує письменників. Багато вже класиків там жили в різні часи: Бальзак, Конрад, Шолом-Алейхем, Рильський тощо. Однак «із сумом я гадаю той Бердичів, — хитає головою Не-

стайко. — Тата заарештували, мама не працювала, йшов 1933 рік — і ми голодували по-справжньому. Хотів їсти, мама казала: «Нема чого». — «Ну, то дай хоч води», — просив я.

На щастя, з'явилася можливість переїхати в ситніший Київ. «Нас погодилася прийняти мамина рідна сестра».

Всеволод Нестайко не може забути ту першу дорогу до Києва з Бердичева... «Ми їхали поїздом, а в ньому жебракували діти — трохи старші від мене. Вони співали пісню, яку я, тоді трирічний, запам'ятав на все життя:

*Позабыт, позаброшен
С молодых, юных лет.
Я остался сиротой,
Счастья-доли мне нет.*

*Ах, умру я, умру,
Похоронят меня —
И никто не узнает,
Где могила моя.*

Дивлюся на письменника з підозрою — чи, бува, не жартує? Чи справді з трирічного віку пам'ятає таке? «Там трюмо в коридорі, ба-чате? І от я малий ставав на табуретку перед цим трюмо й виводив оту пісню. І дивувався: чого родичі плачуть?» — на щоді Нестайка теж з'являється сльоза. — Батько ж мій тоді вже загинув».

Нестайко з матір'ю пережили у Києві фашистську окупацію. Потім, перескочивши через два класи, склавши деякі предмети екстерном, закінчив з медаллю вечірню школу робітничої молоді на Солом'янці.

«Одразу по звільненні Києва у 1943 році вперше я побачив живого письменника», — згадує Нестайко. Щойно після десятилітнього ув'язнення на півночі Росії почав з'являтися на людях Остап Вишня. «Він прийшов до нас на зустріч у школу №63. Актова зала була нетоплена, холодна-холодна, із його рота йшла пара. Павло Михайлович тільки-но повернувся з таборів, але я тоді, звичайно, про це не знав. Він читав свою знамениту «Зенітку» — ми всі дружно сміялися».

В цілому ж «можу повторити за Чеховим: у дитинстві в мене не було дитинства», — сумно всміхається дитячий класик. Мабуть, умови для старту в «красне письменство» Не-

стайко мав не найкращі. Та й не найгірші, як на ті часи. Інколи й професійно щастило.

ПОЧАТОК ЛІТЕРАТУРНОГО ШЛЯХУ

У 1950 році Нестайків однокурсник Олег Микитенко вступав до аспірантури й залишав роботу в дитячому журналі «Барвінок». «Я став працювати замість нього літредактором-коректором. Відтоді й почався мій зв'язок з українською дитячою літературою».

Принагідно Нестайко згадує, як у студентські роки разом з тим-таки Микитенком та іншими друзями вони підпрацьовували в Театрі російської драми в ролі статистів — грали козаків у п'єсі Любомира Дмитерка «Навіки разом».

У «Барвінку» ж молодий письменник тоді почав друкуватися й спілкуватися з класиками — Юрієм Яновським, Павлом Тичиною, Наталею Забілою, Оксаною Іваненко, Максимом Рильським...

Розповідаючи, як він працював у видавництві «Веселка», Нестайко особливо тепло згадує Віктора Близнаця. А також те, як Григорій Тютюнник читав своє оповідання «Кізонька»: напам'ять, бо так сумлінно й подовгу працював над кожним словом, що запам'ятовував дослівно тексти своїх творів.

Перша книжка вийшла у Нестайка у 1956 році. «А 1958 року я вступив до Спілки письменників. О, бачте: ювілей у мене — 50 років! Так став я дитячим письменником. Чому саме дитячим? Бо мені хотілося повернутися в дитинство — інше, ніж було в мене. Веселе, повне надзвичайних пригод, ігор, розваг. Звідси мої казки та пригодницькі повісті».

ЗВІДКИ ВЗЯЛИСЯ ЯВА ТА ПАВЛУША?

«Ви знаєте, що таке полудрабок? — зненацька запитусе письменник. І сміється з моєї непоінформованості. Хоч ріс Нестайко в місті, та влітку часто виїздив до дядька в маленьке містечко Станіславчик на Житомирщині, звідси й неабияке знання подробиць сільського життя.

«Тож Станіславчик — це і є прототип вашої знаменитої Васюківки?! — прозріваю я. «Ні, Боже збав!»

Нестайко у 1950-ті роки вирушав із друзями-письменниками на полювання. «Це було в плавнях на Удаї.

Там багато комишів, озера. По них я плавав човном із одним веслом. Полювали ми в селі Скоринці. Якось уночі до нашого вогнища прибився підліток. Самостійний, меткий. Звали його — Ява Рень. І був у нього дід Варава, іменем якого назвали тамтешнє озеро — Реньове. Звідти й пішов головний герой «Тореадорів».

Одного разу Всеволод Зіновійович поранив качку. Мусив, за всіма канонами полювання, добивати дичину. «А вона подивилася на мене такими сумними очима, що я не витримав того погляду, — каже Нестайко. — Вибачився перед нею, добив... А тоді поламав рушницю й полювати з тих пір перестав». ▀

Не такий вже й легкий хрест — дитяча література

Остаточно ж сюжет книги про малих тореадорів виник так: «Василь Євдокименко — художник, який оформлював мої книжки, одного разу розповів мені про школярів, які заблукали в кукурудзі й змогли вийти тільки, як у селі на стовпі забалакало радіо. Тоді я написав оповідання «Пригоди в кукурудзі», де вперше з'явилися Ява й Павлуша, герої всієї трилогії «Тореадори з Васюківки».

А щодо гумору в творах Нестайка, то, за його словами, він — родинний. «Один мій дід був священником. Від нього я успадкував доброту й милосердя. А другий дід — Іван Довганюк і його батько — Семен Довганюк були дуже дотепними селянами. От вони мені, мабуть, і передали отой селянський гумор».

ДАЛІ БУДЕ

«У 1990-ті роки майже нічого не друкували, лише пару книжок ви-

йшли, — каже письменник про справи видавничі. — А з 2000-го почали перевидавати, деякі книжки неодноразово. Виходили й піратські. Є й цілком нові книжки — «Чарівні окуляри», «Найновіші пригоди Колька Колючки та Косі Вуханя».

«Мені хотілося повернутися в дитинство — інше, ніж було у мене. Веселе, повне пригод і розваг»

Подією в своєму творчому житті Нестайко вважає видання Іваном Малковичем в «А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-3І» у 2004 році нової редакції «Тореадорів з Васюківки».

Зараз з'явилися багато дитячих видавництв у різних містах Укра-

їни. Найактивніше працюють харків'яни. Вони друкують часто паралельно — українською та російською. Перевидають і окремі твори Нестайка. Однак Всеволод Зіновійович на презентації та виступи не ходить — погано бачить. Він слухає телевізор, радіо, дружина читає йому вголос книжки, пресу. Але й зараз письменник активно спілкується з читачами. Йому приходять багато листів — не тільки від дітлахів, а й від бабусь, мам, які в свій час теж були читачами книжок письменника. Приходять листи від цілих класів, від поетів-початківців — дуже гарні, а іноді навіть і зворушливі.

У передпокої Нестайка висить картина Василя Євдокименка «Горобихина хата». «Горобиха — це знахарка була: лікувала, заговорювала... — пояснює письменник. — Може, вона й мені щось наговорила, щось нашепотіла». ■

ПИСЬМЕННИКИ ПРО КЛАСИКА

«Я б навіть мультиків не дивилася»

НАТАЛКА СНЯДАНКО

Книги Нестайка для мене, як, мабуть, і для багатьох моїх однолітків, довгий час були «всім». І мені було страшенно приємно переконатися, що ці історії досі не застаріли. Коли я влітку читала Нестайка своєму п'ятирічному синові та його восьмирічній товаришці по відпочинку, херсонській дівчинці, діти билися за те, хто сидітиме ближче, щоб краще бачити малюнки й літери. «Якби в мене були такі книги, я б навіть мультиків не дивилася», — зізналася родичка з Херсона, куди нові перевидавання Нестайка, вочевидь, не доходять. І даремно.

«Переказував «Тореадорів» у селі»

СЕРГІЙ ПАНТЮК

Найяскравіші спогади — про страшенно зашарпану й зачитану книжку «Пригоди Робінзона Кукурузо». Її звідкись принесла мати, сама прочитала й мені порадила. Потім у бібліотеці випросив і «Тореадорів» — на них була черга. Та коли я на літні канікули приїздив до бабусі в рідний Сокілець, не міг для себе визначитися — хто ж я більше: Ява чи Павлуша. Ще переповідав сільським ровесникам ці книжки — й вони слухали з роззявленими ротами. А коли радив прочитати самим — розводили руками, мовляв, навіщо, ти ж усе одно перекажеш.

«Нестайком рятувала синів»

СВІТЛАНА ПОВАЛЯЄВА

За Нестайка я вхопилася, мов за соломинку, коли намагалася врятувати своїх малих синів від сучасного палпфікшна та призвичаїти до рідної літератури. «Тореадори» — це живий музей справжнього Києва просто неба, мого Міста, яким я його люблю й пам'ятаю з дитинства. Добре, хоч так мої діти побачили Київ, а не жлобську «сталіцу» — полігон для політиків і розпальцьованих рецидивистів.

Поттер і тореадори

Темниця успіху дитячої книги – не в рекламі. Просто її герой має бути близьким для читачів

Близько десяти років тому я почав перекладати практично не відому ще тоді в Україні англійську письменницю Джоан Ролінг, популярність перших книжок якої про сироту-чарівника щойно починала набирати обертів і виявляти ознаки так досі й не розгаданого остаточно феномену Поттероманії.

До цієї праці мене спонукали дві ідеї. Перша була химерною і нереальною ідеєю фікс, що полягала в масовій «українізації» читача – особливо зі східних і південних теренів нашої держави – саме через «Гаррі Поттера». Адже тоді не існувало ще не тільки українського, але й російського перекладу перших томів цієї серії, а я бачив (перебуваючи на той час у Канаді), як починають захоплюватися Поттером діти на Заході, і знав, що невдовзі мала з'явитися екранізація першої книги письменниці «Гаррі Поттер і філософський камінь».

Я сподівався, що після виходу фільму діти кинуться на пошуки самої книги і, не маючи російського перекладу почнуть читати український, причому з власної волі і без жодного примусу, що й спричинить поступово згадану вже вище масову «українізацію» через пряник, а не батіг. На жаль, ця моя ідея фікс втілювалася частково, бо з незалежних від мене причин перші українськомовні книжки про Поттера вийшли з запізненням, і лише згодом нам пощастило випередити всіх інших видавців.

Проте була в мене ще одна, реальніша й здійсненніша ідея: почати потроху заповнювати порожнечу тих полиць книгарень і бібліотек, де мали б стояти українськомовні книжки для дітей підліткового віку. Десять років тому, насамперед завдяки невтомним зусиллям Івана Малковича з його «А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГОЮ» почали вже з'являтися розкішні книжки для малечі «від 2-х до 102-х років», але

ВІКТОР МОРОЗОВ
перекладач

все ж таки відчувався катастрофічний брак українськомовної літератури для підлітків.

Чи змінилося щось за ці роки?

Безумовно. Варто лишень зазирнути, скажімо, до однієї з найкращих київських книгарень «Є» й оглянути полиці дитячого відділу. Але побіжного погляду достатньо, щоб пересвідчитися: підліткова література здебільшого перекладна, тож далі відчувається брак оригінальних дитячих творів українських авторів.

Проте творчість таких фундаментальних метрів дитячої літератури, як Нестайко, дає підстави сподіватися на з'яву в недалекому майбутньому нових цікавих авторів, очікувати прийдешніх перемог Нестайкових «тореадорів» над агресивними «биками» й монстрами модерного бездушного світу.

Цим новим майбутнім авторам, що правда, варто врахувати всі новітні лі-

тературні тенденції й напрями, проаналізувати та обміркувати причини неймовірного успіху серед дітей усього світу того ж таки «Гаррі Поттера» та іншої популярної дитячої літератури. Адже найлегше пояснити цей успіх майстерною розкруткою, маркетингом, комерціалізацією, відкидаючи значно суттєвіші, невловиміші й не до кінця усвідомлені чинники, що витворили подібний феномен.

Не треба забувати, що першу книжку із серії про Гаррі Поттера нікому тоді ще не відома Джоан Ролінг видала без жодної реклами й розкрутки в маленькому видавництві мізерним накладом і за не менш мізерний гонорар. І навіть коли ця перша книжка «Гаррі Поттер і філософський камінь» уже вийшла в світ, а письменниця працювала над другою, її видавець наполегливо радив їй підшукати собі якусь «нормальну» роботу, адже з дитячих книжок, казав він їй, вона ніколи не матиме достатніх для життя заробітків.

І вже значно пізніше, коли в «Гаррі Поттера» почали з'являтися вдячні юні читачі, котрі відчували в цій історії про маленького чарівника щось близьке собі, щось таке, що захопило їх і «зачарувало» без жодної розкрутки, фільмів і навколишнього галасу, спритні ділки від видавничого бізнесу побачили неабиякий потенціал цієї книги й запустили на повний хід потужну рекламну кампанію. Тому майбутнім дитячим авторам варто детальніше й глибше аналізувати справжні причини цього успіху, такі, скажімо, як динамічність, «відеокліповість» сюжету, що тримає в напрузі сучасного юного читача, збуджуючи його увагу, та інші стилістичні й структурні особливості побудови твору.

Саме таке поєднання «свого» коріння (як от Нестайкова творчість) та «чужого» досвіду (Джоан Ролінг та інші) й зможе зумовити появу в Україні популярної та успішної літератури для дітлахів.

Лісовий парламент

АВТОР: Павло Солодько

МАЛЮНОК: АННА ВЕНІГ

УПА була армією, ОУН – однією з партій. А де-юре державна влада в повсталій у 1940-х роках Україні належала Українській головній визвольній раді – підпільному законодавчому органу

14 жовтня Україна святкує день УПА. Але мало хто знає, що це свято встанов-

лено у 1947 році постановою, себто законом, Української головної визвольної ради. На базі цього підпільного парламенту було навіть створено уряд – і прем'єром підпільної України став Роман Шухевич. А керівником УГВР був Кирило Осмак – член Центральної ради, симпатик партії есерів (соціалістів-революціонерів), родом із Шишак Миргородського району. Інакше кажучи, бандерівцями керував полтавчанин...

ДЕРЖАВА ДЛЯ ВІЛЬНИХ ГРОМАДЯН

«Держава не сміє бути деспотичним ідолом-божком, якому служити позбавлені всіх людських прав раби. Держава... слугує вільним громадянам, щоб створити їм найбільш пригожні умови для всебічного роз-

гортання й вияву їхніх творчих сил!» Думаєте, це цитата з Кропоткіна? Ні, це фраза з офіційного «Вісника Президії УГВР» за серпень 1945 року.

Похідні групи ОУН (бандерівців), які вирушили за Дніпро, змусили націоналістів переглянути тоталітарну ідеологію «інтегрального націоналізму». «Я приїхав у Горлівку із донцовськими книжками, а місцеві науковці перечитали їх, і кажуть: «Ми такої України не хочемо», – розповідає **Тижню** нинішній голова Середовища УГВР Євген Стахів, який у 1942–1943 роках організував націоналістичне підпілля на Донбасі. – Викладач Донецького педінституту, в якого я жив на конспіративній квартирі, геть усе в наших агітках критикував. Я навіть запідозрив, що мешкаю у комуніста (*сміється – Ред.*), і втік».

«Попередній з'їзд ОУН відбувся ще до війни, тому на Сході нам довелося шукати відповіді на нові запитання, до яких ми не були готові, — говорив авторові цих рядків останній командир УПА (у 1942-му він керував діями Стахів, очолюючи «УПА-Південь» у Дніпропетровську) Василь Кук. — У нас без кінця запитували: «Яку Україну ви будете?» Треба було шукати відповідь».

Демократичні зміни в середовищі ОУН офіційно були затверджені на Третньому великому зборі ОУН влітку 1943 року. Саме тоді тоталітарні твердження про «українську расу» змінюються на «Свобода народам! Свобода людині!»

ІДЕЯ БАГРЯНОГО

«Той донецький викладач мені так і казав: «Викиньте гасло «Україна для українців!», хай буде «Україна для всіх громадян, які в ній живуть», — згадує Євген Стахів. — З Дніпропетровська тим часом нам і далі надсилали брошури Донцова. Але зрештою, до 1943 року й там усвідомили необхідність змін у програмі».

Тоді ж стало зрозуміло, що формат ОУН затісний для масового опору. До підпілля активно приєднувалися східні українці, в УПА взагалі було дуже багато неоунівців. І в 1944 році загальноукраїнське збройне підпілля почало задумуватися над тим, щоб створити орган, який би об'єднав усі сили спротиву.

«Ідею створити надпартійний парламент уперше озвучив письменник Іван Багряний, — розповідає **Тижню** вчучка керівника УГВР Наталія Кирилівна Осьмак. — І зараз мене обурює, коли річницю УГВР святкують під партійним червоночорним, а не державним жовто-синім прапором».

УКРАЇНСЬКИЙ СПРОТИВ — НЕ ТІЛЬКИ ОУН!

У червні 1944 року Роман Галібей — людина, яка виконувала особливі доручення Романа Шухевича, — дістав незвичне завдання: поїхати в передгір'я Карпат на Львівщині, щоб технічно забезпечити і великий збір УГВР. Галібей з'явився в закинутому лісництві під селом Сприня Самбірського району й усе проконтролював: від ліжок зі свіжою білизною до телефонного зв'язку між двома сотнями УПА, які мали охороняти з'їзд.

Найважче було доправити до лісництва 30 делегатів — часто ці інтелігентні люди в костюмах не мали уявлення про конспірацію й не розуміли, чому з села до лісництва треба йти вночі.

Перший великий збір УГВР тривав п'ять днів — з 11 до 15 липня. За цей час підпільний парламент попрацював не гірше Верховної Ради — після суперечок і дебатів були затверджені прообраз конституції УГВР і присяга вояка УПА, прийнято програму парламенту.

«Не можна формулювати, що ОУН є ініціатором створення УГВР. Ініціатором швидше є УПА, — сказав під час дебатів майбутній член Президії УГВР Мирослав Прокоп. — УГВР — це не нова політична організація, яка буде конкурувати з іншими. Це непартійний орган народу, завдання якого — координувати існуючі угруповання для боротьби за державність».

Учасник з'їзду й майбутній Генеральний секретар УГВР (найвища виконавча посада, аналогічна нинішньому прем'єр-міністрові) Роман Шухевич згодився, що ОУН не може заявляти ексклюзивних прав на Українську повстанську армію: «УПА є збройною силою не організації, а всього народу».

ГЕРОЇЗМ І РОЗБОРКИ

Особливість парламентаризму й уряду УГВР — у тому, що чільні її діячі мали обов'язково залишатися в Україні. Останнім Генсеком УГВР був і останній же командир УПА — Василь Кук, і підпільники вважають, що з його арештом у 1954 році припинила свою діяльність і УГВР.

Коли з німецьких концтаборів було звільнено Бандеру й ще кілька сот політ'язнів, вони не сприйняли демократизації ОУН. Унаслідок ідеологічного конфлікту між «традиціоналістами» й членами УГВР, яких Рада відправила вести інформаційну роботу на Захід (так зване Закордонне представництво УГВР), ОУН зазнала чергового розколу.

Олії у вогонь підживляли й інші розборки в еміграційному середовищі. Всі хотіли представляти державну владу й заявити своє виняткове право на УПА. Дійшло до того, що Роман Шухевич у 1947 році був змушений заявити: «з моменту створення УГВР Українська повстан-

Керівник «лісового парламенту» Кирило Осьмак (1890–1960)

ХТО ВХОДИВ ДО УГВР?

Мандати першого великого збору (з'їзду) УГВР отримали 25 делегатів: 8 — із Наддніпрянщини, 17 — із Волині й Галичини. З цих 25-ти осіб тільки 9 були партійцями ОУН(б). «Я не був членом ОУН, тобто не мав «організованого зверхника», який би давав мені доручення, — згадував голова ініціативного комітету з утворення УГВР Лев Шанковський. — Я був, швидше, симпатиком гетьманського руху, але при цьому за 6,5 років підпілля мені ніхто не зробив зауваження з цього приводу». Оскільки у воєнній круговерті українські партії саморозпустилися, ухвалили рішення формувати Раду з особистостей.

А особистості в УГВР представляли і партії, і верстви суспільства.

Крім бандерівців, до підпільного парламенту входили ті (фактично, соціалісти), хто були у Центральній раді (Кирило Осьмак, Василь Потішко й Василь Мороз), гетьманці (фактично, монархісти) Ярослав Біленький і Варфоломій Євтимович, лідери найбільшої парламентської сили українців у міжвоєнному польському сеймі — УНДО (націонал-демократи) Василь Мудрий і Зенон Коленський, представники церкви...

«ОУН (мельниківці) теж не були проти ввійти власною фракцією в УГВР, — розповідає Євген Стахів. — Цим тоді керував Ольжич, але німці його заарештували і продовження не відбулося».

Сотня «Льви»,
котра охороняла збори УГВР

ська армія підпорядковується лише УГВР і визнає її за єдине своє керівництво... Виступати від імені УПА за кордоном уповноважене лише Закордонне представництво УГВР».

Слова Шухевича цілком відповідали істині. Саме УГВР встановлювала свята воюючої України, від імені підпільного парламенту вручалися нагороди й відзнаки, друкувалися звернення до бійців, громадян, еміграції та закордонних урядів.

Завдяки героїці УПА Українську головну визвольну раду не спіткала доля клоунських емігрантських розборок. Підпільний парламент і уряд проіснували 10 років в боротьбі — й ніхто не грався в показушну спадковість.

СПАДЩИНА УГВР

Яскравий штрих до боротьби УГВР — життя і смерть її першого президента Кирила Осьмака. Заарештований у 1944 році він три роки тримався на тортурі, доки радянські

спецслужби дізналися, хто він такий. Решту життя виходець із Полтавщини провів у Володимирському центрі — він не пішов на жодну співпрацю з владою, яку вважав окупаційною, не написав жодного «покаянного» листа.

Разом зі смертю Осьмака в 1960 році історія лісового парламенту, який керував боротьбою УПА, була остаточно завершена.

В еміграції залишилися члени ЗП УГВР, та вони не претендували на історичний спадок. Утворивши Середовище УГВР з метою поширення інформації про діяльність Ради, вони стали одним з найбільш інтелектуально потужних структур діаспори. Видавництво «Пролог», часопис «Сучасність», підтримка дисидентського руху — спадщина УГВРівців-емігрантів, але то вже інша історія. ■

За безкласове суспільство!

„ Это позор для человека — покорно терпеть ярмо и кнут! Хватит таить в себе гнев и ненависть против угнетателей и эксплуататоров!

Поднимайтесь на борьбу против кремлевских поработителей!

Порабощенные народы Советского Союза! Поднимайтесь на освободительную борьбу против большевистских угнетателей за перестройку СССР по принципу независимых национальных государств всех советских народов!

Русские! Боритесь за низвержение большевистской диктатуры, за уничтожение эксплуататорской системы — за демократическую Россию, за подлинное социальное равенство и справедливость!

Да здравствует революционная борьба трудящихся СССР за социальное равенство и справедливость, за подлинно бесклассовое общество! ！！

Петро Полтава,

член УГВР, 1950 рік, «Кто такие бандеровцы и за что они борются»

ВОЇНИ | МИ |

Гетьманський мушкетер, XVII ст.

Мушкет

Капелюх

Краватка

Бандальєр

Жюстокор

Гніт

Футляри з пороховими зарядами

Шабля

Кишеня

Гудзики

Панчохи

Сумка для куль

Порохівниця

ТЕКСТ: Олексій Сокирко

Тиждень продовжує знакомили своїх читачів із зовнішнім виглядом, одягом, спорядженням, озброєнням та військовою технікою української армії різних епох. (Поч. у №39).

Укладена гетьманом Іваном Виговським Гадацька угода 1658 року передбачала створення в Козацькій державі найманого війська, відокремленого від козаків. Наймані формування склалися з піхоти, озброєної мушкетерами (мушкетерів), та кавалерії — драгунів. Одяг і озброєння гетьманського мушкетера були подібними до того, як вбиралися тогочасні вояки країн Західної та Центральної Європи.

Зображений на малюнку рядовий мушкетерської роти вбранний у полотняну сорочку з відлогим коміром, сірувато-синій жюстокор (різновид каптана), короткі панталони та цупкі панчохи з черевиками; на голові — капелюх з широкими крисами.

Основна зброя — полегшений гнотовий мушкет, яким він виконує стройовий прийом «мушкет догори!» Подібно до своїх східноєвропейських колег, український мушкетер має не притаманну «німецькому строю» шпагу, а зручнішу в рукопашних сутичках шаблю.

Через плече він носить перевіс — бандальєр — із підвішеними до неї підсумками для куль, рушничного начиння, бухтою гноту та кількома дерев'яними футлярами з відміряними зарядами пороху. ■

Авторські права

© Центр ім. В. Липинського
«Militaria Ucrainica»™

Байки Ба

АВТОР: Ігор Мельник

Дописувач Тижня
вирушив у місце,
де народився.
Через легендарне
озеро й хащі сибірської
тайги – з рюкзаком
і наметом

Байкалу

Місцевість довкола Байкалу — це переважно дикі ліси та непрохідна тайга. Зрідка зустрічаються села, а на північному березі знаходяться два невеликих міста — Северобайкальськ і Нижньоангарськ. Через них пролягла знаменита Байкало-Амурська магістраль (БАМ) — залізниця гігантської довжини, яку в радянські часи будував і мій батько. Побачити ці краї — мрія з дитинства, бо саме тут я з'явився на світ...

СТОЛИЦЯ БУРЯТСЬКОГО ШАМАНСТВА

Після дев'ятигодинного перельоту й зміни шести часових поясів ми приземлилися в Іркутську — місті

До озера Гітара полюбляють
мандрувати романтики з гітарами

ЯК ДІСТАТИСЯ

5 тис. грн на транспорт

Квиток «Київ – Іркутськ – Київ» коштує від 3500 грн і більше, залежно від часу купівлі й аеропорту пересадки.

Маршрутне таксі від Іркутська до острова Ольхон – 500–700 руб. (100–120 грн); судно «комета» від Ольхона до Северобайкальська – можна домовитися за 1800–2000 руб. (реальна ціна квитка – 2500 руб.); маршрутне таксі від Северобайкальська до села Байкальське – 60 руб. + 20 руб. за багаж; моторний човен до/з мису Котельніковський з/до села Байкальське – можна домовитися за 950–1500 руб. з людини; «комета» з Северобайкальська до Іркутська – можна домовитися за 2500 руб. (реальна ціна – 3050 руб.).

Загалом на «навколобайкальський» транспорт доведеться викласти ще десь 1500 грн.

на Ангарі. Це єдина річка, яка витікає з Байкалу, а Іркутськ – перше й останнє велике місто Сибіру на шляху до озера.

Від Іркутська до переправи на острів Ольхон ми доїхали маршруткою за шість годин (це близько 400 км). Паром переправляє автомобілі безкоштовно, до того ж, заїзд для маршруток – без черги.

Ольхон має 70 км у довжину й одне містечко – Хужир. Щорічно на острові відпочивають сотні туристів – від іспанців до японців. Сервіс, правда, не дуже.

Хужир, туристичне інформаційне бюро. Питаємо, звідки відходить швидкісна «комета» (судно на підводних крилах) – на ній можна дістатися північного узбережжя Байкалу. Однак дві «інформаторки» казали абсолютно протилежні речі. Місцеві таксисти вмиг зорієнтувалися й запропонували

за шалені для невеликого острівця 1500 руб. (300 грн) довести нас до потрібного місця. Довелося відмовитися.

Ми припустили, що одна з причин такої плутанини – бурятські шаманські традиції, якими славиться Хужир. Тут, на скелястому березі, збираються чаклуни з усіх куточків світу. Вечері, підійшовши до берега Байкалу, щоб скупатися, ми стали свідками дивних ритуалів із використанням різноманітних бурятських музичних інструментів і обрядового одягу. В присмерковому світлі темні постаті заворожували своїм гортанним співом і... характерним трав'яним запахом.

СИБІР, ОСВОЄНИЙ УКРАЇНЦЯМИ

Після добового відпочинку на острові нарешті дізналися, що кора-

бель із підводними крилами пришвартовується в бухті Заглі — глибина там дозволяє судну підійти на коротку відстань. Дочекавшись «комети», застрибнули всередину й вирушили до далекого північного берега.

Примітка для фанатів дайвінгу: найбільші байкальські глибини знаходяться між островом Ольхон та східним берегом Байкалу. На відстані 20–30 м від берега починається крутий підводний схил, який де-не-де переростає у стрімку підводну скелю, а інколи навіть має від'ємний кут нахилу. Дайвери розповідають, що вертикальні стіни тут густо порізані каньйонами, в яких можна натрапити на печери та гроти.

І от на обрії Северобайкальськ — невелике промислове місто, засноване для будівничих БАМу. Тут мій батько працював старшим виконробом на будівництві інфраструктури навколо залізниці. Його котельні, водозабори й ремонтні бази досі слугують людям.

Батько душевно згадував про сльози щастя в момент укладення в поселенні Куанда останньої залізничної ланки БАМу. Цим керували два бригадири-українці, чиї шляхоукладачі рухалися назустріч: із заходу — Олександр Бондар, а зі сходу — Іван Варшавський.

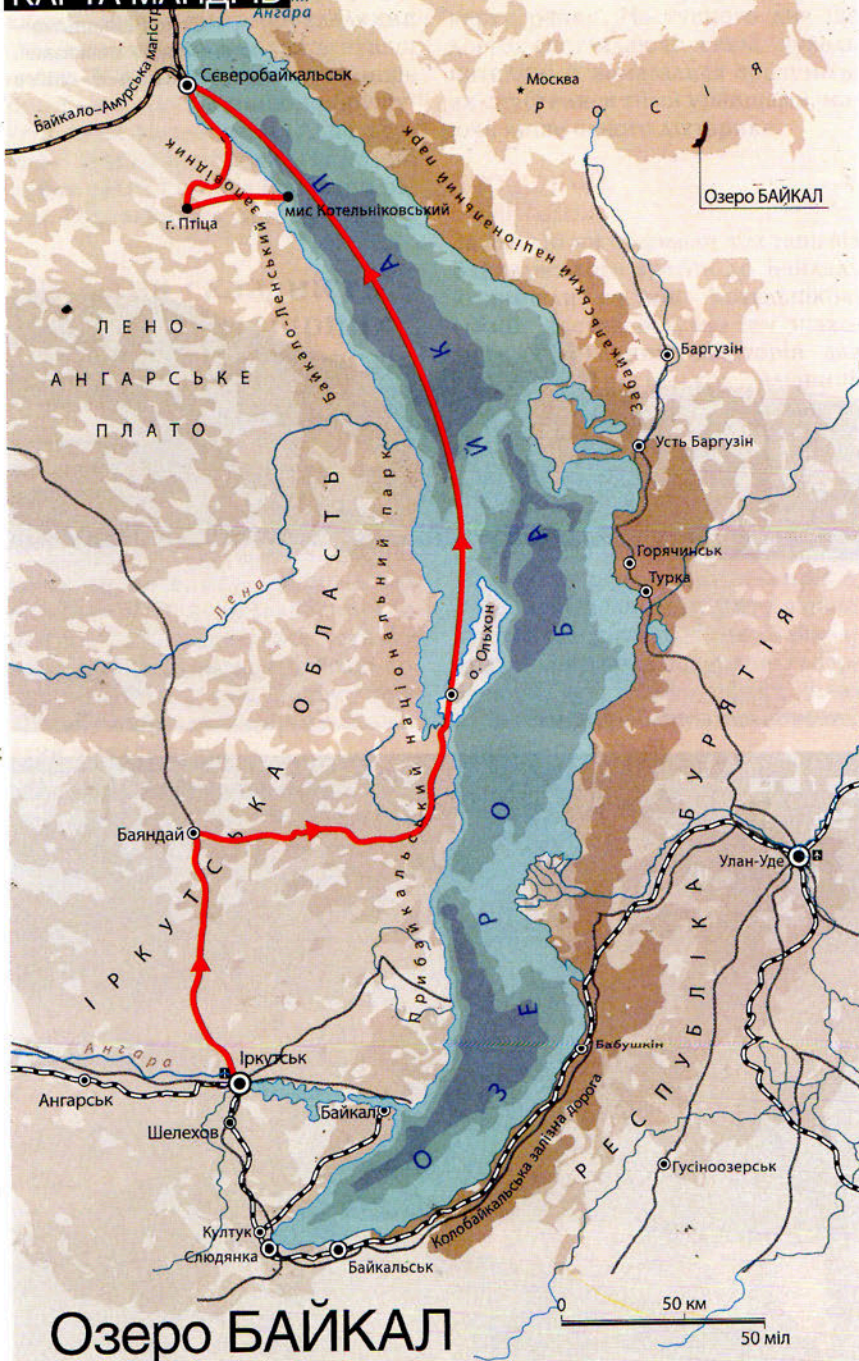
На БАМі — у містечку Таксімо, глибоко в сибірській тайзі — народився і я. Попервах Таксімо складалося всього з кількох сімейних вагончиків. У одному з них жила й моя сім'я. Завдяки праці на Байкало-Амурській магістралі тисяч українців, воно стало повнолюдним — 16 тис. мешканців — містом золотодобувників і лісопромисловців. ▶

ДОВІДКА

Священне море шаманів

Байкал — найглибше у світі, найбільший і унікальний природний резервуар прісної води, розташоване на кордоні Іркутської області та Бурятської АР Росії. Протяжність із півночі на південь — 636 км, ширина коливається від 20 до 80 км, максимальна глибина озера — 1637 м. Знаходиться на висоті 456 м над рівнем моря.

КАРТА МАНДРІВ

Озеро БАЙКАЛ

ІРКУТСЬК

найбільше місто на березі Байкалу, має величезну кількість пам'яток сибірської архітектури.

ОЛЬХОН

найбільший острів озера Байкал. На його берегах тусуються шамани і любителі містики зі всього світу.

ГІТАРА

водойма із кришталево чистою водою високо в горах (1241 м), з висоти пташиного польоту справді нагадує музичний інструмент.

ПІТЦА (2427 М)

друга вершина Байкальського хребта, з якої відкриваються краєвиди байкальського узбережжя, гострі шпилі гірських гряд та сибірська тайга.

Село Байкальське – останній зойк цивілізації, далі на північ – тайга

ФОТО REUTERS

Сибірські ліси обступають «священне море» на сотні кілометрів

ФОТО GETTY IMAGES

КРИЗЬ ДЖУНГЛІ ТАЙГИ

З села Байкальське – останнього поселення на шляху в тайгу – по річці Горемика ми рушили в ліс. І з першими ж кроками зіткнулись із

проблемою. Гнус – страшний ворог сибірського туриста!

Перших кілька днів хмара комашні довкола голови й укуси щокілька секунд страшенно драту-

вали. А наприкінці мандрівки ми вже не зважали навіть на гудіння – звикли. Приємно здивувала відсутність кліщів: з кінця липня їх активність спадає, тож зменшується ризик захворіти кліщовим енцефалітом. Щороку цю хворобу «підхоплюють» тисячі мешканців півночі Байкалу.

Ще одна складність – тайга неімовірних розмірів і щільності: стежки тут практично відсутні, хащі на кожному кроці. Переправи через гуркітливі й стрімкі гірські річки ладнали власноруч: мотузка між деревами – ось і весь підвісний місток.

Все це зумовлювало неочікувану для нас швидкість – 5 км в день. Після 15–20 км щоденно десь у Карпатах чи в Криму, наш похід тайгою спочатку видався мукою. Адже коли постійно переступаєш повалені дерева та пролазиш крізь покручені хащі, то естетичне задоволення від навколишніх красвидів отримуєш хіба зрідка.

ВЕДМІДЬ І ХАРІУСИ

За кілька днів мали винагороду: озерце Рибне (950 м над рівнем моря) поміж високих гір і диких лісів. І наступного ж дня, почепивши на звичайні палиці шматки жилки та гачки, наловили торбину характерного лише для тих місць виду харіуса.

Того самого дня – ще один бонус: проходячи через кущі рясної лохини (голубіки), ми зустрілися з невеликим ведмедем. Задля нашого подальшого безпечного пересування, розпочали лісовий концерт – протягом декількох годин співали, хто що знав, і, певно, таки налякали волохатого господаря тайги.

Наступного дня рушили на перевал Пішохідний. Уздовж однойменного струмка (а це потік, який вириває з корінням дерева!) ми спустилися до ріки Куркули. Далі наш тур став дещо легшим: втоптанною туристами стежиною ми швидко, за день, піднялися до надзвичайно мальовничого озера Гітара на висоті 1241 м над рівнем моря. Якщо зійти вище, можна чітко розгледіти, що за своєю формою воно справді нагадує цей інструмент.

Гітара з'єднана з рядом інших, не менш привабливих озерець із

не менш своєрідними назвами: Тазик, Зап'ятая, Протічне й Ізмрудне. Гітара та Ізмрудне знаходяться на відстані близько 500 м одне від одного, й водночас перепад висот між ними становить більше 400 м (!).

СИБІР З ПТАШИНОГО ПОЛЬОТУ

Для подолання другої висоти Байкальського хребта – гори Птіца (2427 м, не рекомендовано сходити без альпіністського спорядження), треба прокинутись рано-вранці... Ми ж вирушили аж о 12-й годині.

Довго піднімались уздовж водоспаду Великий Каскад і, зрізавши значну частину шляху, підійшли до лівого крила Птіци. Перед нами відкрилася неймовірна гігантська скульптура природного походження: чітко проглядалися два крила й опущена голова величного кам'яного сокола. Виникло відчуття, що, почувши наші кроки, він, розкидаючи тонни каміння, розправить крила й злетить у небо...

Затримавши подих на декілька хвилин, ми рушили вгору гладкими суцільними плитами. Досягнувши спини Птіци, вже дещо спокійніше подерлися по камінню, обрушуючи вниз каменепади. А на вершині забило памороки. На долоні лежав увесь Сибір із Байкалом разом. Година мовчазного щастя!

Ще одна складність – тайга неймовірних розмірів і щільності: стежки тут практично відсутні

Спускатися не хотілось, однак вечір підганяв. За деякий час ми опинилися біля озера Ізмрудне, яке з вершини здавалося величезним зміїним оком. І тут раптом повністю стемніло – в горах сутеніє швидко! А у нас попереду ще довгий шлях скелями...

Прийшли в табір о пів на четверту ранку. Наступного дня ще довго, споглядаючи скелі, чухали потилиці й намагалися зрозуміти, як спустилися тими урвищами, маючи лише одного ліхтарика.

ПРОЩАВАЙ, БАЙКАЛЕ!

За два дні ми подолали відстань від Байкальського хребта до Байкалу й вийшли на мис Котельніковський. З'ясувалося, що там знаходиться шикарний санаторій для VIP-персон російської залізниці. На мисі нас чекав моторний човен, про який ми попередньо домовились із місцевим рибалкою.

За півгодини вже пливли Байкальським морем (як інколи називають його місцеві жителі). Тут збулася ще одна моя дитяча мрія – побачити в реальному житті явище, яке спостерігається на Байкалі: низькі хмари над поверхнею озера вдалині створюють ефект білих пухнастих корабликів, що повільно плывуть по воді. ■

Фоновий звук

Системи відображення інформації

- комутація та наладка роботи обладнання в приміщеннях площею від 100 до 100 000 м²
- гарантійна, сервісна та технічна підтримка
- розробка та впровадження нестандартних інноваційних рішень

Послуги "під ключ" – від розрахунків до запуску в експлуатацію

ПрессКом® TECHNOLOGY

тел./факс: (044) 585-97-27
www.presscom.ua

Полювання на чоботи

АВТОР: Анна Полуденко

Розшукується пара якісних, зручних, за помірною ціною

Календарна зима цього року настане як завжди «неочікувано» — 1 грудня. Та привід подумати про тепле взуття погода вже дала. Дехто витягнув свої чоботи або черевики й зрозумів, що це вже не класика, ба, навіть не ретро, а просто старі шкарбани, які давно віджили свій вік. Інші роздивилися навколо й побачили — цього року мода «взута» інакше.

ВЗУТТЯ БАГАТО НЕ БУВАЄ

Ну й хто зараз згадає часи, коли діти в Україні доношували чоботи за батьками, а перші, справді власні, ставали подією на все життя? «Я купую взуття щосезону, виходить одну пару в три місяці, — розповідає студентка Наталія Сокирчук. — Зимових чобіт обов'язково треба кілька пар на випадок, якщо одні промокнуть, також має бути пара гарних на шпильці з сукнею носити, ще інші — зручні без підборів, стильні — так і набігає необхідність в кількох парах».

У літніх людей своє ставлення. «Обуванку купувати — це не дуже приємна операція, особливо зимову, — нарікає Іван Деменченко, пенсіонер. — Вона, зазвичай, найдорожча, тому купую дешевшу, а вона дуже швидко рветься. Неприємно».

Мода чи негода — різні причини змусили цих людей вийти на пошуки своєї пари чобіт. І хоча асортимент зимового взуття в Україні з кожним роком зростає, це не зав-

жди означає підвищення якості. «Авторитетна» країна-виробник також далеко не завжди її гарантує. Виходячи на полювання за парою зимових черевиків, єдине, що може врятувати від невдалої покупки, — інформаційна підкованість самого мисливця.

ПОГОДА — ГОЛОВНИЙ ДИКТАТОР

Взуттєва промисловість активно слідує за найменшими кліматичними змінами й відповідно змінює моделі. Ще десять років тому, якщо чоботи — то з хутром, обов'язково шкіряні й із халявою хоча б середньої висоти, щоб захистити ноги від морозу. Що ми маємо сьогодні? Багато лакованого взуття, котре, до речі, не витримує дуже високих і низьких температур, байкова чи

Європейські модельєри вже розробили зимове взуття з відкритим носком

шкіряна підкладка. Раніше це був осінній варіант, а на зиму продавали тепліші моделі. Та зараз у цьому просто немає потреби.

Деякі дизайнери швидше за метеоцентри прогнозують подальше підвищення зимових температур. «У нас і досі на чоботах використовують теплі підкладки, більші та товстіші, тому й виглядають вони не так елегантно, але це зміниться. Погляньте на зимове взуття, що виробляють для Італії — це делікатніші, тонші матеріали, але й менш теплі», — говорить Юлія Гончарова, дизайнер взуття.

Європейські модельєри вже розробили зимові моделі без хутра та з

відкритим носком. Чому б і ні: фасон відповідає зимовим традиціям, але й із літньою відкритістю одночасно.

БРЕНД НЕ ПОКАЗНИК ЯКОСТІ

Італія, Китай, Україна — почувши лише країну виробника чи марку черевиків, не обов'язково одразу купувати, міркуючи «це вже десь чули й навіть в не дуже поганому ключі». Марка — це аргумент, але були випадки, коли компанія, тільки вийшовши на ринок, із усіх сил працює на авторитет, а коли він уже в кишені, якість автоматично йде на спад.

«Все залежить від хазяйських рук того, хто за кермом. Так, в Україні є багато компаній, що працюють повністю на чужий ринок, а якість взуття така, що італійські виробники позаздрять», — говорить Анна Щуцька, доцент кафедри конструювання та технології виробів зі шкіри Київського університету технологій і дизайну. Національні компанії експортують свою продукцію в Німеччину, Угорщину, Росію, інші країни Європи. А у нас товар вітчизняного виробника не завжди розкуповується, бо його ціна може бути вищою порівняно з імпортованим.

Стосовно ж обуванки made in China, експерти погоджуються, що його якість може бути різною — як дуже високою, так і дуже низькою. Тут усе залежить від конкретного товару. Не секрет, що велика кількість міжнародних компаній практикують пошиття своєї продукції частково в Китаї, частково в іншій країні: завдяки недорогій китайській праці ціни на товар не зашкалюють, а якість залишається на рівні.

Ті, хто бажають взуватися в дизайнерів, можуть самостійно обирати й фасон, і матеріал для своїх

Прийде лютий –
спитає, чи добре взутий

ФОТО: AP

чобіт. «Я одразу попереджаю, якщо обрані дешеві супінатори, підбори, виріб не буде зручним, а стиль – то вже кожен обирає на свій смак. Але, на мою думку, повинно бути певне співвідношення зовнішнього вигляду та якості за відповідної вартості», – розповідає Гончарова.

ЗНАТИ «ДЕФЕКТИ В ЛИЦЕ»

Недоліки не є винятком ні для дорогих брендових моделей, ні, тим більше, для масової азійської «штамповки». «З дефектами може бути й елітне взуття за 2–5 тис. грн, і розраховане на середньостатистичного покупця за 300–1000 грн, і дешево до 300. От тільки в останньому випадку ці дефекти можуть бути настільки вагомими, що чоботи й гарантійного терміну не витримають», – пояснює Анна Щуцька.

Серед найпоширеніших прогалин взуттєвих майстрів – різна висота халяви та несиметричний пошив пар. На перший погляд різниця не дуже помітна, особливо, якщо в

магазині передзимовий ажіотаж, і місця біля дзеркала не вистачає. Але така зовнішня відмінність обов'язково стане помітною вже вдома: з-під спідниці визиратимуть чоботи різної висоти. Набагато легше перед покупкою просто скласти чоботи разом і порівняти, чи вони однакові. «З такими дефектами взуття в Європу можуть не повезти, а у нас спокійно залишити й продати, ще й за високою ціною», – говорить Щуцька.

Трапляється, що черевики однієї пари мають деталі різних відтінків, але, попри запевнення продавців, що це «пил так ліг» або «так світло падає», це зовсім не аргумент.

«Мені щастило, я всі дефекти намагався відшукати ще в магазині, та єдиний, з яким я вже змиралася, це набійки, які стабільно відлітають. Тому до ціни за покупку автоматично додаю 20 грн на їх заміну», – ділиться досвідом Наталка Сокирчук. Набійки – це проблема як дорогого, так і дешевого жіночого

взуття, тим не менше, експерти вважають, що цей дефект на совісті виробників, які просто не звертають на нього належної уваги.

Ще один типовий недолік – погано приклеєні устілки чи виступ шапки гвіздка на п'ятці. Й це не дрібниця: якщо устілка збігається у складки, а в області підборів п'ятку щось турбує, ефект втомлених ніг і суцільного дискомфорту гарантований, тому краще підібрати щось інше.

А коли що не так, то у нагоді стає закон України «Про захист прав споживачів». Де сказано: «Споживач має право обміняти непродовольчий товар на аналогічний у продавця, в якого цей товар був придбаний, якщо вказаний товар не підійшов за формою, габаритами, фасоном, кольором, розміром або з інших причин не може бути використаний за призначенням». Якщо «впольовані» чоботи не пасують до кольору вашого манікюру – міняйте. Маєте право. ■

Декларація прав

АВТОР: Анатолій Бондаренко

Якщо в людей є свобода волі, так само вона має бути і в елементарних частинок – тепер це математично доведений факт

Коли мені вперше потрапила до рук стаття двох учених із Принстонського університету під назвою «Теорема про свободу волі», я подумав, що це якийсь жарт. Ставитися до неї серйозно змушували лише імена.

Автори статті – математик Джон Конвей, відомий завдяки вигаданій ним грі «Життя» та за десятками дуже несподіваних вирішень складних математичних задач. Другим автором був також відомий математик Сімон Кочен, співавтор парадоксу Кочена-Спекера, що з кінця 1960-х років відіграє значну роль у сучасному трактуванні квантової механіки.

Сутність теореми, про яку йдеться в роботі, зводиться до наступного. Якщо припустити, що люди мають свободу волі, тоді елементарні частинки, з яких складається фізична матерія, також мають певну частину такої свободи.

ЧИМ ДОВЕДЕТЕ?

Для доказу Конвей та Кочен використовують три аксіоми (твердження, які не потребують доказів) під назвою СПІН, ТВІН та ФІН.

Ідетальніше про ці аксіоми та про нарис доказу теореми див. ілюстрацію.

Звідки взагалі ці твердження взялися? Перші дві аксіоми перевірені та підтвержені фізичними експериментами. Третя викорис-

товує загальноприйнятий факт, що верхньою межею швидкості перенесення інформації є швидкість світла. Справді, більшість сучасних учених переконані, що миттєвої передачі інформації не існує – саме це й стверджується в третій аксіомі.

Використовуючи три аксіоми, Конвей та Кочен доводять свою теорему: якщо експериментатори можуть вільно, тобто незалежно від своєї попередньої історії, обирати напрямок, в якому будуть вимірювати квантові параметри частинки, то відгук елементарної частинки також є вільним, себто не визначається попередньою історією.

Надаючи таку свободу дій звичайним елементарним частинкам, автори теореми ставлять під удар прихильників детермінізму (вчення про причинну зумовленість явищ природи й людської психіки). І тепер ми мусимо відмовитись або від детермінізму, або від свободи волі, навіть мінімальної її частини – після доказу Конвея та Кочена третього не дано.

БОР ПРОТИ ЕЙНШТЕЙНА

Варто зауважити, що вперше позиції детерміністів, до яких належав і Альберт Ейнштейн, були сильно ослаблені після появи квантової механіки ще в 20-х роках минулого століття. Саме в цей час почалася суперечка Ейнштейна з іншим великим фізиком, Нільсом Бором.

Ейнштейн з приводу «ймовірних» формулювань квантової механіки заявляв, що «Бог не грає зі Всесвітом у кості», тобто потрібна теорія, у якій показники частинки можна чітко передбачити. А Нільс Бор разом зі своїм учнем Вернером Гейзенбергом сформулював принцип невизначеності, згідно з яким неможливо одночасно визначити і

Схема доказу теореми Дж. Конвея

СПІН (від англ. spin). Йдеться про один з квантових параметрів частинок. Наприклад, спін електрона дорівнює $1/2$. Фотон є представником так званих «спін 1» частинок, значення спіну для яких дорівнює одиниці)

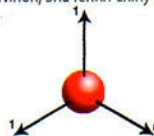

Рис. 1

Аксіома СПІН стверджує: якщо вимірювати квадрат спіну для частинки із класу «спін 1» в трьох взаємно перпендикулярних напрямках (Рис. 1), то ми завжди будемо отримувати два рази одиницю, а один раз – нуль в довільному порядку. Це правило називають «правилом 1-0-1».

ТВІН (від англ. twin – близнюки)

Уявімо собі пару частинок, що спочатку взаємодіють, сумарний спін яких дорівнює нулю. Тоді значення квадрата спіну для однієї частинки, виміряний в довільному напрямку, співпадає з квадратом спіну для іншої частинки, виміряного в тому самому напрямку, на якій би відстані ці частинки потім не перебували.

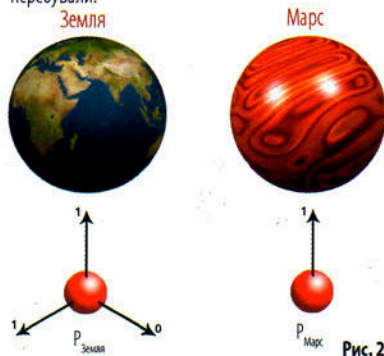

Рис. 2

ФІН (від англ. finite – обмежений)

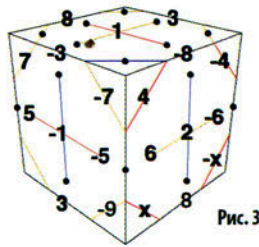
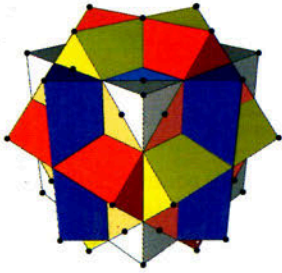
Існує верхня межа швидкості, з якою може передаватися інформація.

швидкість, і місце розташування елементарної частинки. Очевидно, що цей принцип відкидає детермінізм як такий. За науковою легендою, Бор відповів Ейнштейну власним афоризмом: «Альберте, та перестань нарешті вказувати Богові, що йому робити!»

фотона

та С. Кочена про свободу волі

Перша частина доказу – парадокс Кочена-Спекера: не існує функції, яка б по всім можливим напрямкам давала значення 1 або 0 для спіну частинки таким чином, щоб виконувалась аксіома **СПІН**.

Конвей та Кочен доводять його за допомогою конструкції з Рис. 3, для якої протиріччя виникає вже для 33-х напрямків. Вони утворені осьми симетрії білого куба (ліворуч), якщо його повернути на 45° навколо координатних осей. Вдвох перпендикулярних напрямків 8 та -8 (на кубі праворуч) значення спіну мають бути нулями, що порушує правило «1-0-1».

Далі автори будують уявний експеримент (Рис. 2)

Нехай у нас є дві частинки: $P_{Земля}$ і $P_{Марс}$. Спочатку вони знаходяться в стані, коли їх сумарний spin дорівнює нулю, тобто є частинками-близнюками. Дозволимо їм розлетітись: $P_{Земля}$ залишається з нами, а інша летить до Марсу. Ми хочемо заміряти spin для $P_{Земля}$ по 3-м ортогональним напрямкам x, y, z . А для $P_{Марс}$ – лише по одному напрямку $-w$, що співпадає з одним з трійці x, y, z .

Базове припущення, для якого буде знайдено протиріччя

Припустимо, що такі вимірювання можуть бути представлені у вигляді функцій $f_{Земля}$ та $f_{Марс}$ для першої та другої частинки відповідно.

$f_{Земля}(y, (z, x, y), I_A, I_B, I_{AB})$ Перший аргумент – це напрямку, вздовж якого вимірюється spin. Другий – порядок, за яким відбуваються виміри. I_A – інформація, що доступна лише першій частинці $P_{Земля}$. I_B – інформація, що доступна лише другій частинці $P_{Марс}$. I_{AB} – інформація, що доступна для обох частинок.

Завдяки аксіомі **ФІН** Конвей та Кочен викидають з функції $f_{Земля}$ аргумент I_B , а з $f_{Марс}$ – I_A .

Для конкретного експерименту у напрямку $u = w$ спільну для обох частинок інформацію I_{AB} автори фіксують у вигляді незмінної величини i_0 . З аксіоми **ТВІН** ми знаємо, що spin для частинок-близнюків, виміряний в одному напрямку, має бути однаковим.

$$f_{Земля}(y, (z, x, y), I_A, I_B, i_0) = f_{Марс}(y, (y), I_A, I_B, i_0)$$

Звідси виходить, що f не залежить ні від I_B , ні від I_A .

Останні вирази свідчать, що spin частинки має залежати лише від напрямку, в якому його вимірювали – маємо знову ситуацію парадоксу Кочена-Спекера, і ми вже знаємо, що такої функції не існує. Тобто наше початкове припущення про те, що можна, знаючи всю попередню історію частинки та іншу додаткову інформацію, отримати наперед значення всіх можливих експериментів зі спіном, не може бути вірним.

Звідси автори роблять висновок: якщо експериментатор має достатню свободу волі, щоб визначити напрямки вимірювання спіну, то частинка також повинна мати достатню свободу волі, щоб вирішити, яким буде значення спіну в цих напрямках, так щоб результати узгоджувалися з «правилом 1-0-1».

Сам Ейнштейн до кінця життя так і не визнав квантову механіку, що нині є найуспішнішою фізичною теорією в історії людства. Деякі вчені, такі, наприклад, як Девід Бом, також вирішили врятувати детермінізм, але зайшли з іншого боку. «Якщо ми не можемо точно описати

мікроскопічні системи за допомогою квантової механіки, можливо, інші, поки невідомі нам теорії, зможуть пояснити все детально. Мабуть, є невідомі нам приховані параметри, котрих ми поки не можемо виміряти. Ці параметри й розставляють усе на місця», – міркували вони.

ДОВІДКА

Детермінізм:

«усе визначено наперед»

Одним з перших ідеологів детермінізму був П'єр Лаплас, французький математик XVIII ст. Під впливом успіхів класичної механіки Ньютона він уявляв Всесвіт у вигляді величезного годинникового механізму, в якому всі зміни наперед визначені початковими умовами та законами природи.

Однак потужного удару навіть по можливості існування подібних теорій завдала теорема Джона Белла, доведена ним у 1964 році. Експерименти, проведені за її наслідками, підтвердили – локальних теорій із прихованими параметрами не існує.

ВЕЛИКА СУПЕРЕЧКА

Теорема про свободу волі – своєрідне продовження суперечки, що триває вже щонайменше сто років, – чи події в природі визначені раз і назавжди? Головним наслідком теореми Конвея та Кочена є те, що не лише квантова механіка, але і світ сам по собі недетермінований, і що жодна наступна теорія не поверне нас до розуміння Всесвіту як годинникового механізму – так вважають її автори.

Цього літа Конвей і Кочен надрукували чергову роботу з цієї теми, в якій ще більше підсилили свій результат. Виявилось, що теорема справедлива навіть за умови, якщо приборати обмеження на максимальну швидкість передачі інформації. І замінити його умовою, що події у фізичному експерименті, які відбуваються пізніше в часі, не можуть вплинути на ті, що відбулися раніше.

Схоже, тепер нам тільки й залишається, що повірити у свободу волі. В нас просто немає іншого вибору, як сказав колись один відомий дотепник. ■

Як поводитися в танку

АВТОР: Ігор Мірошниченко

До Йоганнесбурга повз хорватських корсарів

Головний тренер національної футбольної збірної Олексій Михайличенко матч 11 жовтня проти збірної Хорватії з-поміж інших поєдинків у відбірному циклі Чемпіонату світу 2010 року не викремлює. Та ризикну припустити, що саме гра в Харкові стане перевіркою нашої команди на зрілість і здатність удруте поспіль у своїй історії поїхати на мундіаль.

Календар групи, в якій опинилася національна збірна України, розплановано так, що з головними конкурентами на дві путівки до Південної Африки — англійцями й хорватами — ми зустрінемось один за одним. Після «картатих» наступна

офіційна гра нашої команди — аж на День сміху, 1 квітня 2009 року, з англійцями. 6 червня — візит-відповідь до Хорватії. З огляду на те, що збірна Англії вже встигла помститися Славену Білічу за наругу в попередньому відборі до Євро-2008, коли минулого місяця розгромила його хлопців з рахунком 4:1, зручніше лишити позаду себе саме хорватів.

МРІЇ ТА РЕАЛЬНІСТЬ

З «червоно-біло-картатою» командою збірну України доля зводила п'ять разів. Тріумф в активі українців допоки тільки один. 1995 року перемога над Хорватією для нас мала швидше втішний присмак — її здобули, наче навмисно для того, аби хоч якось відновити розчавлені «сухими» поразками амбіції.

Через два роки наші претензії на фінальну частину мундіалю хорвати спростували вже самі. Все було вирішено у Загребі на стадіоні «Максир», де ми програли 0:2. У них тоді була справді видатна команда — яскравими барвами в клубах європейського рівня мінилися зірки атаки Звонімір Бобан і Давор Шукер, а їхній нинішній наставник Славен Біліч вважався опорою захисту й навіть забив у ворота українців один із двох м'ячів.

Натомість наша збірна під керівництвом Йозефа Сабо мала вигляд команди, в складі якої — всуціль безвусі й зухвалі юнги, котрих бувало хорватські «мореплавці» не помилювали, без жалю відправивши на дно годувати риб. І хоча тоді були матчі плей-офф, а нині — відбірні поєдинки, хай відтоді минуло понад десять років і в обох збірних змінилися покоління — в наших залишилися Олександр Шовковський із Андрієм Шевченком, а в них — Біліч, який

змінив амплуа гравця на тренерський місток, — однаково порівняння напрошуються. Й вони не на користь українських спортсменів.

УСЕ НАВПАКИ

Збірна Хорватії — команда з європейською ментальністю, гравці якої мають досвід гри в найсильніших клубах Старого світу. Її головна ударна сила практикується в німецькій бундеслізі, є представники англійської прем'єр-ліги, й лише четверо з 23-х футболістів, викликаних під національні знамена, грають у своєму чемпіонаті.

У складі української збірної, навпаки, виступають тільки чотири «легіонера». Причому Андрій Шевченко заново, а Андрій Воронін уперше приживаються в «Мілані» та «Герті» відповідно. Євген Левченко ніяк не може стати для збірної тим авторитетом, яким він є в голландському «Гронінгені». Анатолій Тимощук... ну, він же не залізний. Капітанський тягар у «Зеніті» ще й на збірну переносити — це з розряду надлюдських можливостей.

Отже, базою для збірної Михайличенка, як і для його численних попередників, будуть гравці чемпіонату України — з «Динамо», «Шахтаря», «Дніпра». Представникам двох перших клубів доводиться весь час «шттовхатися» з легіонерами за місце в основі, й ігровий тонус для збірної вдається підтримати не всім. А дніпряни, які ще два роки тому становили осереддя національної команди країни, тепер по вуха у власних клубних проблемах. «Дніпро» першим у поточному сезоні відправив у відставку тренера, що аж ніяк не допомагає вийти на рівень претендента на «зону УЄФА» [див. словничок].

Таким чином, повертаємося до того, що мали: на боці хорватів — до-

ВІДБІРНИЙ ЦИКЛ ЧС-2010

Розклад матчів збірної України

Дата	Команди
11 жовтня 2008	Україна – Хорватія
1 квітня 2009	Англія – Україна
6 червня 2009	Хорватія – Україна
10 червня 2009	Україна – Казахстан
5 вересня 2009	Україна – Андорра
9 вересня 2009	Білорусь – Україна
10 жовтня 2009	Україна – Англія
14 жовтня 2009	Андорра – Україна

Чи зроблять українці рішучий крок до Чемпіонату світу 2010 року?

ФОТО: AP

свід і злагодженість, напрацьована влітку на Євро-2008. У нас — амбітний тренер і така сама команда, яку він намагається «ліпити» просто на марші. Михайличенко і досі чітко не вибудував кістяк збірної, тому в кожному наступному матчі суттєво змінює тактику гри та її фігурантів.

У суботу майже напевно за збірну дебютує воротар Станіслав Богуш із «Динамо», а якщо пощастить — Валентин Слюсар із харківського «Металіста», якого вперше до команди запросили аж на 32-му році життя. Михайличенко наразі має вигляд напрочуд емоційного тренера-новачка, який понад усе боїться помилитися. Багато що в нього виходить — навигравав у товариських матчах і вже здобув шість очок із шести у відбірному турнірі ЧС-2010. Проте перемоги над Білоруссю у Львові 1:0 та над Казахстаном в Алмати 3:1 не гарантують того, що капітан утримає штурвал корабля в критичний момент і не викине білий стяг, здаючись на милість переможцям.

ПОСЛАННЯ ВІД САБО

Сумна історія з захопленням сомалійськими піратами нашого корабля зі зброєю біля берегів Африки підштовхує до аналогій і щодо футболу. Хорвати в Харкові виконуватимуть роль корсарів, а ми — потенційних жертв, які, напруживши всі сили, за жодних обставин не повинні потрапити в полон.

Про згадані в заголовку танки ми теж не маємо забувати. Вони причина нещастя наших моряків у водах Індійського океану, й водночас — предметне послання очільника тієї збірної України Йозефа Йозефовича нинішньому наставникові та його підопічним. 11 років тому перед грою з хорватами на запитання, що потрібно, аби перемогти суперника в Загребі, ЙоЙо (як його лагідно називають спортивні журналісти) без вагання рубонув: «А ви знаєте, що самое главное в танке?». Телевізійники з мікрофонами в руках, озброєні диктофонами газетярі й просто небайдужі послухати інформацію з перших

вуст оточили тренера щільним кільцем. Тоді, не даючи отетерілій аудиторії осягнути всю глибину тренерської думки, Сабо переможно випалив: «Главное в танке — не бздеть!». Якщо Михайличенко знайде й інші аргументи, окрім цієї по-чоловічому міцної настанови, у нас ще є шанс побачити осмислену гру української команди. ■

СЛОВНИЧОК

Зона УЄФА

Місця, котрі дають право клубам виступати в єврокубках. Нинішнього року Україна мала право делегувати дві команди до Ліги чемпіонів (перше та друге місце в першості) та дві команди до Кубка УЄФА (переможець Кубка країни та третій призер національного чемпіонату). Якщо національний Кубок виграє одна з перших трьох команд, право боротися в кубку УЄФА переходить до фіналіста. Якщо ж і він із числа трьох найкращих у першості — місце в євротурнірі дістається четвертій команді чемпіонату.

Кіно без перекладу

СПІЛКУВАЛАСЯ Інна Завгородня

Отар Іоселіані не сприймає послух інтелігенції перед можновладцями

ФОТО: ЄВГЕН КОТЕНЬКО

Отар Іоселіані охоче виконує ролі у власних стрічках, не бачить різниці між ігровими й документальними фільмами і понад усе ненавидить брехню

Здається, володар трьох спеціальних призів Венеційського кінофестивалю давно опанував мудрість: «Поспішай повільно». За три жовтневі дні він неквапом устиг поудьгувати на шоу Савіка Шустера, представити повну ретроспективу власних фільмів у залі свого імені в

«Мегаплексі» й нікому не відмовив у бесіді. Як співрозмовник багоно Отар виявився гранично відвертим і нестриманим у характеристиках. Дісталось і живим, і мертвим: Сергею Міхалкову — за тричі написаний гімн СРСР, нашим політикам — за надмірний артистизм, а діячам Голлівуда — за халтуру.

Якщо я народився в Грузії й відчуваю свою причетність до її культури, то змінити це я не можу. Тому все, що роблю, буде продовженням моїх дитячих і юнацьких спостережень, виховання й загалом того, що влилося в мене з тієї культури. На батьківщині мені довелося жити недовго — до 19-ти років. Потім на-

РЕТРОСПЕКТИВА

Три шедеври

«САДИ ВОСЕНИ» (2006)

«Я зроблю фільм про те, що, яким би ідіотським не був навколишній світ, краще не витратити час на його переоблаштування, а просто жити», – пообіцяв якимось Іоселіані. Так виникла стрічка «Сади восени». Її головний герой – міністр, якого несподівано відправляють у відставку. Він позбавляється житла, грошей, дружини, та головне – тягара влади, формальних стосунків і зайвої відповідальності. В цьому камерному світі політика залишається на екрані телевізора, від якого герої тікають на створений режисером острівець довіри, спогадів і дружби й де вільний час є значно ціннішим здобутком, ніж будь-які повноваження.

«І ПОСТАЛО СВІТЛО» (1989)

Без професійних акторів, без центральних персонажів, без чіткої сюжетної лінії, цей знятий у документальній манері ігровий фільм оповідає про первісний побут африканського племені, якому сучасна людина може хіба позаздрити. За словами режисера, картина вийшла відносно ігровою: «Мені пощастило, що я натрапив на цей народець, у якому всі веселі, незлобivi, не брехливі, а стосунки побудовані на повній повазі один до одного». Зачарувавши глядача, до кінця фільму це ідеальне й водночас просте суспільство зникає під натиском цивілізації, залишаючи по собі лише відчуття ностальгії.

«ЖИВ СПІВУЧИЙ ДРІЗД» (1970)

Молодий композитор постійно зайнятий безліччю не надто важливих справ: зустрічі, розмови, дрібні послуги знайомим. Він грає в оркестрі на литаврах, де його партія зазвичай складається з кількох ударів, між якими він ще встигає «здійснити немало дивних та безглузких учинків, за які його чомусь усі люблять». Лише на створення музики йому бракує часу. В кінці фільму герой трагічно гине, так і не принісши жодної суспільної користі й не написавши запланованого геніального твору. Але Іоселіані зображує його «безглузде» існування занадто симпатичним, аби шкодувати про пропалу силу.

вчався в Московському університеті – на щастя, математики, а не гуманітарних наук: універсальна мова чисел не піддається містечковим впливам.

Щодо кіномови, я сповідаю один принцип – кіно має бути зрозумілим без перекладу. Коли ви потребуєте тлумачення, отже, це не фільм, а розмова. Я в усіх картинах намагаюся зробити так, аби слова не передавали нічого важливого. Нехай аудиторія слухає сам звук – кожна фраза має мелодію, особні інтонації й тональність.

До своїх фільмів я ставлюся, як до тексту. І не важливо, що він не писаний. Нагомить я застосовую 100-річну мову кіно, якою намагаюся висловлювати власні думки так, щоб глядач не потребував ні підказок, ні субтитрів. Коли відволікаєшся на субтитри, втрачається до 30% зорового сприйняття.

Мої актори ніколи не читають сценарію і не знають, про що в

ньому йдеться. Тому мені з ними легко. В умовах тотальної необізнаності вони поведуться спокійно та покірно.

Мистецтво кіно скрізь занепадає, й Україна не виняток. Але й у Франції, і в Голлівуді, й, напевно, в Україні є справжні подвижники, які намагаються робити свої фільми, не

Під час рекламних пауз на телешоу політики один з одним радяться: а чи не переборщили вони в чомусь?

озираючись на інших. І робити їх щиро, відверто, розумно.

За всю історію кіно набралось з півтори сотні картин, які заслуговують на нашу увагу. Знімати фільми – важка справа, і я нікому не рекомендую цієї професії.

Раніше існувала цензура. Сьогодні її функції виконує погано вихована аудиторія, котра диктує свої

правила тим, хто мають вкладати гроші в кінематограф. Публіка кінотеатрів – це молодь, вишколена телебаченням, серіалами й голлівудською халтурою.

Будь-який голлівудський фільм – халтура, бо він передбачуваний, оскільки зроблений за трафаретом. Найчастіше йдеться про шаблон, запозичений із давньогрецької міфології. Один герой перемагає світове зло. Це навіть не романтика, а неподобство.

Нині Голлівуд, який використовує архімерційні схеми, перетворюється на послідовника сталінського «Мосфільму». Він переповнений людьми, які вмють робити фільми, але не хочуть, бо прагнуть робити гроші й ідуть битим шляхом. Це дуже непристойно.

Як орчак, пекар чи будівельник, художник може щось сприймати чи категорично заперечувати. Сьогодні я категорично не сприймаю послух російської інтелігенції ▣

ПЕРСОНАЛЬНЕ

перед своїми можновладцями: її позиція — це сором. Готовність журналістів не просто брехати, а обманювати з великим ентузіазмом, — теж ганебна. І це тавро залишиться з ними назавжди.

Я побував на дискусії в передачі Савіка Шустера. Як на мене, такого роду розмова наприкінці XIX чи початку XX сторіччя була зовсім не можливою. В гостей пристойні обличчя, добрі наміри, кожен обстоює свою правду, але що це за правда і чим вони займаються, коли земля горить під ногами? Думають тільки, аби не осоромити ту сторону, яку вони представляють. Потім, під час рекламних пауз, усі один з одним радяться: а чи не переборщили вони в чомусь? З цього й виростає неправда.

Документального кіно не існує — щойно ви повертаєте камеру в той чи інший бік і вибираєте те, що ви хочете знімати, зникає будь-яка об'єктивність. Сам термін «документальне кіно» — це брехня. Ми склеюємо два шматки плівки й викидаємо зайве — превалює наша воля, а не документ. Людина, яка цим склеюванням займається, має свою тенденцію, і тому реальність її витвір не фіксує. Те, що називають моїми документальними фільмами, насправді просто намагання якось відрізнити їх від ігрових стрічок.

Пострадянський простір у контекст європейської культури вписатися не може, бо ми всі інфіковані бацилою більшовизму. Найкращі з нас чинять їй спротив, але самим своїм існуванням ми підтримуємо цю бацилу. Намагаємося її з себе витиснути, та не завжди це вдається.

Я не лицедій, і жодного стосунку до акторства не маю. Проте коли не знаходжу артиста, який би точно виконав мої вимоги, я використовую «недозволені» методи. Сам їду в кадр. Так робили й інші мої колеги — Жак Таті, Орсон Велс. Вони знімалися у своїх картинах не з доброї волі чи гордині, а через те, що розуміли, — ніхто не зробить це так, як вони хочуть. У «Садах восени» треба було створити образ людини, яка заблукала, трохи витонченої, дещо кумедної. Я таких чимало бачив у Тбілісі. А у Франції такого типу так і не відшукав, тому й грав сам. ■

Майстер Отарі

ОЛЕНА ЧЕКАН
актриса

Створений із парадоксів, безжальний до себе й поблажливий до всього людства, меланхолійний і безтурботний французький грузин, зовсім сивий і все ж юнак у свої сімдесят чотири з половиною, Отарі Іоселіані ніколи не приховував, що кінематограф для нього може бути лише авторським. Усякий інакший умирає й забувається. Учень Олександра Довженка, він отримав у спадок від учителя стійке замилювання красою землі, яка й урятує, й усе пробачить, і жодного разу цю формулу не зрадив.

Уперше я дивилася його роботу на закритому перегляді в московському Будинку кіно — то була стрічка «Живі співучий дрізд». За напругою та висотою почуттів це скидалося на шалений мікс першого кохання й стихійного лиха водночас. Тоді вночі, одразу після закінчення фільму, ми з друзями поїхали до Срібного Бору. Ми палили багаття, пили «Сапераві», клялися у вічній дружбі й присягалися один одному не змарнувати свого життя.

Для радянської інтелігенції цей режисер став уособленням свободи, що й підштовхнуло керівництво країни до дій. Іоселіані згадує слова високоурядовця: «У ваших

картинах немає жодних ознак існування радянської влади. Було б зрозуміло, якби була антирадянщина, а так — жодного наляку на соціалізм. Ви що, не помічаєте нас?» 1979 року за особистого сприяння тодішнього першого секретаря ЦК Компартії Грузії Едуарда Шеварднадзе, не втрачаючи радянського громадянства, режисер їде до Франції. Там він знімає кілька документальних стрічок, перш ніж отримує можливість поставити свою дебютну французьку художню картину. В ній, як і в усіх наступних, майстер продовжуватиме тему, задля якої прийшов у кінематограф.

Іоселіані давно знайшов свою магістраль. Це — протиставлення старої культури, що тримається на теплоті й ніжності людських стосунків та споконвічних традицій, і нової — культури суспільства споживання, базованій на регламентації людської діяльності. Давня культура в його творах може поставати в різних утіленнях, нова — це зазвичай культура великого європейського міста. Конфлікт між ними режисер завжди вирішує на користь першої. Та оскільки він постійно мусить констатувати перемогу зухвалої «молодиці», котра нахабно витісняє суперницю, то його роботи мають присмак ностальгійної печалі, журби, смутку з неодмінним відтінком іронії та самоіронії — завжди впізнавана авторська інтонація.

Цю незмінну ідею фікс режисера можна назвати світоглядом чи відчуттям життя. Він вірить, що шаленство та божевілля, які вирують навколо нас, будуть подолані. Бо на протипагу цьому в самій людині є чарівний ключик — він обов'язково відкриє дверцята у світ гармонії, котру ми отримали колись як правду існування. І яку ми з такою дитячою жорстокістю й безпосередністю намагаємося підлаштовувати під свої примхи й забаганки.

Колись стрічки Отарі Іоселіані були ковтком свободи для «кухонних» інтелігентів Союзу, тепер — для небагатьох, хто схочуть почути майстра.

Квіти «червоної депресії»

АВТОР: Ігор Кручик

На цей том натрапив, розглядаючи полиці щойно повернених книжок у бібліотеці імені Самеда Вургунна на Оболоні. І взяв передивитися, бо й забув, коли тримав у руках твори Григора Тютюнника.

Почав читати — наче знову знайомитися. Купа деталей, яких не помічав колись. Виявляється, на Житньому ринку стояла зелена дерев'яна будка, з неї молдаванин продавав на розлив вино, запитуючи: «Халотнаго? Тьоплахо?» А от типовий укрбюрократ: «Я впевнений: якби Івану Захаровичу треба було потрапити з Києва на Південний полюс, але в дорозі на нього чекала якась загроза його життєвим інтересам, цілям, — він би поїхав на Південний полюс через Північний». Або українські китобої, які хваляться полюванням на океанічного велета «з водограєм над головою»... Тепер їхні кити — у Червоній книзі, а кораблі розпродано ще за президентства Леоніда Кравчука.

Григор Тютюнник намагається бути максимально достовірним. Він показує радянських українців (наш національний різновид Homo soveticus) такими, якими ми були, — та й досі здебільшого є. Знайшовся в книзі навіть нарис про шахтарів. Не підозрював я, що Тютюнник спускався в копальню на глибину з півкілометра. «Каска раз по раз стукається об той зруб і вже не дуже міцно сидить на голові, ноги тремтять од напруги, руки хапаються за дерево, за товстий повітряний шланг, а проміння од ліхтарів на касках вихоплює вгорі ряди кріплень, і голубуватий морок здається нескінченним...»

Отакої: в юності я вважав Тютюнника мало не антирадянським автором, а він виявився наскрізь «начиненим» реаліями УРСР. За котрими, виявляється, можна скучити. Так, як нудьгують за армією, ПТУ чи буцегарнею. Однак хворим на «червону депресію» — тим, хто вважають, що раніше життя було справедливіше й

«рівніше», — ця книжка навряд чи допоможе зняти ностальгію.

«Облога» — один том і майже весь Григор Тютюнник. Оповідання, казки, листи. І незакінчена повість «Житіє Артема Безвіконного»: автор описує думки і дії самогубця-вішалника, мовби приміряється до цієї ідеї. З першого разу суїцид мало кому вдається, та хто спробував, стверджують психологи, той іноді повторює.

Меморіальна дошка письменникові є на Андріївському узвозі — на будинку, де він мешкав «на пташиних правах» (нині там у підвалі ресторація «За двома зайцями»). Ще як ресторану й близько не було, цей дім мені показувала поетеса Лада Білич, дитинство якої минуло на Андріївському. «Тут жив прекрасний стиліст, правдивий, хоча й суворий. Він перейшов із російської на українську». Східняк: після закінчення Харківського університету вчителював у вечірній школі на Донбасі. Розмірковував: «Город — носій культури — русифікований. Донбас — давно, ще за Петра I. Село юродствує в русизмах, захід говорить на мові, провінціалізований до говірки...» Ладі подобався, мабуть, цей сусід — хоча й страхав. Самоідентифікація — жорстока річ.

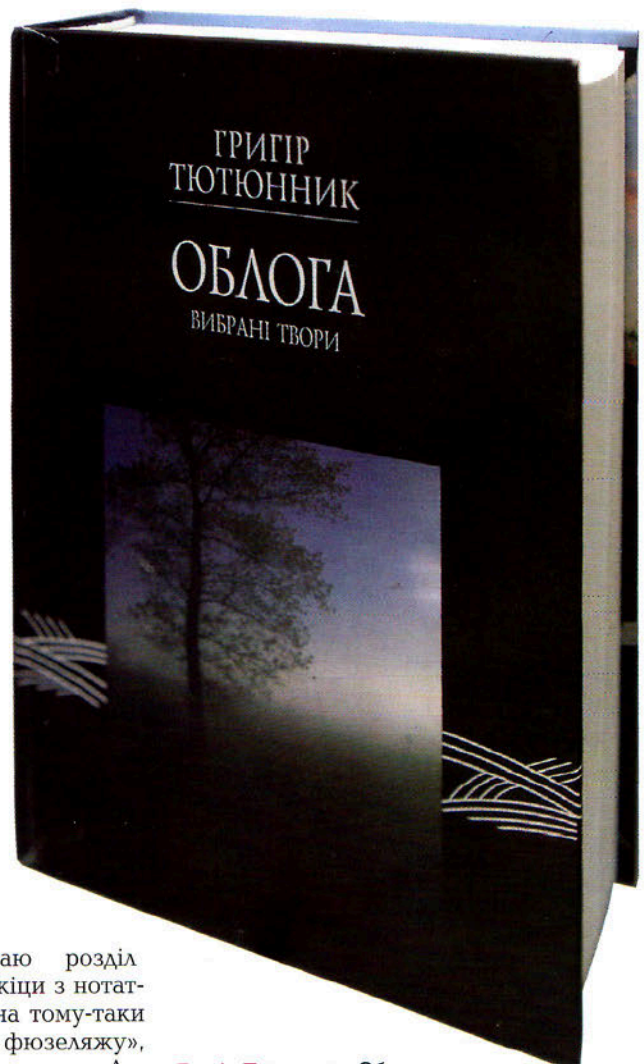
Насамкінець гортаю розділ «Мовні перлини» — шкіци з нотатника, підслухані десь на тому-таки Подолі фрази: «дати по фюзеляжу», «даром тільки мати цідує» тощо. Аж ось таке: «Захотілося раптом, щоб,

коли помру, крізь прах мого серця проріс... могутній дуб, і щоб гілля його пішло на кілки — бити тупих і немічних серцем людей».

Сприйняти всього Тютюнника, всі 830 сторінок, не вистачає душевної снаги. Колись візьмуся ще — хто спробував його читати, тих тягне на рецидив. ■

Де придбати:

На книжковому ринку Петрівка; подекуди трапляється в крамницях.

Григор Тютюнник. Облога: Вибрані твори. — К.: «Пульсари», 2005.

Побутова психоделія

АВТОР: Мар'яна Прут

ВАСИЛЬ ЦАГОЛОВ
Малдер українського арту

Василь Цаголов уміє побачити буденний абсурд у всій його оголеності й розповісти про це зрозумілою мистецькою мовою

Як на contemporary-художника, Василь Цаголов занадто «простий». Він не вдається до химерно-зрозумілих інсталяцій — його перформанси душевні, як теле-

новини про чергову катастрофу. Не малює провокативних полотен. Не виставляє собаче лайно в слоїках. Він навіть не вигадує якусь особливу техніку письма — воно подекуди відверто ескізне, «п'ятий клас, друга

чверть», як кажуть про таке студенти художніх навчальних закладів. Широкі мазки, плями незамальованого полотна, цілковито реалістичні й світлотінь, і нею виліплені буденні образи. Бабусі під під'їздом, селяки на городі, натовп у метро. Але от сюжети... На колінах старенької, яка теревенить із подружками, сидить інопланетне дитинча і їсть нашу українську кукурудзу. На станції метро трапляється часово-просторовий колапс, і з дірки у матерії виходить Бетмен, чим ніяк не дивує навколишніх.

Власне, Цаголов своїми анекдотами про ікс-файли візуалізує медійну сучасність. На картині він відтворює не персонажів, а стан їхньої свідомості, загігженої повідомленнями про НЛО, вовкулаків, усе-світню змову, екстрасенсів і дірки в часі. Фактично це «портрет» української ноосфери. Й у цій інформаційній баюрі ми не помічаємо абсурду свого існування, коли зацікавити на хвилину може лише щось сенсаційно-жахливе. Але й до жакхів, особливо щоденних, звикаєш і вже не звертаєш на них уваги. Все стає буденним. Нас не вражає й монстр, який компостує поруч талончик, — це дивує тільки Цаголова. Та він не кричить про те в профільних програмах, а тихенько замальовує наше божевілья. ■

«Убити Хьорста»,
полотно, олія

ХТО ДИВИТЬСЯ ТВ-РЕКЛАМУ?

ВДОМА Ж НІКОГО НЕМАЄ!

ПрессКом® ADVERTISING

Всеукраїнський IndoorVideo оператор
www.presscom.ua

Всеукраїнський благодійний проект
«З КНИГОЮ — ДО ДІТЕЙ!»

Дбаймо про інтелект України разом!
Подаруймо дітям книги!

Організатори

Партнери

Медіа-підтримка

Телефон «гарячої лінії»: **8 068 510 50 50** Адреса в Інтернеті: **www.dity.org.ua**

CD

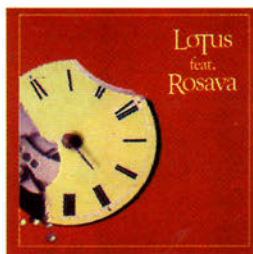
З відривом

При згадці про українського композитора та піаніста Леоніда Тітова чомусь одразу вижається американець Чарльз Айвз. Адже був колись такий мрійник, який найкращі роки свого життя протирав штани в страховій компанії, та щойно лунав дзвоник, стрімголов біг додому, сідав за рояль і починав писати улюблену музику.

Наш киянин свої золоті робочі години теж проводить в офісі. Проте, на відміну від попередника, там він має справу з мистецтвом — Тітов гарує на посаді PR-менеджера в представництві одного з провідних лейблів. Та це не означає, що людина, котра точно знає, музику якого стилю та саунд-упаковки краще проковтне вітчизняний ринок, на творчому дозвіллі переймається тим самим. Швидше навпаки. І за цю внутрішню партизанщину й спокійну рішучість іти від зворотного він заслуговує на кілька теплих слів і годинки вільного часу меломана.

Свій дебютний альбом Тітов записав із відомою фолк-співачкою Росавою (до речі, перший трек на диску — Intro — наче сонячний привіт її торішнім «Колісанкам»). Платівка на 90% англомова. З 11-ти композицій українською співається лише «Я відірвусь», а звучання флюгельгорна додає цьому творові вечірньої меланхолії. Все інше — з приємним, ледь помітним акцентом, у якому відчутний натяк на потребу порозумітися з тими, хто не байдужий до емоційного й водночас по-джентльменськи вишуканого відриву на грані джазу, поп-музики, акустичної психоделії й навіть класичного салону. Певно, таких набереться чимало.

Іван Лютий

Леонід Тітов, Росава. LoTus feat. Rosava. — «Астра рекордз», 2008.

КІНО

Пошились у дурні

Ледь відчутна трансформація гумору братів Коенів остаточно визріла в сарказм на межі гротеску. Останній фільм режисерів «Прочитати та спалити» зроблено за типовою «коенівською» схемою: проста фабула з несподіваною розв'язкою плюс виразні персонажі. Однак у цій стрічці з'явилося й дещо нове — похмурість, ретельно завуальована під клоунську посмішку. Всі герої позірно поводяться, як повні ідіоти, доводячи свою неадекватність до абсурду. А насправді вони просто страждають від самотності й

переживають кризу середнього віку.

Звільнений за алкоголізм аналітик ЦРУ (Джон Малкович) у перервах між прикладанням до віскі пише викривальні мемуари про роботу в «ор-

ВИСТАВКА

Єднання річок

Третій сезон Pinchuk ArtCentre відкрив виставкою «Рейн на Дніпрі», в якій фотороботи Андреаса Гурскі сусідують із відеоартом корифеїв жанру 1960-х Джона Джонса та Брюса Ноймана, а також сучасних авторів — Крістіана Янковського, Роберта Бойда, Олафура Еліасона. Якщо ви рішуче налаштовані передивитися всі 18 робіт, наберіться терпіння — цей подвиг потягне майже на сім годин.

Натомість великоформатні фотоколлажі Андреаса Гурскі можна охопити одним поглядом. Він знімає з кількох ракурсів, а потім суміщає частини в одному велетенському пазлі. В результаті на колосальних за розміром полотнах помітні й найдрібніші де-

талі. За своєю манеру зйомки — з висоти пташиного польоту, а також велику увагу до «елементарних» частин — Гурскі отримав прізвисько Око Бога. Наразі його вважають найдорожчим фотографом у світі, хоча зліязики стверджують: ще кращий він як менеджер. Принаймні, жодному його колезі не вдалося поміняти на аукціоні Sotheby's роботу «99 центів» на по-

вноцінні \$3,4 млн. Нинішня виставка подає ретроспективу творчості спритного митця від 1987-го й дотепер.

До 2 листопада
PinchukArtCentre
(Київ, вул. Червоноармійська, 1-3/2)

Анна Шабеко

КНИГА

Free-вольність

ганах». Диск із таємною інформацією потрапляє до рук його зрадливої дружини (Тільда Свінтон), яка таємно планує розлучитися й поділити майно. Внаслідок неувважності її секретарки цей носій інформації опиняється у двох працівників фітнес-центру, які вирішують шантажувати невдачу. Неперевершену пару здирників грають Френсіс Макдорманд та Бред Пітт. Останній постає у незвичному амплу безтурботного хлопа, чий інтелект застряг у 12-річному віці. Хоча немолода героїня Макдорманд не поступається йому здібностями — її життя обертається довкола знайомств через Інтернет та нав'язливої ідеї про пластичні операції. «Ми просили акторів відчувати свою внутрішню придуркуватість», — зізналися під час прем'єри стрічки режисери-жартівники. Й актори майстерно відтворили їхні рекомендації, активно вправляючись у тому, що називається «клеїти дурня».

У кінотеатрах України
з 2 жовтня

Наталія Петринська

Коли Юрій Винничук не пише еротичну прозу, він упорядковує сороміцькі оповідки. Цього разу його талант укладача буйно розцвів на улюбленому ґрунті: письменник розшукав видану 100 років тому книгу етнографа Володимира Гнатюка, яка призначалася лише фахівцям, й уважно її розшифрував. А що процес декодування був нелегким — жодних сумнівів: українські тексти в оригіналі надруковано латиною з дотриманням мови опитуваного. А «інтерв'ю» тоді давали жителі Харківщини та околиць Курська — пограниччя, де закінчувалися етнічні українські землі. Тож оповідання, анекдоти, байки, легенди довелося ретельно очищати від русизмів, залишаючи здорове зерно українського народного гумору.

Книга проілюстрована вишуканими світлинами з ніжними панянками в дезабільє — наче в насмішку над уже згадуваним народним гумором, який із рафінованістю не має нічого спільного. Ознайом-

лення з «Сороміцькими оповідками» піде на користь, перш за все, тим, хто й досі переконані, що українці розмножувалися переважно вегетативним способом. Сільські жарти — добре поперчені, відверті й життєствердні. В цій простодушності — ні на копійку від літературних викрутасів чи евфемізмів: усе, що стосується «тілесного низу» й маніпуляцій із ним, названо без натяків, прямо. З наступним кроком розвінчування міфу про найсексуальнішу складову жіночої вроди «брови шнурочком» Винничук обіцяє не баритися — нині він готує збірку масної галицької прози.

Вікторія Поліненко

Сороміцькі оповідки. — Л.: «Піраміда», 2008.

ТЕАТР

Любофь да маркофь

Хто бував на виставах столичного театру на Подолі, відчував «інfernальний» гуркіт метрополітену, котрий ритмічно струшує підлогу залу. А в день, коли я дивилася виставу «Change», або нас поміняли тілами» (режисер — Олексій Лісовець), до підземних поштовхів додалися дещибели рок-концерту, котрий відбувався неподалік. Тож у таких екстремальних умовах актори могли помінятися не тільки тілами, як у п'єсі білоруса Андрія Курейчика «Той, що виконує бажання» і за якою вже було знято російську стрічку «Любовь-морковь», але й збожеволити — разом із глядачами. Та ні, персонажі Володимира Горяньського й Ганни Тамбової переживали такі внутрішні катаклізми, що геть не звертали уваги на ліричні проблеми фронтмена «Другої ріки». За сюжетом, ще молоде, але вже морально втомлене одне від одного по-

дружжя, завдяки втручанню грайливих ангелів проходить своєрідну сімейну психотерапію. Для того, щоб зрозуміти психологію іншого, їм дарують нагоду освіжити почуття. Як наслідок — трагедія обдзюрених унітазів, порваних панчіх та відкриття інших маленьких таємниць статі. Від фільму вистава відрізняється не лише лаконічністю, але й сюжетними ходами. Не можна сказати, щоб театральні актори були надто винахідливими в зображенні гендерних метаморфоз, проте вони не грішать несмаком. А комічний талант Горяньського тільки додає багатозначності й без того пікантній ситуації. Криза шлюбу в реальному житті навряд чи відбува-

ється так весело, та це не означає, що причини, які її подеколи викликають, більш вагомі.

Театр на Подолі
(Київ, Контрактова пл., 4)

Наталія Шевченко

ВИСТАВКА

КЛАСИКА

ТЕАТР

ДЖАЗ

КРАЇНА У

ФОТОГРАФІЯ Як і будь-який сучасний проект, виставку «Безкрайня сфера» не узяти без жонглювання термінами. Сфера в даному випадку — м'яч, надувна куля, мильна бульбашка — все, що завгодно, аби кругле й позбавлене межі. Водночас це і фізичний простір, де люди отримують можливість на рівних говорити одне з одним. Експозиція об'єднала художників Бельгії, Великої Британії, Мексики, Польщі й України. Найвністі місцеві складові німецький куратор пишається особливо, оскільки сама назва нашої країни дає змогу гратися з різними тлумаченнями зв'язки «центр — периферія» й тишити себе, що зафіксовані на світлинах ситуації та предмети дозволять нам позбутися стереотипів щодо розуміння України як окраїни світу. Також до проекту залучено роботи народженого в Чернівцях американського художника Фрідріха Кіслера — одного з піонерів мистецтва модерну.

До 2 листопада
Центр Сучасного Мистецтва
(Київ, вул. Сквороди, 2)

ПОЗА ЧАСОМ

Живопис Імантас Вецозолса відбиває загальні уявлення щодо латвійського національного характеру. Картинам художника не властиві показний блиск та яскравість кольорів — ці пейзажі й натюрморти монументальні, як сама Балтика, й величні у своїй стриманості. А головне — зрозумілі всім без винятку та зайвих пояснень.

18 – 30 жовтня
Галерея «Боттега»
(Київ, вул. Михайлівська, 226)

НАЩАДКИ ГМИРІ

КОНКУРС Завдяки політичним подіям осені 2004 року дебютний Міжнародний конкурс камерного співу ім. Бориса Гмири втратив ледь не половину закордонних учасників — представників російської вокальної школи. Друга спроба конкурсу, який, за задумом, має проводитися раз на 3-4 роки, обіцяє бути статистично ефектнішим. Справу легендарного українського баса продовжать 52 співаки з 8-ми країн світу. Міжнародне журі очолить провідний бас Національної опери Валентин Пивоваров. Змагання за Гран-прі розміром \$20 тис. пройдуть у три тури. Перші два відбуватимуться з 15 по 20 жовтня в Малій залі НМАУ. Фінал триватиме з 21 до 23 жовтня. Поки ж усіх охочих запрошують 14-го на урочисте філармонічне відкриття за участі лауреатів першого конкурсу в супроводі оркестру Національної опери України.

14 – 23 жовтня
Національна філармонія України
(Київ, Володимирський узвіз, 2)
Національна музична академія
(Київ, вул. Городецького, 1-3/11)

РЕАБІЛІТАЦІЯ

Диригент Богодар Которович вкотре береться за спробу поновити добре ім'я Антоніо Сальєрі. Справа не обійдеться без канонічного зіставлення його творчості з музикою Волфганга Амадея Моцарта. В програмі «Любов і смерть» Державний камерний оркестр «Київські солісти» виконає твори обох смертельних друзів.

16 жовтня
Національна музична академія
(Київ, вул. Городецького, 1-3/11)

«ЗОЛОТИЙ ЛЕВ»

ПАНОРАМА театральної України, а також Австрії, Білорусі, Вірменії, Грузії, Польщі, Росії, Узбекистану розгорнеться на IX Міжнародному фестивалі «Золотий Лев». Із нагоди відкриття та закриття фестивалю глядачі зможуть помилуватися вуличним мистецтвом від польського колективу «Театр 8-го дня». Імпреза запропонує до перегляду 29 вистав, із них найбільший інтерес викликають філософська драма «Емігранти» Тбіліського драматичного театру ім. Грібодова, «Не боюся Вірджинії Вулф» за п'єсою сучасного класика Едварда Олбі (Томський драматичний театр), абсурдистська комедія найбільш касового французького автора Матея Вішнека «Пригоди ведмедиків панда» у виконанні акторів харківського театру «P. S.», опера Джузеппе Верді «Бал-маскарад» у постановці Львівського театру опери і балету, драма «Войдек» за Георгієм Бюхнером в інтерпретації Харківського драматичного театру ім. Шевченка.

11 – 19 жовтня
Театри Львова

ПРОФІ ЛЕОН

Берлінський театр маріонеток «Гельм» — це інтернаціональний колектив, який долає усталені кліше щодо ляльок та їх ролі в житті дорослих і дітей. Його вистави ґрунтуються на реалістичних ситуаціях, що зображають боротьбу за виживання в мегаполісах. Одесу німецькі актори відвідають зі спектаклем «Леон, професіонал».

11 жовтня
Арт-клуб «Вихід»
(Одеса, вул. Буніна, 24)

УТРЕТЄ НА ЗОНУ

ФЕСТИВАЛЬ Чоловіча вокальна група ManSound оголосила про відкриття III Міжнародного фестивалю музики а cappella Vocal Zone 2008. На відміну від попереднього, цьогорічне свято джазових голосів упакують в односторонній формат і дещо видозмінять. По-перше, значно розшириться географія проекту: один із гостей імпрези — бразильський секстет BR6. П'ятеро чоловіків і одна пані не приховують своєї слабкості до легендарної групи Take6, і при цьому примудряються відшукувати нові шляхи для колективного самовираження. По-друге, відбудеться кількісне збільшення учасників. Зокрема, дебютантом Vocal Zone стане словенський джазовий хор Perpetuum Jazzle. До послуг прихильників колективу — мікс із джазу та поп-музики у відверто оптимістичній атмосфері. Що стосується ManSound, ансамбль щойно завершив роботу над альбомом Voyage і має намір презентувати його просто зі сцени.

15 жовтня
МЦКІМ «Жовтневий»
(Київ, вул. Інститутська, 1)

НОВИЙ ФАХ

Гітарист VekBekson — приклад того, як випускник Батумської консерваторії може перекваліфікуватися на мультиінструментального джазового монстра. Йому 27 років, а в нього вже є послідовники в Грузії та США. Він мріє винайти гібрид гітари з voice-machine та радіолокаційною системою. Можливо, під час київського дебюту йому це вдасться.

10 жовтня
Арт-клуб «44»
(Київ, вул. Хрещатик, 446)

КІНО

ФЕСТИВАЛЬ

РОК

СУШІ-ФІЛЬМ

ПРОЕКТ Програма фестивалю «Азія-кіно» знайомить не лише з тамтешніми режисерами, але й з жанровою специфікою східного кінематографа. Відкриватиме програму остання за часом створення поетична драма Кім Кі Дука «Зітхання», номінована в Каннах на Золоту пальмову гілку. Такий напрям кіноіндустрії, як суші-вестерн, представить фільм режисера Такаші Мііке «Сукіякі-вестерн Джанго» за участі Квентіна Тарантіно. Уявлення про кайдан — жанр середньовічної японської містики — дасть однойменна стрічка Хідео Наката. Зразок східного бойовика очікуємо від гонконгського класика Джонні То, мелодраматичної комедії — від південнокорейського режисера Лі Чан Дона, а найбільшою несподіванкою обіцяє стати треш-фарс «Банзай, режисер!» від Такеші Кітано. Щодо нього режисер попереджає: «Приготуйтеся до шоку. Ви вирішите, що я остаточно здурів».

У кінотеатрах Києва, Запоріжжя, Одеси, Львова, Дніпропетровська

з 9 жовтня

ФРІК-ШОУ

Імперсонатор — акторська спеціальність, яка полягає в копіюванні відомих людей. Картина «Містер самотність» саме про них. Професійний Майкл Джексон закохується у фахову Мерилін Монро. І вже разом вони дізнаються, що у Шотландії є комуна, де живуть Чарлі Чаплін, Червона Шапочка, Мадонна та багато інших відомих персонажів.

До 15 жовтня

«Кінопанорама»
(Київ, вул. Шота Руставелі, 19)

ВСЕ ФАЙНО

ІМПРЕЗА Віднині фестиваль «Файне місто нівроку» не просто чергова музична забава для молоді, а захід із дидактичним уклоном. Запровадження «правильної» міської субкультури, побудованої на здоровому способі життя, — свіжа новація організаторів. Концепція фесту передбачає створити «культурне місто» зі своєю інфраструктурою, в якому кожен глядач зможе перетворитися на учасника дійства. Мистецьку атмосферу в утопічному полісі імітуватимуть за допомогою кінострічок з України, Чехії, Мексики, Грузії та майстер-класів відомих фотографів. А далеких від мистецтва осіб розважатимуть учасники лицарських поєдинків та фахівці з вогняних шоу. Серед музичних цікавинок — фестиваль електронної музики «Електровежа» та рок-програма, насичена виступами, зокрема, гуртів «Пропала Грамота», «Абздолец», «Вертеп», «Брем Стокер», «Інкунабула», Rosa Marena.

10 – 12 жовтня

ТРЦ «Подолляни»
(Тернопіль, вул. Текстильна, 28 ч)

РУХИ ВУЛИЦІ

Міжнародний фестиваль вуличних танців Open Air Vol.3 переїхав із Сум до Києва. Вправність українських адептів неформального танцювального руху, а саме хіп-хоп, фанк- та хаус-культури, оцінюватимуть професійний вуличний хореограф, італієць Алекс Руссо, та француз Патрік Пірс — кількаразовий переможець аналогічних європейських заходів.

11 – 12 жовтня

Клуб Sky Hall (Київ, вул. Малиновського, 24/10)

ЛИШЕ ХІТИ

КОНЦЕРТ За 40 років існування Deep Purple склад колективу неодноразово змінювався. Барабанщик Йен Пейс — єдиний музикант, якого можна назвати постійним учасником групи. Вокаліст Йен Гіллан та басист Роджер Гловер не можуть похвалитися посидючістю, однак після повернення наприкінці 1980-х вони більше не полишали гурт. Це тріо належить до так званого класичного складу Deep Purple, визнаного найкращим і шанувальниками, й музичними критиками. Місця гітариста та клавішника нині займають Стів Морз та Дон Ейрі відповідно. Саме такою компанією культові дідусі хард-року розпочали масштабне турне містами України, Росії та Казахстану. Ветеранський тур присвячено не окремому альбомові, а творчості гурту загалом, тому музиканти обіцяють виконати лише найвідоміші хіти.

13 жовтня

Палац спорту
(Одеса, п-т Шевченка, 31)

15 жовтня

Палац спорту
(Київ, пл. Спортивна, 1)

БЛАГОДІЙНИКИ

Боріс Гребеніщков разом із постійними учасниками «Акваріуму» та музикантами з США, Британії, Ірландії, Індії та Польщі відіграють концерт на підтримку Коростишівської дитячої спецшколи-інтернату. Нова програма «Акваріум International» складеться з традиційного репертуару й свіжих композицій, які ввійдуть до настульної збірки колективу.

14 жовтня

Національна опера України
(Київ, вул. Володимирська, 50)

КАЛЕНДАР ТИЖНЯ

«З ЧАСІВ РЕЧІ ПОСПОЛИТОЇ»

Фестиваль давньої музики за участі литовських, німецьких, польських та українських майстрів.

10 – 12 жовтня. Будинок органної та камерної музики
(Львів, вул. С. Бандери, 8)

JAZZ IN KIEV 2008

Вечори джазового кінематографа. В програми: «Шикарне життя» Майкла Еліаса, концертні записи виступів Елли Фітцджеральд, «Перехрестя» Волтера Гілла.

10 – 12 жовтня. Центр «Майстер-клас» (Київ, вул. І. Мазепи, 34)

«БЕЗПРИДАННИК»

Комедія за однойменною п'єсою Людмили Разумовської про пошуки звичайного жіночого щастя розігрують актори театру-студії «Вірино».

11 жовтня. Палац дітей і юнацтва (Дніпропетровськ, Набережна Перемоги, 5)

«ОСКАР БОГУ»

Інсценізація зворушливої повісті Еріка-Емануеля Шміда «Оскар і Рожева Пані».

11 жовтня. Театр «Сузір'я»
(Київ, вул. Ярославів Вал, 146)

КІНОКОНЦЕРТ

Програма, присвячена творчості видатної діаспорної співачки Квітки Цісик.

12 жовтня. Будинок офіцерів
(Одеса, вул. Пироговська, 7/9)

«СЕРЦЯ І МОТОРИ»

Презентація нового альбому гурту «Смисловіє галлюцинації».

12 жовтня. Docker Pub
(Київ, вул. Богатирська, 25)

«ГЛОРИЯ»

Кантата Антоніо Вівальді для солістів, хору та оркестру в виконанні Вільнюського хору «Юна музика» та Ансамблю класичної музики ім. Б. Лятошинського.

15 жовтня. Будинок органної та камерної музики (Київ, вул. В. Васильківська, 77)

«Е2»

Концерт Ероса Рамозотті — найкращі хіти за всю кар'єру співака, який уславився вмильням співати дуетом із найбільшими світовими зірками.

15 жовтня. Національний палац «Україна» (Київ, вул. В. Васильківська, 103)

GREY

Фотопроект польського художника Рафаїла Міхала — розповідь про Сілезію без прикрас.

До 20 жовтня. Галерея «РА»
(Київ, вул. Б. Хмельницького, 32)

ЗЛО Десь рік тому прочитав новину, буцімто якась із церков назвала ведення щоденників (блогів) у Інтернеті гріхом. Блогерство, на думку пасторів, відволікає дітей Божих від реального життя, в якому треба творити добро й молитися Господу. В мене блогу немає, але й у церкву я не ходжу. Та думку священників цілком поділяю: бува, як залізеши у чийсь ЖЖ і як «зависнеш» там, часу не те що на богоугодні, на повсякденні справи не лишається. Особливо, коли записи автора присвячені тобі. Нещодавно в ЖЖ одного колеги вчитав, що Андрій Лаврик зокрема й **Тиждень** загалом ледь не закликають спецслужби розправитися з блогерами, які по-гано пишуть про Україну. Довго думав. ▮

▲
**АНДРІЙ
ЛАВРИК**

▼
**СЕРГІЙ
ГУЗЬ**

ПРО ЗАРПЛАТИ ЗАБУЛИ? Готовий обома руками підтримати всі рішення про підвищення вартості комунальних послуг чи вартості проїзду в громадському транспорті. Інакше ми ніколи не виберемося з цього гетто, на яке перетворюються наші міста. Але за кількох умов: адекватного підвищення зарплат та пенсій, відповідальності комунальних підприємств за надані послуги. Монополісти з постачання води чи тепла мають нести підвищену відповідальність, це очевидно. Вважаю, що й зарплата має бути «рентабельною» — покривати всі поточні життєві витрати, й щоб трохи залишалося на майбутнє. Без цього підвищення комунальних тарифів буде нееквівалентним обміном наших грошей на їхні послуги. А про таке ми з нашими депутатами не домовлялися. ▮

ДАРУНКИ Обожною дарунки. Особливо несподівані. Неймовірні. Наразі найкращий — примірник **Тижня**, який гортав вітер на безлюдному пляжі фешенебельного готелю в Йорданії. А ще я знайшла місце, де є досконалість. Колись Екзюпері вустами Лиса стверджував, що «нема в світі досконалості». Так от, є. В Єгипті, в горах біля Таби. Фенеки, маленькі пустельні лисички, ласують там курятиною, а мисливців — катма. Почувши гуркіт джипів, вони вискакують зі схованок і чекають, поки їм розкладуть те, що залишилося від вечери туристів. А в Києві на мене чекав взагалі фантастичний дарунок: новенька бруківка на рідній вулиці — можу тепер без остраху бігати на високих підборах! ▮

▲
**ОЛЕНА
ЧЕКАН**

▼
**РОМАН
КУЛЬЧИНСЬКИЙ**

ПРОБКА НА ЗАМОВЛЕННЯ Знайомий розповів потрясну історію. В українську філію закордонної компанії, яка виробляє і продає продукти харчування, мав приїхати бос із центрального офісу. В київській філії — хаос: товар вчасно не підвозять у супермаркети, заплачені полицки в магазинах стоять порожні. Українці придумали просте й геніальне рішення: організувати пробку. І от у день Y, у годину X мій знайомий виїжджає на міст між Харківським масивом і Ленінградською площею й робить вигляд, що машина зламалася. Бос устиг побувати тільки в одному супермаркеті та, простоявши зо дві години в пробці, відмовився від ідеї інспектувати інші точки. Керівники філії залишилися при посадах, знайомому пообіцяли премію, а кияни витратили купу бензину, нервів і часу. ▮

БАНАНОВА КРИЗА Днями мені розповіли цікаву бувальщину з середини 90-х років. Місце дії — Крим, Сімферополь. Отож, раптом у столиці автономії виникли великі проблеми в торговців екзотичними й доволі новими тоді для наших співгромадян фруктами — бананами. Простіше кажучи, їх перестали купувати. В чому ж була проблема? А в тому, що містом пішли вперті чутки — до речі, вони виявилися правдою, — що майже всі банани перед тим, як потрапити на прилавки, зберігаються... в холодильниках міського моргу. Мовляв, мерців там зберігати дорого, люди бідні стали, але ж «мощності» не мають стояти без діла. Ось і знайшли застосування. Така собі економічна криза з екзистенціальним нальотом. ▮

▲
**БОГДАН
БУТКЕВИЧ**

▼
**ІГОР
КРУЧИК**

ВІДРИВНИЙ КАЛЕНДАР Купив відривний календар на 2009 рік — уже час! Вони пістрявіють на всіх розкладах. Колись такі висіли в хатах моїх бабусь. Так само восени такий календар купували мої мама або вітчим. Мені була незрозумілою ця звичка відривати дні, щось занотовувати наперед або читати вголос календарний анекдот «часів упокорення Криму». А тепер і сам відчуваю, що мені це потрібно. Щодня. От відірвав чергову сторінку: хто там іменинник?... Що за свято гряде — Покрова чи День асенізатора? Нині мені чимало доводиться мандрувати, буваю й у інших країнах. Настінних календарів щось ніде не трапляється, всюди користуються настільними, перекидними... Може, це суто наша національна фішка? ▮

8:00

Україні загрожують санкції СОТ?

Україна може спровокувати фінансові санкції СОТ, якщо найближчим часом не закінчить реформування національної системи стандартизації та сертифікації, застерігають

14:00

Ющенко попросить ще один орган

Також рішення РНБО передбачає звернення президента до Верховної Ради з вимогою прискорити розгляд низки проєктів законів щодо подолання корупції!

16:30

ЄС просить Росію і Грузію не робити різких рухів

Європейський Союз закликає Грузію та Росію вжити усіх заходів для недопущення ескалації конфлікту і відновлення довіри

18:00

Жеребкування 1/8 Кубку України

Сьогодні відбулося жеребкування 1/8 фіналу Кубку України. "Шахтар" іде в Закарпаття, "Динамо" прийме "Зорю"

20:00

Україна не визнає незалежність Осетії

Про це заявив президент Віктор Ющенко, виступаючи на 63-й сесії Генеральної Асамблеї ООН.

ВСЕ ЩЕ ПІДЛАШТОВУЄШСЯ?

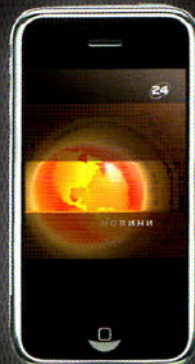
ДИВИСЬ НОВИНИ КОЛИ ЗРУЧНО

телеканал новин

за межами офісу
ДИВИСЬ НОВИНИ
на мобільному

подробиці на сайті
www.24tv.com.ua
тел. (044) 390 50 77

Новий унікальний
український проект

МЕРЕЖА КНИГАРЕНЬ

К Н И Г А Р Н Я

Купуйте в інтернет-магазині за адресою:

www.book-ye.com

Нова сучасна книгарня в історичному центрі Києва,
поруч зі станцією метро «Золоті ворота», вул. Лисенка, 3
тел: (044) 235-88-54
office@book-ye.com